

CHAYEINU

Shabbos Initiative

פרשת משפטים תשפ"ד

Pg. #	Content
2-4	Seudah Stories
5-6	Parshah Riddles
7-8	Life of Truth Story
9-10	Nosei B'ol – Teaming Up
11	Shabbos Halachah Initiative
12-13	Halachah Q&A
14-18	Rav Kalman Krohn Stories
19-26	Nefesh Shimshon
27-33	Yahrtzeit
34	Comic story

גליונות

35-36	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
37	הלכות לסעודת שבת
38	הג"ר ח קניבסקי זצ"ל
39-40	הג"ר גרשון אדלשטיין זצ"ל
41-42	הג"ר דוב לנדא שליט"א
43-44	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
45-46	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
47-48	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א

Daily Hilchos Shabbos - Rav Shmuel Bernath

732.301.4043 opt 2 then 8

***

לז"נ הרב מתתיהו חיים בן הרב יעקב זצ"ל

לרפוי"ש חיים שמואל בן ליבא

יהודית בת שרה הינדא, תינוק בן אסתר שירה

לזכות אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה

Dedication opportunities: 848-373-4436
shabboschayeinu@gmail.com

SEUDAH STORIES

פרשת משפטים תשפ"ד

Reaping the Fruits

In Lithuania in the last century lived a couple that had very little in terms of material wealth and money, but were rich in Torah and mitzvos. The wife had only a few dresses and had very little to wear on Shabbos and Yom Tov. One day, the husband decided it was time for his wife to buy a new dress. They would put aside a little bit of money each week until they had saved enough for a new dress. Many weeks went by until enough money had been saved. The woman went to a seamstress and picked out the dress she wanted. She wrote down the address of the shop and the type of dress that she wanted, and gave the note to her husband, who was happy to buy it for his wife.

As he walked in the street towards the seamstress' shop the man noticed a commotion. A man selling *sefarim* was surrounded by many customers. The dealer was offering something special for sale: a new edition of *mesechta Bava Metzia* with the *perush* of the Rashash printed in the back. This was the first printing of the *gemara* with the Rashash in the back. He picked up the *gemara* to inspect it. What a work of beauty! Learning from it would be a delight. He was not thinking of his own learning, but rather he was thinking of his teenage son who was learning in *yeshiva*. His son would begin learning *Bava Metzia* in about a month and needed a *gemara* to bring with him to *yeshiva*. The man asked the dealer the price. It was almost as much as the dress cost.

The man stood in silence, pondering what to do. Of course, this money was intended for his wife, not his son. But what would his wife say if she were standing here? There was no time to go home and ask her; the volumes were being sold quickly and only a few remained. The dealer would soon leave town and probably not return for six months.

"I know my wife better than anyone," he thought. "Surely she would be willing to undergo any sacrifice for the sake of our son's learning". Having reached that decision, he handed the dealer the money and asked him to wrap up a *gemara*.

On the way home the husband began to worry. What if I made the wrong decision? What if my wife is upset? But it was too late for second thoughts. He took a deep breath, knocked on the door, and opened it. The man greeted his wife and placed the package on the table. Slowly, he told her what it contained and how he came to purchase it.

His wife smiled and said "Oh. I'm so delighted. This is the most wonderful gift I have ever received!"

SEUDAH STORIES

פרשת משפטים תשפ"ד

This story was told over by Rav Avraham Kalmanovitz, *rosh yeshivas* Mir in America and Europe, and those who know say that the husband and wife in this story were the parents of Rav Kalmanovitz, and the son was Rav Kalmanovitz himself.

Taxi Driver

There was once a non-frum taxi driver who started picking up an older frum man from outside his apartment in *Yerushalayim* early every morning and take him to *shul*. His first day he felt the need to prove himself to this elderly man by explaining how he's no fool. He learnt the main stories in *Tanach* when he was little in his school. Like all about the *mabul*, and Avraham surviving *Ur Kasdim*... This older man looked interested in what he had to say and seemed to be mesmerized by what he was telling him. This driver was shocked at how this older religious Jew didn't know these basic stories. The next day he showed up at his door and tested the waters with this older gentleman to see if he knew the stories about the *Avos*, and the *shevatim*, perhaps *yitzias Mitzrayim*, yet the man in a white beard just seemed to never hear of this before, he was just listening to every word the driver was saying.

This went on for a few weeks until the point where the driver started learning about the *yamim tovim* that were coming up, as well as the *parshas hashavuah*, just so that he could tell it over to his passenger. After all, he enjoyed sharing words of wisdom with a captive audience.

Lo and behold, after several months, the driver gradually started keeping kosher, Shabbos, and started sending his children to *yeshivos*.

One day the older passenger was running late and they arrived at the 'shul' much later than usual. To the driver's surprise, there were about 20 *bochurim* waiting outside, concerned about this passenger and hoping he'd make it there and making sure he was ok. Amazed at this scene, the driver gets out of the car and asks a certain *bochur* what the whole commotion is about? And why they were so worried about some old man, named Shlomo something, who doesn't really know much Torah?

The bochur turns to him and says " What do you mean by that?! " Don't you realize who this is?!? This is a *Yeshiva* here, and this is the *Rosh haYeshiva*, R Shlomo Zalmen Auerbach! He's one of the *Gedolei Hador*!

SEUDAH STORIES

פרשת משפטים תשפ"ד

It was then that this good-hearted taxi driver realized that the whole time, his unassuming passenger was really filled from head to toe with *kol haTorah kulah*, yet never said a word. Because he respected and cared about another Yid! He saw how much he enjoyed sharing the *divrei Torah*, and kept silent, just so that he could feel good!

Child's Tefillah

Rabbi Ephraim Shapiro told a story, which took place a number of years ago. Rabbi Yitzchak Zilberstein was about to give a *shiur* on medical *halachah* to a group of doctors, when one of the doctors approached him and showed him a children's *siddur*. The rabbi asked him what the significance of it was. The doctor explained that he was married for eighteen years and was not yet blessed with children. He and his wife went from doctor to doctor, until they were eventually told that it was medically impossible for them to ever have children. Finally, after twelve years of marriage, they adopted a newborn baby boy. The doctor continued, "Last year, when my son turned five, he had a *siddur* party in school, and he came home holding his first *siddur*. When he showed it to me, I saw that he was beaming with excitement. He said, 'Daddy! Now I can pray for something I want so badly - a baby brother.' I didn't know what to tell him. I didn't want to say it was impossible, so I told him, 'Yes, go daven. Hashem loves the prayers of little children.'" The man then looked at Rabbi Zilberstein and said, "Nine months later, to the day, my wife gave birth to a healthy baby boy. His *tefillah* was answered immediately." *Tefillah* is wondrous. Sometimes it takes a while for us to see the results that we desire, but we should never lose the *emunah* that any prayer can always be answered on the spot.

Not Being Late

Rav Shlomo Zalman Auerbach left home fifteen minutes before shul started in order to get to *minchah*, even though it was a two-minute walk. When asked by a family member why he allowed so much time for the walk, Reb Shlomo Zalman replied, "If you had a meeting with the President of the United States you wouldn't take any chances on being late. You would make absolutely certain that you would be there on time. I don't want to take any chances on being late to my meeting with the Ribbono Shel Olam."

PARSHA CHALLENGE

פרשת משפטים

1. What are two instances where a מזבח is mentioned in this week's פרשה?
  - a. Who built a מזבח in this week's פרשה? When else did he build a מזבח?
2. What three לשונות are used in this week's פרשה for a poor person? (C. Shapiro)
3. Upon whom did the sun shine in this week's פרשה?
  - a. Upon whom else in the תורה does it say the sun shined?
  - b. What color in ספר בראשית is described with the לשון זריחה? When? ¹
4. Which two הלכות in this week's פרשה mention an eye?
5. Who in this week's פרשה has half the name of his grandfather? ²
6. List seven מצוות and one event in this week's פרשה that are connected to the number seven.
7. Which word in this week's פרשה is repeated eight times in three פסוקים?
8. I cause blindness,
I ruin speech,
There is no one who is unaffected by me,
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I?
9. My name has a connection to כרפס,
My name is found in the מגילה.
My father and I stood up for ה' honor,
My grandson enabled the שכינה to rest with כלל ישראל.
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I?

Need a hint?

¹ פרשת וישב

² One of אהרן's children

Answers

1. וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ תַּחַת הָהָר (כד, ד) and מַעַם מִזְבְּחֵי תִקְחֶנּוּ לְמוֹת (כא, יד)
  - a. משה (יז, טו). מלחמת עמלק. He built it after
2. עני, דל, אביון
3. A person who was being robbed - אם זרחה עליו השמש (It is an expression for clarity)
  - a. "ויזרח לו השמש" - יעקב מלאך fights the יעקב
  - b. זרח was given his name as a description of the שני that was tied on his hand.
4. וכי יכה איש עין עבדו וגו' and עין תחת עין
5. נדב. His mother was אלישבע who was the sister of נחשון and the daughter of עמינדב.
6. 1) An עבד עברי goes free in his 7th year.
2) An animal must remain with its mother for seven days before it can be brought as a קרבן.
3) שמיטה
4) שבת – וביום השביעי תשבת
- 5) חג המצות
6) חג השבועות - שבע שבועות
7) חג הסוכות
8) Not to make a treaty with the שבע עממים
9) הר סני went onto משה on the seventh day
7. נפש תחת נפש, עין תחת עין, שן תחת שן, יד תחת יד ..... (כא, כג-כה) - תחת
8. I cause blindness, I ruin speech, There is no one who is unaffected by me, I am mentioned in this week's פרשה. Who am I?
יעור פקחים -
ויסלף דברי צדיקים -
שחד -
9. Next week.....

Last Week's Riddle:

Because of me, a צדיק was punished,

- יעקב was punished because of me

However with me, his brother was very careful,

- עשו was very careful with me

Because of me, the חושן was delayed in being filled,

- didn't wake up his father to sell the stone for the חושן

Because of me, a special animal was born to someone,

- As a reward a פרה אדומה was born to נתינה

I am mentioned in this week's פרשה.

Who am I?

- כבוד אב ואם

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

Following his *rebbe*, Reb Nosson Adler's instructions, the young *Chasam Sofer* left Frankfort and went to a certain Reb Shayeleh's *yeshiva* in France.¹ The *yeshiva* didn't have a dormitory so he had to stay in a boarding house. The owner of the boarding house told him that the room opposite his was occupied by a French law student from a very prominent family. "You are to treat him with a tremendous amount of respect," he said. That wouldn't be a problem. The problem was that this Frenchman wanted more than just respect. When he talked to Reb Moshe and saw how intelligent he was, he wanted Reb Moshe to help him study for his upcoming law exam. At first, the *Chasam Sofer* said no, but when the owner of the boarding house heard, he began to beg him, "*Yidden* can benefit from this," so the *Chasam Sofer* agreed.

In each hour that the *Chasam Sofer* gave him, the young French student was able to grasp what he couldn't grasp from his professors in weeks. All he had to do was to translate the words and, in an instant, the *Chasam Sofer* gave him the most brilliant essays to write down! The *Chasam Sofer* was very troubled by all the precious time the Frenchman used up. He sometimes tried to avoid him, but the Frenchman always managed to find him. Whenever he outright said, "I'm sorry, I don't have time," there was the owner of the boarding house again, "But please! Please! It would be such a *tova* for the *Yidden*." This went on for several months. Finally, one day the Frenchman came in and gave the *Chasam Sofer* very, very happy news, "I am leaving! I am being promoted!"

"I am so happy to hear that!" said the *Chasam Sofer*, not stressing whether he was happy about the fact that he was being promoted, or the fact that he was leaving. The French student left on a warm note and the *Chasam Sofer* now had his evenings free to be able to learn as much as he wanted. The very next day a letter came from his *rebbe*, Reb Nosson Adler, "it's time to come home."

At first, Reb Moshe was so frustrated. He had traveled all the way to France to learn a *derech ha'limud* from this Reb Shayeleh. He couldn't have the time he needed because of the Frenchman who he helped become a lawyer someplace, and now when he could finally sit down to learn, his *rebbe* summons him? On the other hand, he knew that this was *השקנה פְּרָטִיּוֹת*. The *Chasam Sofer* asked no questions, and he returned home.

In the year 1806, the *Chasam Sofer* was elected to be the Chief Rabbi of the imperial capital of Pressberg.² At that time, Pressberg was one of the leading communities in the Jewish world. It was in Pressberg where the *Chasam Sofer* spearheaded the struggle against the *haskala*. With eloquence and power, with a certain fineness and tremendous strength, he spoke out against those who wanted to come to terms with the "new day". To a great degree he was successful, but there was another issue in those times. Napoleon Bonaparte began to promise freedom for all the people of Europe. He even promised great things for the Jews. People were talking about Napoleon's idea of a *Sanhedrin*, and that he may have hinted at rebuilding the *Bais Hamikdash*. Excited, they ran and told the *Chasam Sofer* about Napoleon's great promises to the Jews. They expected him to share their excitement. The *Chasam Sofer* began to cry. He said to them, "Don't you understand? Imagine if a prince sinned against his father the king. The father was so upset with him that he expelled him to a cold, desert island and left the prince living outside in a freezing bamboo shack.

"One day the prince saw a ship coming. Workers got off the ship. They started digging. He asked them, "What are you doing?" They told him, "The king has given orders that we build you comfortable quarters over here, a nice spacious house with a proper water supply, and to make sure that things are clean and good for you." The prince began to cry

¹ Rav Fishel Schachter, *Tales of Tzadikim* story #18, Dial-A-Shiur

² Largely, this is originally from the *סוּפֵר הַזִּיכְרוֹנוֹת*'s *Sefer HaZichronos*

uncontrollably. “Is this the way you show your gratitude for what your father is doing?” the sailors asked. “Don’t you understand? As long as I was living in this bamboo shack, I knew - *how long can my father keep me here already?* It will not be long before he brings me back home, but if he’s trying to make things comfortable, that means he doesn’t intend to take me back and he wants me to stay here! Is that not a reason to cry?!”

In the year תקס"ח, 1808, on *Rosh Chodesh Sivan* the mighty armies of Napoleon appeared on the west bank of the river right across from the city of Pressburg. They were spread out like locust on the fields; only the waters of the river stopped their advance. Over the next couple of months, the city was hit terribly. The *Chasam Sofer* had been warned מן השמים that something terrible was going to happen. Starting from ראש השנה that year he had many troubling dreams. There were also some strange and mysterious occurrences. Then, the mighty Danube River had flooded the city causing death and destruction and much loss of *parnassa*. The *heiliga Chasam Sofer* understood that all these events weren’t isolated incidents. מן השמים they were warning him that something terrible was going to happen. He was מוסר נפש himself in *teshuva, tefila, and tzedduka* to avert the גזירה. When the French finally came, they brought death and destruction to the city and eventually occupied it. The general population suffered numerous casualties. Miracle of miracles, only one *Yid* was killed. During the whole war, even while the bombs were falling, the *Chasam Sofer*, naturally, continued giving *shiur*.

In the aftermath of the many fierce battles that had been fought, there were thousands of dead soldiers scattered all over the fields. There were an abundance of abandoned cannons, artillery shells, rifles, muskets and all sorts of armaments covering the countryside. The *Chasam Sofer* sternly warned the *Yidden* not to go into business selling the weapons to the enemy. He vividly portrayed for them what could be the outcome of their actions. A certain Mordechai Oberbright ignored the *Chasam Sofer’s* warning. He gathered arms from the dead French soldiers and sold them to the Austrians. By doing that he recklessly endangered his own life, and the safety of the entire community. Business was booming and he and his associates got into a מחלוקת about how to divide the profits. They knew that they couldn’t ask the *Chasam Sofer* since what they were doing was against his warnings – but, they had to solve their dispute somehow. They went to the *Chasam Sofer* and asked him how they should divide the profits in their “scrap metal business”. They didn’t happen to mention that the scrap metal was muskets and cannons.

Mordechai was eventually arrested by the French military and condemned to death. Seeing how massive and wide spread the operation was, the French automatically assumed that the rabbi himself was in charge. They raided his house, and after tearing everything apart, found the *Chasam Sofer’s* detailed record of the *din Torah* about the scrap metal. This was all the proof they needed that the *Chasam Sofer* was guilty. The *Yidden* protested and offered to bring transcripts of their rabbi’s sermons in which he warned the Jews not to engage in such activity. It didn’t help. Out of respect for the *Chasam Sofer*, the soldiers allowed him to come on his own to face the charges. The *Chasam Sofer* came and tried to explain the situation, but it was useless. “Under normal circumstances,” the judge declared, “I would have you shot instantly. However, we are under strict orders to wait for a big, French tribunal judge who is an assistant to Napoleon to arrive on the Pressburg scene.”

The חתם סופר spent the next three days immersed in תפילה together with his community. Some people never left the *shul*, businesses were closed. You didn’t have to be גזר תעניית; there was no Jew in the town of Pressburg that could eat. The חתם סופר went to the קבר of his great rebbe Reb Nosson Adler, and cried and was מתפלל. There was no השתדלות for the עסקנים to do, because they only had connections with the Austrians, not the French. The *Chasam Sofer* hoped for the best, yet prepared for the worst by writing his צוואה. Ultimately, can you guess who that tribunal judge was? It was the French law student who the *Chasam Sofer* had helped so many years before. They now saw the פרטית. This judge had very warm feelings toward the *Chasam Sofer* and despite his general callousness he let the *Chasam Sofer* go. The *Chasam Sofer* also succeeded in freeing the other *Yidden* who were imprisoned.

Such difficult situations, yet through all of them the *Chasam Sofer* grew and helped everyone else grow. Whether in אמינות חכמים, or standing up for and increasing our realization and respect for the קדושת התורה in all situations, we can take an example from the *heiliga Chasam Sofer*. יהי זכרו ברוך.

Teves - Nosei B'ol Wrap Up – Part 1

732-301-4043 option 2-1-1-61

Question #3: How can we have *nesius ol* in our thoughts and feelings?

The Sefer Hachinuch on the mitzvah of “*ve’ahavtem es hager*” explains, that since we were *geirim* in Mitzrayim, we can understand how the *ger* feels. Sometimes it is hard to relate to someone’s *tzarah*, but we can think about a time in our life when we felt a similar feeling of rejection, hopelessness, etc.

At the *levaya* of the Mashgiach *zt”l*, who epitomized *nesius ol*, R’ Dovid Schustal said that Moshe Rabbeinu had true *nesius ol* for Klal Yisroel. And because of that, Hashem was *nosei b’ol* with Klal Yisroel. Hashem utilizes the *middah* of “*Hashem tzilcha*.” When we act with a certain *middah*, it arouses Hakadosh Boruch Hu to act in kind towards Klal Yisroel. Sometimes we feel like we can’t do anything for someone in *tza’ar*, we can just feel for them. But know, that by having *nesius ol*, it arouses Hashem to have *nesius ol* towards that person and He will help him.

Question #4: If we have the ability to help, what is the right way?

When we take a feeling and transform it into action, we are acting with *nesius ol*. Even a note, a phone call, a thought or a *tefillah*. Everything we do, helps the other person, and affects us for the better as well.

In Mitzrayim, Hakadosh Boruch Hu made it darkest before the dawn of *geulah*, and in our *galus* it’s the same. There is always a *tzarah* before *geulah* to prod us into action. In Mitzrayim when the *shotrim* decided to take upon themselves the *tzaros* of Klal Yisroel, that was the moment that Hakadosh Boruch Hu was waiting for, and He led them to the *geulah*.

Question #5: How can we refine the *middah* of *nosai b’ol* with the words we say?

One important way to increase our *nesius ol* is by increasing our *ahavas Yisroel*. We need to think how much we love each other just because you’re a Yid! Sometimes, you feel uncomfortable saying something, and you wonder if it will really help. But *devarim hayotzim min halev nichnasim el halev*.

Hashem gives everyone *nisyonos* tailored to their life. For example, sometimes a person can give *chizuk* and uplift others because of *tzaros* that they themselves had. People will listen to them and take their words to heart because of what they went through personally.

Teves - Nosei B'ol Wrap Up – Part 1

732-301-4043 option 2-1-1-61

We can be *nosai b'ol* within our own families as well. At times, our children or our husbands might have had a rough day. We don't even have to offer solutions. We can be *nosai b'ol* simply by paying attention and really listening to them.

The word "listen" contains the same letters as the word "silent." To really listen, you have to be silent, without rushing to say something or offering your own suggestions.

Question #6: How can we be *nosai b'ol* in regards to *simchos* as well?

As Yidden, we are all part of one "body," and if you are having a *simchah*, it's my *simcha*, just as another's *tzarah* is my *tzarah*. The Alter of Kelm tells us that *nesius ol* is not an emotion, it's a thought process. We have to imagine how we would feel if we were going through this circumstance. And we have to do this by *simchos* as well - how would I feel if I just had a baby, an *einekel*, married off a child, etc.

It's important to think about what would I appreciate someone doing for me if I were experiencing this *simchah*. Remember that what you need might be different than what the *ba'alas simcha* might need. Be in tune to what they might really appreciate. If you can't figure it out on your own, then call and ask if you can help with a specific task.

When the *Eibershter* chose leaders of Klal Yisroel, he chose *ro'ei tzon* - shepherds. A shepherd is the epitome of a *nosei b'ol*: he doesn't focus on his own needs, only on that of the sheep. When Hashem saw how they were focusing on the sheep's needs, He knew that they were ready to take care of Klal Yisroel and focus on their needs.

more next week

Hilchos Shabbos Initiative

Is it permissible to break apart a set of chopsticks?

It is not permissible to break apart a set of chopsticks.

Is it permissible to assemble a cardboard container?

Some paper or cardboard containers or boxes are packaged folded, and are meant to be formed into a box by inserting flaps into specific positions. This type of container or box should not be assembled for the first time on *Shabbos*.

Is it permissible to straighten a paper clip or a hanger in order to use it for example to have a thin piece of metal to pick a lock?

It is not permissible to straighten a paper clip or hanger to use it to pick a lock.

Is it permissible to replace the stick of a broom if it became detached from the brush on *Shabbos*?

It is not permissible to reattach the broom stick to the broom. In addition, it is prohibited to tighten the stick if it became loose.¹

The broom stick itself that has become detached is *Muktze*, as well as the brush itself (unless it was used without the stick before *Shabbos*), since *Chazal* were concerned one may come to repair it.

Is it permissible to sharpen a knife?

It is not permissible to sharpen a knife.

Is it permissible to shine silver?

It is not permissible to shine silver even by merely wiping it with a shining cloth.

---

¹ Components of firmly combined items that become disconnected may never be re-attached or tightened on *Shabbos*, since this falls under the prohibition of creating a utensil (*Makeh b'Patish*).

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת-בת-שבע

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

WEEK 17

See Shulchan Aruch 246:2 Mishna Berura 325:4

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

I would like to get some mail sent out over the weekend. Can I put the mail in the mailbox on Friday afternoon and put up the flag, knowing that the mailman will pick up the mail on Shabbos?

QUESTION 2

I ordered a UPS pickup for Friday afternoon, but the next available pickup is only a couple of hours after Shabbos begins. Can I order it? As far as I'm concerned it's ready for pickup before Shabbos!

QUESTION 3

A non-jewish neighbor came on Shabbos to fix something (that I was allowed to call him for). Can I give him a piece of cake on his way out, even though he lives out of the Eiruv?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

You wrote in a previous edition (week 12) that I can put dry cooked food on top of the crockpot. Does that mean I can take a cold piece of chicken, wrap it in silver foil and put it on the crockpot?

Answer: " Hatmana"-insulating, is not allowed on Shabbos, or even from before Shabbos when insulated over a heat source. Wrapping food in silver foil and putting it over a crockpot is Hatmana. However, Hatmana is only not allowed when done for heating purposes. If someone wraps a food in order that it should not get dirty or other reasons, it is allowed. Therefore, in this case it depends on the purpose of the wrapping. If it is for keeping it hot, it wouldn't be allowed. If it's for other purposes like keeping the food or crockpot clean, it is allowed.

continued....

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

I was by someone's house on Friday, and saw that they wrapped the kishke/kugel in foil and then punched some holes in it before putting it in the cholent. Is that for a halachic reason or just to make it taste better?

Answer: There are two possible Hatmana problems when dealing with the kishke or kugel. There is the actual wrapping in the silver foil, and the "insulating" of the wrapped kishke into the cholent. The actual wrapping in silver foil is usually done just to keep it together, not for heating purposes. It is therefore allowed. The submerging of the kishke according to some is a problem as the wrapped kishke is "insulated" by the cholent. For this reason some hold to punch holes in it, allowing the kishke and cholent to mix, which they hold allows it to be seen as one big cholent, and not as an isolated kishke submerged in cholent. However, it would seem it is not necessary, as people generally submerge the kishke not for the heat, but for the taste of the cholent or so the kishke won't become dry. As mentioned above, Hatmana is only an issue when done for heating purposes. Therefore, it would be allowed.

QUESTION 3

My daughter recently bought herself a large thermos which she uses to drink hot water from. Can she put water in it on Shabbos?

Answer: Although this would seem to be a typical case of Hatmana, it is allowed. The Shulchan Aruch writes that once a liquid has been removed from its original Kli to a second Kli, Hatmana may be done.

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelpia Yeshiva

Murderer's Gilgul

There was an unmistakable buzz in the air. Up and down the streets of the Jewish quarter, people were tidying up their front lawns; cutting grass, trimming bushes, and planting flowers. The distinct scent of turpentine wafted out from many homes and shops, where fresh coats of paint were hastily being applied to their facades or fences.

A group of the shtetl's young bachurim were pressed into service to ensure that the streets were clean and all public areas were in pristine condition. Simultaneously, the community leaders paid personal visits to key figures in the community, instructing them on how to proceed.

Yes, there was an unmistakable buzz in the air, but it was not an anticipatory buzz. The Jewish community, along with along the other villages and towns dotting the countryside, were preparing for a

visit from Duke Alexander, viceroy of the land. As master of the vast swatches of the country's land, he would periodically pay visits to his domains, to assess them for himself and check up on his subjects.

From peasant to peddler, merchant to craftsman and beyond, everyone quaked with apprehension in the weeks leading up to Duke Alexander's visits. He demanded utmost perfection and uncompromising honor from his citizens, and even the slightest mishap during his trip was liable to cost the unfortunate villagers steeply.

The duke, an avowed anti-Semite, was always more high strung in the presence of Jews, and so his visits were a time of high tension in the Jewish villages that were under his domain. Feverish preparations would begin almost from the moment each visit was announced by the town crier as the community leaders sought to ensure that the duke's journey through their shtetl would pass without incident.

Just two days before the duke's arrival in their village, the rosh hakahal called a meeting with all of the townspeople. "My friends," he said gravely. "A significant threat is hanging above our heads. You all recall the last time the duke came to visit, a few years ago. As a result of a careless oversight during that visit, our taxes were raised significantly, and we are still feeling the pain in our wallets today."

A collective sigh went up in the audience as they nodded along.

"The duke is scheduled to arrive here in just a short time," he continued. "It is imperative upon each member of the community to do their utmost, and I mean their very utmost, to ensure that we don't trigger his ire unnecessarily. It goes without saying that he must be accorded the honor befitting his title. We all know what that means: standing up for him when he enters the room, moving aside on the road to allow his carriage to pass, not speaking before being acknowledged, addressing him in third person with his formal title..."

The assemblage listened respectfully as he droned on. No one wanted to be the one to cause a

permanent tax increase, or even just a hefty fine, to be levied on the entire community. They were well aware that it was incumbent upon them to learn and know the proper etiquette lest they encounter the duke during his visit.

Srulik the innkeeper, sitting all the way in the front of the room, was taking notes. It was a surety that his establishment would be on the duke's list, as it always was, where he would be counting on a hearty meal and some good, strong wine to wash it down.

The grocer sat with his chin cupped in his left palm, listening intently. Beside him, the blacksmith twirled his peyos around his index finger, a sure sign that he was nervous. From Shimon the wealthy importer to Hersh the water carrier, each man resolved to do his level best to ensure that the duke's visit would be a success.

The morning of the duke's arrival dawned all too soon. Before they knew it, the community leaders were greeting the nobleman at the entrance of the village, gracious smiles on their faces and prayers in their hearts.

The duke's visit began smoothly, almost worrisomely smooth. As he made his way down the main street by foot, he didn't find any of the shops to his disliking. He didn't comment negatively about the color of the paint, the condition of the cobblestones underfoot, or the large welcome banner that had been erected in the market square in his honor.

Together with his entourage of bodyguards and the community leaders, Duke Alexander wound his way around the entire village, up each and every street, with roving eyes. It was though he was looking for a reason to punish his Jewish subjects. To the great relief of the Jews accompanying him, however, all the people they passed behaved just the way they had been instructed, demonstrating utmost honor and respect for their noble visitor.

Halfway through his intricate tour of the shtetl, the duke stopped at the inn for a meal. He was warmly welcomed and duly seated, and then the specially

commissioned waiters began bringing out dish after luxurious dish, all churned out of the inn's kitchen in honor of the duke's visit.

With the food came the wine, bottle after bottle, and the duke kept asking for his cup to be refilled with the chilled, refreshing alcohol. By the time he left the inn, allowing poor Srulik the innkeeper to breathe for the first time in days, Duke Alexander was good and well drunk.

The tour of the shtetl continued, although this time the duke opted to ride horseback. While the nobleman appeared to be handling the liquor well, the rosh hakahal and the parnas exchanged worried glances. With an abundance of alcohol fizzing in his blood, the duke's mood and behavior were unpredictable, and they hoped that things would continue to bode well for the community.

The duke turned his horse down the next street and his entourage followed. And that was where the trouble began.

Sitting unobtrusively on a rock on the side of the narrow street was a Jew, holding a sharp, menacing looking stone. As the duke rode toward him, he hurled the rock with all his might. It whizzed through the air in a perfect arc, heading directly for its target.

One mindful bodyguard noticed the rock and let out a shrill cry, alerting the duke. He looked up, saw the flying weapon, and jumped off his horse to avoid getting hit. The rock, which had been poised to strike him in the head, collided with his knee instead, knocking him to the floor.

The guards rushed to attend to the nobleman while the white-faced parnas ran to call a doctor. The duke lay on the floor, blood gushing from his knee as his lower leg jutted out at an odd angle. He moaned loudly, in terrible pain, as people scurried around him.

In the commotion, the Jew who had thrown the rock managed to slip through the alleyways and disappear.

From his position on the floor, the duke wanted only one thing: revenge. But he was in unbearable pain, and he didn't have the luxury to think about revenge just yet. He allowed the doctor to split his leg and left the village in his gilded carriage, headed directly for the hospital.

The Jewish community immediately understood that this meant trouble. They didn't know how much, how badly, but they knew that retribution was coming. No one knew who was the one who injured the duke, certainly no one understood the culprit's motivations, but they knew that regardless, they would all be made to pay for his actions.

Less than two weeks later, the duke was back. His leg was heavily casted, and he did not disembark from his carriage, but he called the entire community to the town square and demanded to know who had thrown the rock. "The man who had the audacity to throw that stone at me must come forward immediately and admit to his crime!"

As expected, no one came forward to admit his guilt.

"I see," the duke said after some time. "Well, then, will another brave voice come forward and tell us who the culprit is?"

There was another lengthy pause, and still no one came forward. The duke's voice became hard and dangerous. "In that case, I will give you three days to come up with the culprit. Three days for you to turn over the guilty man, or else I will send in my army to destroy all of you! I'll be back in three days' time. The choice is yours."

He motioned angrily to his chauffeur and the carriage rolled out of the square, leaving an ominous silence in its wake.

The Jewish community fell into distressed turmoil. No one, even those who had personally witnessed the attack on the duke, knew who the culprit was. Even had they known, they would never stoop to betray him in order to save themselves. It seemed that the entire village was doomed for annihilation.

The Jews began to fast and tefillah gatherings were arranged. The deadline hung over them like a huge hourglass, the grains of sand seeping through the funnel with all too hasty speed. The three days passed in a blur of tears and prayers.

At the end of the last day, shortly before the duke was scheduled to return, Rav Yitzchak, the av beis din, was sitting with two other rabbanim, saying tehillim, when there was a knock on the door. He stood up to open it.

Shlomo, the village cobbler, was standing on the other side, his face slightly ashen. "May I come in?"

"Come in," Rav Yitzchak invited, leading him inside. "How can I help you?"

"Rabbosai," Shlomo said hoarsely. "I am the one who did it. I threw the rock and tried to kill the duke, although I didn't succeed."

There was an audible gasp in the room.

Rav Yitzchak struggled to keep his voice even. "Why?" he asked quietly. "Why did you do it?"

Shlomo shrugged. "I did it because I hate him. He makes our lives miserable, and it just seemed like the perfect opportunity to get rid of him."

Something about the way he spoke, perhaps the serenity with which he admitted to his crime, caused the rav to question the truth of his words. "How do we know that it was really you? Perhaps you are trying to be a tzaddik, willing to give up your life to save the rest of us."

"I don't know how I can convince you," Shlomo said, still in the same calm voice. "But I promise you that I am saying the truth. I am the one who tried to kill the duke, and I am ready and willing to tell this to the duke directly when he gets here."

The rabbanim all looked at each other, uncertain how to proceed. Were they allowed to give him up? Was he even speaking the truth?

As they sat there mulling over the question, the town crier began to make an announcement. They quieted down and listened.

“Hear ye, hear ye! In the name of His Excellency, Duke Alexander, viceroy of the land, if the Jew who attempted to take his life during his visit here does not admit to his guilt immediately, then by tomorrow morning, we will begin killing each and every Jew in this village! Hear ye, hear ye!”

Hearing this announcement caused Shlomo to become agitated. “If you aren’t willing to go to the court to give me up, I will go there myself,” he said sharply. “Of course, it would be helpful for me if you came along, but I will be going even if you decide not to accompany me.”

He stood up and walked to the door, and the rabbanim all stood up and followed him. What choice did they have, really?

It was nighttime by then, and Shlomo calmly led the way to the civil court, the three trembling rabbanim following behind him. The duke was waiting in the courthouse, his leg propped up on a chair, and he perked up when he saw the Jews.

“Ah, so you do have news for me, after all,” he said, drumming his finger on the tabletop. “Alright, out with it. Who is the guilty man?”

“I am the one who did it,” Shlomo said, quietly but clearly.

The duke nearly fell out of his chair in surprise. He had been expecting one Jew to rat on his neighbor, not the culprit to come forward himself. “You? And how come you are admitting to your guilt so easily? How do I know to believe you?”

“I am saying the truth, but why does it really matter?” Shlomo countered. “You’ll kill me and get your revenge.”

“True, it doesn’t matter much,” the duke agreed. “Tell me, then, why did you try to kill me?”

“Because you make life for the Jews very difficult,” Shlomo said, somewhat brazenly. “We spend hours

of backbreaking labor to earn a pittance, almost all of which is then claimed by taxes. I decided that we couldn’t go on like this, and so I wanted to kill you.”

The duke pursed his lips. “Do you understand what your punishment will be?”

“I am ready to accept whatever punishment I deserve,” Shlomo responded.

“Tomorrow morning, we are going to hang you,” the duke said. “We will hang you in the main square before all the Jews. Let everyone see what happens to the man who tries to kill his ruler! Guards, take him to a cell!”

“Please, Your Excellency, I want to be alone tonight. I promise I will come back tomorrow to the gallows myself,” Shlomo said.

“Ha! Give me one reason why I should trust you,” the duke demanded.

“I came here myself, on my own free will,” Shlomo reminded him. “I didn’t have to give myself up, and I did. I am not looking to escape justice, just to spend my last night in This World a free man.”

To the surprise of everyone in the room, the duke actually seemed to be considering this argument. “Are you willing to take responsibility for him, to ensure that he comes to the square tomorrow morning for hanging?” he asked the rabbanim.

They nodded hastily. The least they could do for the condemned man was ensure that he did not have to spend his last night in a cold, dingy prison cell.

“Alright then, you may go with them,” the duke said to Shlomo. “Don’t do anything foolish, or else the entire community will pay. You’d better show up tomorrow, or else.”

The duke immediately dispatched his chief of staff to arrange for the public hanging, as Shlomo followed the rabbonim out of the courthouse, his head bowed. When they reached Rav Yitzchak’s house, he asked for a room where he could spend the night alone. From his demeanor, it was clear that he

did not want to be pestered with questions, and so the rabbanim didn't ask him anything.

In the morning, after Shacharis, Shlomo approached Rav Yitzchak. "I'm ready," he said, his tone devoid of emotion.

Together, the two of them walked to the town square, where the entirety of the Jewish community was already waiting. The duke had ordered that all Jews without exception be present to witness the hanging, and the Jews had no choice but to comply.

Shlomo was led by two burly guards onto a raised platform, and the noose was wound around his neck.

The executioner, standing on the platform beside him, asked him to admit to his deeds before the public.

"I tried to kill the duke because he makes our lives miserable," Shlomo stated, loudly and clearly, as the crowd of Jews erupted in tears. "Give me what I deserve, but leave my people alone."

"We will grant you one dying wish," the executioner told him. "What is your dead man's wish?"

"I want my body to be returned to the Jewish community when I die," Shlomo answered, his voice quivering slightly. "They should bury me according to halachah, and write on my gravestone, *פה נטמן הרוצח ישמאל בן נתניה שהרג את גדליה בן אחיקם* – here lies the murderer, Yishmael ben Nisanya, who murdered Gedalya ben Achikam."

"Granted!" With those words, the executioner opened the trapdoor beneath the condemned man's feet, and he fell below, meeting his death.

When Rav Yitzchak heard Shlomo's words, he nearly fainted. He was a baalei ruach hakodesh, and he understood that the man they had known had been a gilgul of Yishmael ben Nisanya, the man who orchestrated the murder of Gedalya ben Achikam, and that he had been deserving of death by hanging to atone for the sin of murder.

Shlomo, the gilgul of Yishmael ben Nisanya, instinctively knew what he needed to do in order to atone for this severe sin.

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape # A239

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadim & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt"l** are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**

E.Y. **02.313.6038**

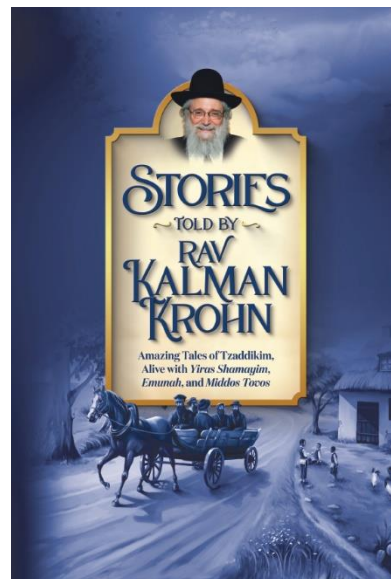
Option 1: Vaadim given in BMG
Option 2: Shmussen given in Adephia
Option 3: Captivating stories taken from shiurim

To receive Vaadim by email or for questions and suggestions call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebkalman@gmail.com

Sponsored by:
Eli & Malky Friedman
Chatz & Leahle Schwab

Volume One of the
"Stories Told By Rav Kalman Krohn"
Book Series is now available at your local
Judaica Store.

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF *נחמה ויעקב בן רחל נחמה* MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

Hashem Loves Justice

וְאֵלֵה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לִפְנֵיהֶם:
(כא, א)

These are the judicial laws that you shall place before them. (21:1)

Parshas Mishpatim deals with one of the most important subjects in the Torah, which is monetary laws. They are in the category of *bein adam l'chaveiro*.

Some people think you need to ask a *Rav* or a *Posek* only in Halachic areas such as kosher foods,

the laws of *Shabbos*, how to conduct a wedding or a funeral. But when you have a disagreement with someone over a monetary matter, or you are unsure as to your financial obligations, you can decide it yourself or consult a lawyer.

This is so wrong.

Just like you can't get to the truth in other areas of Torah without the detailed *halachos* that *Hashem* gave us, so it is in monetary matters. We can't figure out what is straight and right simply on the basis of our own intellect and judgment, or by following the regulations of civil law, or by paying a lawyer who knows how to play the system. This will only lead to *gezel* and other forms of unjust gain.

"Justice belongs to G-d."¹ True judgment comes from *Hashem*, and He gave it to the Jewish people in the form of *dinei Hatorah*. You won't

¹ Devarim 1:17.

The zechus of distributing this week's publication goes to
חיה שרה בת הדסה
may he have a refuah sheleimah together with all the sick among Am Yisrael

find true judgment anywhere else, as it says, “He did not do so with other nations; He did not grant them knowledge of judicial laws.”²

We could compare *dinei mamonos* to *hilchos Shabbos*. Just like you need to consult a *Rav* regarding any and all issues that might arise regarding proper *Shabbos* observance, since they are so complex, so it is with *dinei mamonos*. In almost every matter, *daas Torah* is needed to decide what is permitted and what is not.

An everyday example: you go into the grocery store and pick up an item and inadvertently damage it. Do you need to notify the storekeeper and pay for it?

How punctual do you have to be when you go to work? What can you take home with you from the office? Can you make phone calls there, and for how

long?

Let’s say the apartment building has a leaky roof. Who needs to pay for it? And what if a water pipe needs to be replaced? And where can you hang laundry to dry?

Only a qualified *Posek* can properly resolve questions like these.

It says, “I, *Hashem*, love justice.”³ *Hashem* loves justice and He loves people who do everything according to the judicial laws of the Torah. You can recognize people like this. They are careful not to cause even minimal damage to others. They always pay their debts on time. Whenever there is a difference of opinion, they consult *daas Torah*.

This brings the *Ge’ulah*, as it says, “Zion will be redeemed through justice, and those who return to her through benevolent judgment.”⁴ ●

² *Tehillim* 147:20.

³ *Yeshayahu* 61:8.

⁴ *Ibid* 1:27.

Who to Turn To?

אם עֵינָה תַעֲנֶה אֹתוֹ כִּי אִם צָעַק יִצְעַק אֵלַי שְׁמַע אֲשַׁמַּע צַעֲקָתוֹ: (כב, כב)

If you will oppress him, and he will cry out to Me, I will hear his cry. (22:22)

There is a very important principle of *tefilah* that we may learn from this *pasuk*.

When a person is in trouble, for instance, he urgently needs a sum of money, what does he do? He might run from one person to another, go to get *berachos* from *tzaddikim*, and also *daven* and beg *Hashem* to help him.

Or let’s say a family member is sick. He does all the *hishtadlus*, he goes to the doctor, he makes tests and gets prescriptions from the pharmacy, and

he also *davens* fervently to *Hashem* as part of his *hishtadlus*.

This approach is like a pauper knocking on doors around town. He seeks assistance from many different sources. Among them, he also beseeches this particular householder for help, who, in such a case, is obligated to give him only a modest donation.

The same *halachah* applies in *tefilah*. When a person does many different types of *hishtadlus*, and

among them, he also prays and beseeches *Hashem* for help, he is granted a “modest donation.” *Hashem* will give him a little *siyata d’Shmaya*, in accordance with *Halachah*:

It is forbidden to turn away the pauper empty-handed if he asks for help. However, it is sufficient to give him a dried fig, as it says, “The impoverished man should not come back humiliated.”¹

There is no obligation to give him more than a small amount, because he has other sources of help, and can manage on his own.

This idea is not hard to understand. Let’s say a very poor man comes and asks for a large sum, and the donor sends him away with a small amount. What was the donor thinking to himself? “He will manage; he will get by without me. He is not going to die of starvation.”

And what does the stingy man think to himself when he slams the door on the pauper? He doesn’t think, “Let him die of starvation, I don’t care.” He rather thinks, “Why does he have to come to me? Let him go to someone else!” But if he would know for a fact that the pauper has no one else in the world to turn to, he would have to be exceptionally cruel to close the door on him.

So it is when we turn to *Hashem*. When a person figuratively throws himself down on the ground before Him, begging Him to have mercy on him because he has no one else to turn to, and if *Hashem* doesn’t have mercy on him, he will never get out of trouble, *Hashem* will immediately show mercy on him and grant him what he needs.

This is the form of *teflah* called *nipul*, figuratively throwing oneself down on the ground before *Hashem* in utter self-negation, with the attitude

that *Hashem* and only *Hashem* can help, there is no one and nothing else that can help. This is like Esther who threw herself down on the ground before the king, because he is the king and no one else can annul the decree other than him.

Simply speaking, this was also the way that Choni Hame’agel prayed. He drew a circle around himself and stood inside it, and said, “*Ribono shel Olam*, I swear by Your great Name that I am not moving from here until You have mercy on Your children.”² He made it absolutely clear that he is not like a pauper knocking on doors around town; he has only *Hashem* to turn to. So *Hashem* showed him mercy.

The Commentators explain along these lines why *Hashem* especially hears the cry of orphans and widows. They cry out only to *Hashem* because they have no one else to turn to. So *Hashem* hears them and answers them.

This can explain why the *pasuk* repeats the word “cry out” and says קַעֲץ! קַעֲץ. Usually a person doesn’t cry out twice, because after he cries out to *Hashem* once and *Hashem* still doesn’t help him, he goes and looks for another way to solve his problems. But orphans and widows don’t have anyone to turn to, so they cry out and then cry out again, and *Hashem* answers them.

It is the same with anyone who makes himself like the orphans and widows, as it says, “My father and mother abandoned me, but *Hashem* will take me in.”³ This expresses the cry of someone who has no one to turn to other than *Hashem*. He doesn’t cry out and then go to look for other solutions, he rather cries out and then cries out again. *Hashem* will surely answer his prayer. ●

1 *Mishneh Torah, Hilchos Matnos Aniyim 7:7.*

2 *Taanis 19a.*

3 *Tehillim 27:10.*

You Saw that Hashem Cares

As a preface to *Matan Torah*, Hashem said to us:

You saw what I did to Egypt.¹

What is the significance of this?

As we explained earlier, the best metaphor for our relationship with Hashem is the marriage covenant. When a marriage covenant is established between a man and a woman, the most basic thing that the woman wants to know is if he cares about her. She wants to know how much he values her.

Regarding this, Hashem said to us that the whole world belongs to Him, and there are evil occurrences in the world, such as traffic accidents and sicknesses and all kinds of tragedies, but they have a limit. We never heard a country where all the water turned to blood. No matter what, water always stays water. But something happened in Egypt that never happened before: the water turned to blood.

Did it ever happen that Hashem brought a plague of frogs on a country? Frogs in the oven and frogs inside their bellies? Did all the dust of a country ever turn to lice? Was a populated area ever invaded by all kinds of dangerous animals? All these things are out of the bounds of nature.

Hashem says, “You saw what I did to Egypt.” You saw how “wildly” I reacted to the Egyptians’ treatment of you. I did things to them that I never did before.

Why?

Because they touched you, and when someone touches you, it is like poking Me in the eye, so to speak. I react ferociously.

This was the first preface to the Giving of the Torah: “You saw” how much I care about you.

This may be compared to a nice, gentle father who sees someone mistreating his only child. He does things that are out of character for him. He does things he never did before, because he cares so much about his child that he just boils over. So it was with Hashem. He cares so much about us, it hurts Him so much to see what they did to us that He boiled over, so to speak.

This is the preface to *Matan Torah*, so we will never start to wonder if He cares about us. He cares so much that He simply “boils over” if anyone touches us. This is the ABCs of Judaism; it is the preface.

As mentioned earlier, when a man and a woman get married, they make *Tanna'im*, which state the basics of the marriage covenant, and later they make a *Kesubah*, which details the specific obligations resulting from this covenant. What are the basics of our covenant with Hashem?

I will bear you on eagles’ wings and I will bring you to Me.²

It is not about reward and punishment. It is not a business contract of any type. It is rather, “I will bring you to Me.” Being close to Hashem and attached to Him.

Believing in Mashiach

The Chasam Sofer is puzzled why the Rambam counts belief in *Mashiach* among the Thirteen Principles of Faith. He writes as follows:

There is no way I can believe that our redemption is one of the foundations of religion. Let’s say we would think, *chalilah*, that our sins could result in Hashem sending us away forever, *chas v’shalom*. This would be similar to R. Akiva’s view regarding the Ten

¹ *Shemos* 19:4.

² *Ibid* 19:4.

Tribes, that they are rejected forever. Would we then be permitted to throw off the yoke of Heaven's Kingship or change even a tiny bit of a Rabbinic ordinance? *Chalilah*.

We don't serve *Hashem* in order to eat the fruit of *Eretz Yisrael* and to satiate ourselves from its goodness. "My G-d, my desire is to do Your Will." No matter what, in every situation, we are servants of *Hashem*, whatever He may desire to do with us.

Belief in *Mashiach* is not a principle and not a foundation on which to erect any building. The main foundation of everything is to believe in the Torah and the Prophets. And our ultimate redemption is stated there in the *parshiyos* of *Nitzavim* and *Haazinu*, as the Ramban wrote there, and there is a lot written about it in the Prophets. Therefore, someone who doubts our future redemption is denying the principle of faith in the Torah and Prophets.³

The Chasam Sofer is saying that it is absolutely clear that we believe the *Ge'ulah* will come. But why should this be made into a basic tenet of Torah belief? If the *Mashiach* would not come, why would the last generation be any different from all the other generations who did not see the *Ge'ulah*? All generations served *Hashem* and eventually went to *Gan Eden* and *Olam Haba*. Why does everything stand on faith in the coming *Ge'ulah*, to the point that the whole Torah falls down without it?

We could answer the Chasam Sofer's *kasheh* by saying that belief in the coming of *Mashiach* is not a basic principle of Torah due to how it impinges on the future, but rather because of how it impinges on the present. It is all about

the basic nature of Judaism. It is about proper understanding of what is happening to us today, and every day, in *galus*.

Judaism is essentially a covenant of love that *Hashem* made with us at *Har Sinai*. The main place of the covenant and the love is in *Eretz Yisrael*, in *Beis Hamikdash*. And a covenant is only worthy of its name if it is an eternal covenant. If *Hashem* would, *chas v'shalom*, cast the Jewish people away forever, Torah and *mitzvos* would turn into a matter of reward and punishment. Indeed, doing *mitzvos* means doing *Hashem's* Will, but even non-Jews may not throw off the yoke of Heaven's Kingship or make the tiniest change in G-d's words for even a moment. However, this is not a covenant with *Hashem*.

Indeed, as the Chasam Sofer wrote, "My G-d, my desire is to do Your Will"... we are servants of *Hashem*, whatever He may desire to do with us." This is surely a beautiful and lofty value. But the basic nature of Judaism is a *bris* of love and attachment with *Hashem*.

This may be compared to a father who threw his son out of the house permanently. It doesn't matter if he did so because he wanted to teach the child a lesson or if he ejected him because he doesn't want to see his face any more. Expelling his son permanently, for whatever reason, is not about the future. It is about the present. It means their relationship is over.

If the *Mashiach* would not come, it would mean that *Hashem* expelled us permanently, and the whole covenant that He made with us was from the beginning only a temporary one. Such is not a true covenant at all. It is a passing relationship, it is missing the very essence of a covenant.

Hashem's relationship with us is eternal and unbreakable. Our belief in the eventual coming of *Mashiach* represents this essential principle. ●

³ Chasam Sofer, *Teshuvos, Yoreh Deah* 356.

Tangible Blessings

Not only the blessings of *pokeach ivrim* and *malbish arumim* relate to practical and ordinary aspects of our lives, but also the first three blessings of *al netilas yadayim*, *asher yatzar* and *Elokai neshamah* are about very tangible and real things.

The first blessing is about our hands, which are our primary physical tool. Hands have two positions: one in which they are raised upwards, in a form of prayer, as it says:

Let us raise our hearts to our hands, to G-d in heaven.¹

The other position of the hands is when they are held straight out, to perform work. (Holding the hands downward is not relevant to Jews, only to non-Jews. R. Yehudah Hanasi never placed his hands lower than his sash.²)

When we recite *al netilas yadayim* we are saying: *Ribono shel Olam*, these hands, which are central to human action, *asher kideshanu b'mitzvosav!* You granted us *mitzvos* and gave us the ability to *notel* – raise – our hands. You sanctified us and allowed us to understand that the place for hands is not below but above. That all the actions of our hands, and everything we receive from Above, should not be utilized to pursue physical desires, as other nations do. They eat and drink and live to satisfy their desires. Everything we receive from Above is for “raising” our hands. Our lives are lofty and exalted.

This is the first blessing. In it we capsule our thanks to *Hashem* for all that we receive from Him. Everything is coming from *kedushah* and in the framework of *kedushah*. It is not in the framework of the impure.

The second blessing, *asher yatzar*, is about the

fact that we are healthy, that we have properly functioning limbs and organs. This is a veritable fountain from which we can draw endless thanks and praise to *Hashem*.

Generally speaking, when we recite *asher yatzar* we should imagine to ourselves what it was like when we were sick, we should remember when we were lying in bed and couldn't do anything. A sick person is not good for much. When we are healthy and sound we don't think about this, but a sick person knows very well how little he can do.

The third blessing, which is very easy to start reciting almost without noticing, goes like this: “My G-d, the soul that You placed within me is pure.” This is a blessing over the *neshamah*. In order to understand it we need to think a little what “G-d” means, and what it means that we have a soul that comes from Him.

If a person does not get excited to the point of losing his mind when he says, “You breathed the soul into me,” it is only because he doesn't know what the word “G-d” means. G-d breathes a soul into me!! The soul within us is not just something that *Hashem* created. It is more than that. The Zohar states, regarding this point, that “He who breathes out, breathes out part of himself.” Our soul is the breath of *Hashem's* mouth. *Hashem* gave us a *neshamah* that contains the power of eternity.

This blessing also includes a prayer for *Techiyas Hameisim*. This is another area of which we have no comprehension, although it is one of our basic principles. We are here only temporarily. The day will come when we will leave.

Chazal say about R. Yochanan ben Zakkai that before he passed away, his disciples came to visit him:

When he saw them he began to cry. His disciples

¹ *Eichah* 3:41.

² *Shabbos* 118b.

said... “Why are you crying?”

He answered them, “If they would bring me before a human king who is here today and in the grave tomorrow... and if he puts me to death, his death is not eternal... even so, I would cry. Now that I am being brought before the King of kings of kings, the Holy One, Blessed be He, Who lives and exists forever and for all eternity... and if He puts me to death, His death is eternal... should I not cry?”³

The Rambam says that the severest punishment is not to arise in *Techiyas Hameisim*. Eternity is such a powerful thing that all the tortures of *Gehinom* are as nothing compared to not arising in *Techiyas Hameisim*.

Let us consider the tremendous good and *deveikus* that *Hashem* gave us by placing within us a soul from the very breath of His mouth. The *neshamah* is the “I,” the self. It is not a “him” or “her” or “it.” It is not a certain faculty or aspect of us. It is our very self. As R. Yisrael Salanter writes:

The person who does the sin and the person who is punished [in the next world] is one and the same.⁴

The *neshamah* is us ourselves. What a power of eternity that is!

We give praise and thanks for having a *neshamah*, and we ask *Hashem* that we should merit staying with the *neshamah* forever and ever.

And we conclude the blessing by thanking *Hashem* “Who is the One Who returns souls to dead bodies.” This is a thanks to *Hashem* that we are alive now, that we are alive every morning anew.

Birkas Hatorah

Also *Birkas Hatorah* is part of *Birchos Hashachar* because it, too, is a thanks to *Hashem* for the great kindness and immense power that is contained in

tangible things.

Chazal say that *Beis Hamikdash* was destroyed because people did not recite a blessing before Torah learning.⁵ *Rabbeinu Yonah* explains that they did not see the Torah as important enough to warrant a blessing.⁶

The problem was they didn’t feel that *Birkas Hatorah* is over something tangible. They understood that a person needs to recite a blessing over food, over bread. They understood the blessing *Roka ha’aretz al hamayim*. To bless over every breath, because they understood that the moment they put their head into water and drink a little of it they will feel how sweet a breath of air is.

But they didn’t feel that the Torah is simply and literally the air they breathe, the bread they eat – beside all its utter depth. This was their problem, this is why *Beis Hamikdash* was destroyed.

Birkas Hatorah means to bless *Hashem* for something tangible, like the other things in *Birchos Hashachar*. They are all blessings over tangible things that we need to notice and be thankful for. Also the fact that we learn Torah is a tangible thing to give thanks for. Because a person who learns Torah is so different from one who does not. It is a tangible difference.

Just like we need to imagine when we say *asher yatzar* was it was like when we were sick and helpless lying in bed, so when we recite *Birkas Hatorah* we need to imagine what a person is like if he doesn’t learn Torah. This way we will appreciate what a person is like who does learn Torah. It is not just internal matters such as the joy of life and the enjoyment that a Torah learner has. It is a real, tangible difference even externally.

We should never think of Torah and relate to it as something purely spiritual. It also needs to be something physical and tangible for us.

This is the meaning of *Birkas Hatorah*. ●

³ *Berachos* 28b.

⁴ *Igeres Hamusar*.

⁵ *Nedarim* 81a.

⁶ *Ran ad loc*.

STORIES FROM THE LIFE OF RAV SHIMSHON PINCUS ZT"l

Never Too Late

One of Rav Shimshon's *talmidim* was married for several years without children. The man's plight pained him deeply and inspired countless tearful *tefilos* on his behalf. One day, he summoned the *avreich* and asked him to inquire if his in-laws had hosted a *kiddush* in honor of his wife's birth. When the *talmid* returned several days later with a negative reply, Rav Shimshon instructed him to host a *kiddush* then, since, "It's never too late."

The *avreich* was hesitant, yet his *rebbe* reminded him that the blessings of the *klal* possess tremendous power, and that the effort, expense, and modicum of shame were well worth the desired outcome. Thus, some thirty years after the fact, the woman's parents hosted a belated *kiddush* in honor of the birth of their daughter — with her husband in attendance — and the results were not long in coming. One year later, the couple cradled a baby boy!

Watch Your Words

As one who truly appreciated the potency of *tefilah*, there were actually times when Rav Shimshon deliberately avoided praying for specific causes and desires. He explained that one must be wary about asking and beseeching *Hashem* for everything that comes to mind, since one can never know what is truly good and beneficial. He cited several instances in *Chazal* that illustrate how a circumstance may appear terrible at the outset yet is eventually revealed as a priceless gift and salvation.

Rav Shimshon absorbed this lesson in a most chilling and tragic way when the transient relief, joy, and celebration of seeing his *tefilos* and desires fulfilled soon proved to be harbingers of destruction.

A close friend who directed a large Torah organization approached him with a request to help him purchase an expensive car that he believed would help him advance his fundraising activities. Rav Shimshon gladly acquiesced, spilling many a heartfelt *tefilah* along the way for the man's success, assisting and advising him through the process of privately importing an excellent car at an affordable price.

The road to success was fraught with frequent challenges and obstacles. As soon as they overcame one hurdle, another emerged. At one point, Rav Shimshon even made a special trip abroad in order to advance the process, until at long last, the car made it onto the boat.

One week later, the overjoyed owner went to collect his purchase at the port. On that very same day, the car that the man had been so certain would facilitate his endeavors on behalf of Torah skidded on the road and crashed into a tree, killing the driver instantly.

Rav Shimshon grieved the loss of a distinguished *ben Torah* and friend as a brother, feeling partially responsible for the calamity. In the future, when recalling this tragic episode, he expressed sadly, "Never in my life did I daven with so much *kavanah* and still meet consistent refusal. Eventually, the *tefilos* did the trick, and the car came through — but not in the way we'd planned. This tragedy taught me the hard way that, sometimes, we shouldn't push so hard. Not every end justifies the means of strenuous *tefilah*. Along the way, we encountered so many complex and bizarre deterrents that we should have grasped at some point that angels of mercy were blocking our path. Yet we were sure that we knew better, and we continued persisting, begging and begging until our *tefilos* prevailed, and the end was so, so bitter." ●

Published by Kollel "Nefesh Shimshon", Jerusalem – as an ilui neshamah for Rabbeinu Shimshon Dovid Pincus zt"l, and headed by his sons Harav Yosef Dov Pincus and Harav Shmuel Pincus, shlita.

For comments, dedications and donations: nefeshshimshon@gmail.com

In order to receive the weekly edition, please send a request to the above email address.

Our Connection TO THE Past

"Kol shom'o tetzilenah shtei aznav, anyone who hears about it, both his ears will ring" (*Shmuel I* 3:11). These words describe the terrible shock that Klal Yisrael felt when they heard about the capture of the *Aron Hakodesh*. Rav Aharon Kotler *zt"l*, in his *hesped* on the Brisker Rav *zt"l*, pointed out that even before the *Aron* was captured, Klal Yisrael had been afflicted with many terrible misfortunes — they had been defeated in battle by the Pelishtim and thousands had died in a plague. But the greatest tragedy was the capture of the *Aron Hakodesh*. Losing the *Aron* amounted to losing a connection to Torah, and that they could not absorb.

"Kasheh silukam shel chachmei Yisrael kiflayim k'churban Beis Hamikdash" (Rashi, *Yeshayah* 29:14). Rav Aharon bemoaned the loss of the Brisker Rav as a loss of the great *shalshelos haTorah* that the Brisker Rav embodied. His loss was a devastating break in the connection of Klal Yisrael — and specifically of *bonei Torah* — to Torah.

On Sunday, 18 Shevat, Klal Yisrael suffered *a"laksah b'kiflayim*," the double loss of two of the *ziknei gedolei hador*, Rav Dovid Soloveitchik, son of the Brisker Rav and Rosh Yeshivas Hagramad (Brisk), and Rav Yitzchok Scheiner, Rosh Yeshivas Kaminetz.

Rav Meshulam Dovid Soloveitchik *zt"l*

R' Baruch Weiss

From a Previous Generation

The *petirah* of the legendary Rosh Yeshiva, Rav Dovid Soloveitchik *zt"l*, truly marks the end of an era. Rav Dovid was one of the last of our generation who was *zocheh* to live amongst the great luminaries of prewar Europe and was for us,

a window into that hallowed world. As the son of the Brisker Rav *zt"l*, Rav Dovid lived with the *demus diyukno* of his father. Ironclad *hashkafos* and all-encompassing *dveikus baTorah* were embedded in every fiber of his being. As he once remarked, *"Yedder einer veist az ich hob gehert nor fun der Tatte* (everyone knows that I heard things only from my father)."

As the son of the Brisker Rav, Rav Dovid was regularly exposed to many prewar *gedolim*: Rav Chaim Ozer Grodzinsky, Rav Simcha Zelig Riger (the *dayan* in Brisk), Rav Yechezkel Abramsky, and Rav Isser Zalman Meltzer, to name just a few. Rav Dovid would often speak about the *yiras Shamayim* of the giants of earlier generations and how just being in their *dalei amos* left a life-changing influence.

As a young child in Brisk, Rav Dovid once noticed a man reciting *Asher Yotzar* with intense *kavanah* and *dveikus*. He was mesmerized by the sight. Later that day, this man appeared in the home of the Brisker Rav. Upon inquiring about the identity of this other-worldly figure, Rav Dovid learned that it was none other than Rav Boruch Ber Leibowitz *zt"l*. Rav Dovid would relate that for the rest of his life, whenever he would recall the image of Rav Boruch Ber saying *Asher Yotzar*, he would become infused with *yiras Shamayim*.

Rav Dovid had tremendous *yiras hakavod* for these Torah giants. Rav Osher Chaim Lieberman, a nephew of Rav Dovid, recounted that Rav Dovid would travel especially to Bnei Brak just to see the Chazon Ish, but he would not speak to him in learning. His *pachad* was too great.

The tremendous chasm between the generations was a focal point of Rav Dovid's *chinuch* to his *talmidim*. When mentioning standards pertaining to *hasmadah* and *kibbud av va'em*, he would describe the drastic differences between

what was considered acceptable in previous generations as compared to current times.

Rav Yehuda Fisher related that Rav Dovid would remark to the *talmidim*, “A *rachmanus oif eich; ihr hut keiner nisht gezehn* (a pity upon you; you didn’t see anyone).”

Rav Dovid once mentioned a *psak halachah* from the *Turei Even* during *shiur*. A *bachur* interjected that the *Biur Halachah* disagreed. Sensing a certain flippancy in the *bachur*’s comment, Rav Dovid began to berate him: “*Vos?! I am quoting the Turei Even and you interject that the Biur Halachah disagrees?! There is a difference of generations!*”

Just as Rav Dovid was profoundly affected by the sight of Rav Boruch Ber, his own *talmidim* were inspired, on their level, from basking in his presence. Just gazing upon his saintly countenance was an awe-inspiring experience. One *talmid*, today a prominent *rosh kollel*, related that whenever he feels he is becoming too attached to *Olam Hazeh*, he simply looks at a picture of Rav Dovid and immediately regains the proper perspective.

Torah L’shmah

For Rav Dovid, *limud haTorah* was life itself; his *dveikus baTorah* and *bren* in learning were extraordinary. Rebbetzin Schiff, Rav Dovid’s younger sister, related to her nephew that even as a young *bachur*, Rav Dovid’s *hasmadah* was extraordinary, and he stood out in this regard from his peers. Another sister, Rebbetzin Feinstein *a”h* related to a *bachur* that it was her job to make sure that young Dovid

would go to sleep at night — at around 2:30 am! As Rav Dovid’s *rebbetzin* related, even after getting married, this dedication did not change. When Rav Dovid was working on a *sugya*, it was not uncommon for him to stay up all night until he had it resolved.

Rav Elya Chaim Swerdloff related in a *hesped* that a trend which bothered Rav Dovid immensely was the commodification of the Torah, with many dedicating their days and nights to its study as a means for an external goal, such as securing a position or a good *shidduch*. “Is that what we came here for?!” he would ask his *talmidim*. Learning for any other purpose, no matter how well-intended, was anathema to Rav Dovid. As Rav Chaim Volozhiner explains in *Nefesh Hachaim*, “*Torah l’shmah*” means learning Torah for the sake of the Torah itself, a concept which Rav Dovid personified in the fullest sense.

Rav Dovid’s dedication to Torah left no room for the pleasures of this world. His son, Rav Yitzchok Zev, described at the *levayah* how his father was completely uninterested in anything outside of *limud haTorah* and *kiyum hamitzvos*. Entering his apartment on Rechov Amos, one felt as though he were stepping back a hundred years — the wooden chairs, the metal bookcases, etc. It would not be an exaggeration to say that there was not a single amenity from today’s generation in the apartment. Until a few years ago, when his and his *rebbetzin*’s health necessitated it, his phone would be kept in a closet and only plugged in when necessary. On one occasion, he received a phone bill for two phone calls in one month and he was sure it was a mistake. He hadn’t placed one call the entire month! Sure enough, the phone company confirmed that he had been charged in error.

In recent years, when Rav Dovid struggled to keep his balance, a chair with armrests was purchased for him. Noticing that not only did the chair have armrests, but was also slanted in a way that would incline one to lean backward, Rav Dovid insisted that they return it. “You want me to sit like a *poritz?! I*” he exclaimed. When a new, flatter chair was brought, Rav Dovid asked for the chair to be placed off in the corner. He explained, “*Oif Shabbos* (I will begin to use it on Shabbos).”

The Rosh Yeshiva would often stress during *Chumash shiur* that learning Torah was not only for *Olam Haba*, but for *Olam Hazeh* as well. “Who has true *menuchas hanefesh* in this world?” he would challenge. “Only the *bnei Torah* who are immersed in *limud haTorah* without a care for anything else.”

The Yeshiva and the Shiurim

After establishing the Yeshiva in the early ’70s, *harbatzas*

L-R, Top: Placing *schach* on the *succah*, Purim. Bottom: Lighting the *menorah*, with Rav Avrohom Yehoshua Soloveitchik

Torah through his *shiurim* became a primary focus. Rav Dovid would prepare the *shiurim* extensively, laboring over every word. As the Yeshiva grew, Rav Dovid began to give *shiurim* to different age-groups of *talmidim*, sometimes delivering three *shiurim* in one day. The Rosh Yeshiva would deliver the *shiur* with immense concentration. If a solid question was posed, he would stop the *shiur* and *harave* over the question intently until the correct answer would be reached. His sense of responsibility to accurately transmit the *dvar Hashem* was palpable.

This sense of *achrayus* extended to teaching the *bachurim* what it meant to dedicate oneself to learning. *Bachurim* would tremble at the thought of being caught coming to *seder* late. Even when Rav Dovid was very old and weak, he would make a point of coming to the Yeshiva on Friday mornings. “*Freitog iz oich a tag* (Friday is also a day!)” he would insist. He was terribly bothered by the practice to treat Friday as a “day off” from regular learning schedules.

To Rav Dovid, *havanas haTorah* was the essence of life and he expected this from his *talmidim* as well. Rav Fisher related that once, as the *bachurim* were taking notes in the middle of *shiur*, Rav Dovid began to shout. “*Vos iz mit eich* (what is with you)?! When my father said this *vort*, we literally danced and toiled over it, and you sit there *azoi kalt* (so unmoved)?!”

Even as Rav Dovid aged, he did not cut back on the *shiurim*. In his final years, the lengths that he would take in order to deliver the *shiur* were almost supernatural. As R’ Yitzchok Gross related, after an operation, Rav Dovid literally struggled to breathe. A powerful fan was installed in the *shiur* room to blow air with tremendous force onto Rav Dovid’s face while he said the *shiur*!

Throughout the last *tekufah*, before and after the *shiur*, Rav Dovid was completely devoid of strength, but once

he started, he miraculously came to life. Rav Yitzchok Lichtenstein, a relative of the Rosh Yeshiva and a close *talmid*, would usually spend time speaking to Rav Dovid in his home whenever he would visit Eretz Yisroel. On a recent visit, Rav Dovid was extremely weak and was not able to speak to him. The next day, Rav Yitzchok was surprised to see how the Rosh Yeshiva delivered a *shiur* in Yeshiva with his usual passionate and fiery delivery. After the *shiur*, Rav Dovid apologized to Rav Yitzchok for being unable to speak with him earlier and explained, “Only for this I have strength.” He remarked to someone that it was a *bechinah* of “*Aron einu min hamiddah*, the *Aron* in the *Mishkan* did not take up any physical space.”

When Rav Dovid’s eyesight began to fail, magnifying glasses were procured to enable him to see the *sefarim*. When even those were not sufficient, a projector was brought into the house to enlarge the pages and allow him to see. He went from one *eitzah* to the next, undeterred, doing whatever was necessary to keep learning.

When a *bachur* was accepted into the Yeshiva, Rav Dovid would ask him for his full name and would add it to his list. Rav Dovid would hold onto this list of all the *bachurim* in the Yeshiva and daven for each *bachur* on a regular basis.

A *talmid* who did not have children came to the Rosh Yeshiva for *chizuk*. The Rosh Yeshiva told him that they must go to Kever Rochel to daven right away. Rav Dovid spent three hours by the *kever*, completing the entire *Tehillim* with heartfelt *tefillos* and tears. Soon after, this *talmid* was *zocheh* to a child.

Eved Hashem

The Rosh Yeshiva would relate in the *Chumash shiur* how, upon Moshe Rabbeinu’s return to Mitzrayim with his wife and two children, he was almost killed by a snake for not giving

his son a *bris milah*. “What would have been with *Yetzias Mitzrayim*?” the Rosh Yeshiva would ask. “Didn’t the enormity of his mission entitle him to live, even in the face of this mistake?” The Rosh Yeshiva would answer that the only reason we could ask such a question is because we don’t understand what an *aveirah* is! When a mitzvah or an *aveirah* is at stake, there is no room for other considerations! The Rosh Yeshiva’s own level of *yiras Shamayim* was a shining example of this message.

In Brisk, one cannot be considered a *talmid chacham* without excelling in the prerequisite of *yiraso kodemes l’chochmaso*. Rav Dovid’s intense level of *yiras Shamayim* was legendary. Rav Osher Chaim Lieberman recounts that as a nephew of Rav Dovid learning in his uncle’s yeshiva, he would spend time in the Rosh Yeshiva’s home. “The first thing I felt when entering the home was the palpable aura of being in a ‘*beis abba*,’ a home filled with the *yiras Shamayim* of the Brisker Rav.”

The Rosh Yeshiva’s life fully revolved around *limud haTorah and kiyum hamitzvos*. Rav Eli Meir Keller related how his father, Rav Chaim Dov *zt”l*, once asked the Rosh Yeshiva why he uses so many *esrogim* on Succos. Rav Dovid’s reply was revealing. “Other people care about what their tiles look like; my only care in the world is ensuring that I am fulfilling the mitzvos.”

Indeed, Rav Dovid would not spare any effort when it came to *dikduk b’mitzvos*. The care and effort that went into *afiyas matzos* was indescribable. He would relate how when the Netziv would bake *matzos* it would be accompanied with singing and dancing. When the Beis Halevi would draw *mayim shalanu* messengers would scout the surrounding streets making sure there wasn’t even the smallest *chashash* that any flour dust would come in contact with the water.

Rav Dovid would actively participate in placing the *schach* on his *succah*. He would then walk around the *succah* with a bamboo stick, poking it up if he found even the slightest hole. A *bachur* would quickly place *schach* on that spot.

Bachurim knew that there were very specific *hechsheirim* they would be able to bring the Rosh Yeshiva for *mishloach manos*,

and only fruits from *Chutz La’aretz* were acceptable. Even eggs were avoided unless they were from a specific source which Rav Dovid had verified as having no *chashash* of *treifos*.

One *Leil Shabbos* two years ago, Rav Dovid fell and was severely injured, losing a considerable amount of blood. As he was being lifted off the floor, writhing in pain and disoriented, he noticed someone taking a towel and beginning to mop up the blood. “*Sechitah!*” Rav Dovid shouted. As the paramedics approached the apartment, Rav Dovid urged those present to “*heet oif di vein*” (conceal the wine), lest it become *yayin nesech*. Recently, when being admitted to the hospital, Rav Dovid would not agree to don the hospital gown until he was sure that it was *shaatnez*-free.

The Rosh Yeshiva’s *hishtapchus hanefesh* in *tefillah* was legendary. It was not uncommon for him to burst into tears in the middle of a weekday *Shemoneh Esrei*. On Rosh Hashanah, the Rosh Yeshiva would just say the words, “*Baruch Atah Hashem*” and immediately begin to cry. A *talmid* who once took Rav Dovid to Meron related that, upon entering the *tziyun*, the Rosh Yeshiva sat down with a *Tehillim* and began to cry like a child.

We were not privy to behold the Torah giants that Rav Dovid saw, but we *were* able to see the Rosh Yeshiva, who served not only as a window into the glorious world of the past but as living testimony of how that *gadlus* could be transplanted into the present.

Rav Yitzchok Scheiner *zt”l*

R’ Chaim Green

“Just imagine the *hachrazah* in *Shamayim*: ‘Esther Leah bas Moshe from Vilna to marry Yitzchok Scheiner from Pittsburgh, Pennsylvania!’”

Rav Yitzchok Scheiner *zt”l*, Rosh Yeshivas Kaminetz and son-in-law of Rav Moshe Bernstein (who was the son-in-law of Rav Boruch Ber Leibowitz), would often comment on the wondrous ways of Hashem, Who orchestrated such an improbable *shidduch*.

For the Rosh Yeshiva, with his characteristic *anivus*, it was a lesson in *hashgachah pratis*. For us, it is also a lesson in how a person can completely transform himself through *dveikus baTorah*.

Rav Scheiner grew up in Pittsburgh in the early 20th century as a regular American boy. His parents weren’t even aware that the option of yeshiva education existed in America. Through much *siyatta diShmaya*, Yitzchok was persuaded by a *meshulach*, Rav Moshe Bender, to join a yeshiva in

L-R: R' Baruch Ber Grozovsky (*chassan*), Rav Chaim Grozovsky, Rav Nachum Gordon, Rav Scheiner

Farthering bachurim in Kaminetz Yeshiva, Lakewood

New York. As he suffered from asthma, he was advised to spend the summer at Camp Mesivta, the only *frum* camp in the mountains at the time. It was there where he was first introduced to Gemara at age 16. Two *bachurim* from Torah Vodaas, Shmuel Samuels and Yitzchok Karp, convinced him to join them in Yeshiva Torah Vodaas. Yitzchok joined the Yeshiva in Williamsburg, and in a remarkably short amount of time — just two years — he was ready to attend the *shiur* of his lifelong *rebbe*, Rav Shlomo Heiman *zt"l*. Thus began the Rosh Yeshiva's meteoric rise to greatness.

What was so remarkable is not only the fact that Rav Scheiner was able to excel in his learning after such a late start, but that he was able to entirely uproot any affiliation with American culture and mindset. He became a *ben Torah* in the fullest sense of the term, worthy of carrying on the lineage of the great Kaminetzer dynasty.

Rav Yisrael Neuman, Lakewood Rosh Yeshiva and *mechutan* with Rav Scheiner, pointed out that we need to learn from Rav Yitzchok the importance of *reinkeit* in learning. For Rav Scheiner, *limud haTorah* was not only about *yedias* and *havanas haTorah*. It was about *Torah b'tahasrah*, learning and connecting to Torah in a way which encompasses every aspect of one's life — to the exclusion of all else.

Aseh Lecha Rav

A key aspect in Rav Yitzchok's growth was his deep *keshar* with his venerated *rabbeim*, who served as examples of true *gadlus* for him to aspire.

Bachurim would generally not ask questions during

shiur but, on one occasion, Yitzchok decided to speak up. Rav Heiman replied warmly but with a touch of disappointment, "This is a *kushya*?" Yitzchok was so shaken by this response, and the fact that he had disappointed his *rebbe*, that he decided then and there to do whatever it would take to become a true *lamdan*.

From that point on, he dedicated himself to acquiring his *rebbe's* *derech halimud*. Rav Shlomo was well-known for his acute clarity in learning, and this *klahrkeit* was evident in Rav Yitzchok's trademark *yashrus* in learning as well. Together with his *chaver* Rav Michel Yehuda Lefkowitz *zt"l*, Rav Yitzchok later was instrumental in bringing *Chiddushei Rav Shlomo* to print, enabling Klal Yisrael to gain a sampling of his *rebbe's* masterful *chiddushim*.

Eventually, Rav Yitzchok left Torah Vodaas to join an elite group of *talmidim* in Beis Medrash Elyon in Monsey, where they learned under the Rosh Yeshiva Rav Reuven Grozovsky, son-in-law of Rav Boruch Ber Leibowitz.

On *Leil Shabbos*, after the *seudah*, Rav Yitzchok would learn with Rav Reuven while he prepared *shiur* until one of the two would fall asleep — usually after a solid five hours! Rav Reuven, who had already been a prominent rosh yeshiva in Europe, knew that he had to adapt his *shiurim* to cater to American *bachurim*. Rav Moshe Aharon Stern (Mashgiach in Kaminetz Yeshiva, Yerushalayim) once said that Rav Reuven would use Rav Yitzchok as his barometer. If Rav Yitzchok felt that a thought was perfectly clear for young *bachurim* to understand, Rav Reuven would include it in his *shiur*. If not, he would leave it out.

Rav Yitzchok took advantage of any opportunity to speak to the Rosh Yeshiva. He took on the job of bringing Rav Reuven his lunch, enabling him to spend a few more minutes discussing the *shiur* with his *rebbe*. So impressed was Rav Reuven with Rav Yitzchok that he suggested the *shidduch* with his niece, which would prove to be another pivotal aspect in Rav Yitzchok's *aliyah*.

Rav Boruch Ber

After Rav Yitzchok's marriage, in addition to being a *talmid muvhak* of Rav Shlomo and Rav Reuven, Rav Yitzchok sought to emulate the *derech* of his wife's grandfather, Rav Boruch Ber. Although the two had never met, both of Rav Yitzchok's *rabbeim* were *talmidim* of the saintly Kaminetz Rosh Yeshiva, and he would thirstily drink in anything and everything about Rav Boruch Ber. He was fluent in the entire *Sefer Birkas Shmuel* and would constantly repeat anecdotes showing Rav Boruch Ber's *gadlus*, whose *limudim* he would try to implement on a practical level.

Rav Boruch Ber once passed by a group of *talmidim* and heard them discussing a particularly difficult *kushya*. On the spot, he provided a brilliant answer that left the *bachurim* thunderstruck. An hour later, Rav Boruch Ber came out of his room, perspiring profusely, and told the *bachurim* that he had an answer to their question. He proceeded to repeat exactly what he had said to them previously.

The confused *bachurim* waited for their *rebbe* to explain. "The first time was without *ameilus*, the second was with *ameilus*," explained Rav Boruch Ber.

Rav Yitzchok would repeat this story to impart the importance of *ameilus baTorah*. But it was actually a statement on the Rosh Yeshiva himself, who had scaled such heights through his own lifelong *yegiah baTorah*.

Rav Yitzchok's *ameilus baTorah* was legendary. Rav Yisrael Neuman related that Rav Yitzchok's entire Shabbos *seudah* revolved around the Rashba and the Ketzos. A *bachur* who ate a *seudah* by Rav Yitzchok recounts that the entire *seudah* revolved around a few lines of a difficult *Machaneh Efraim*. At *simchos* or events, the Rosh Yeshiva was always busy discussing the *sugya* with others.

But it wasn't just the Rashba and the Ketzos. *Lamdan* that he was, he would still derive immense pleasure from the *pashtus* of the *sugya*, and the Rosh Yeshiva was capable of spending hours simply *chazering* a few lines of Gemara, a Rashi or a Tosafos. During the *seudos*, his pleasure clearly stemmed from analyzing a few lines in a Rishon rather than from the *cholent* and *kugel*.

The Rosh Yeshiva was fond of repeating the following

story: An officer knocked at the lodgings of a *talmid* of Rav Boruch Ber named Leib Grosnas with the intention of drafting him into the army. Leib quickly slid down from the window and ran to his *rebbe* for help.

When he arrived at Rav Boruch Ber's home, the Rebbetzin said that Rav Boruch Ber was preparing the *shiur* and could not be disturbed. "But it's *pikuach nefesh!*" pleaded Leib. The Rebbetzin said that he could try, but when Rav Boruch Ber was preparing *shiur*, he simply could not be disturbed. Sure enough, Leib entered Rav Boruch Ber's room and began to explain that he was in danger of being drafted into the army and that it was a very dire situation. Rav Boruch Ber asked him to repeat his words. After he finished, Rav Boruch Ber asked him to repeat it once more. This happened three times. Finally, Rav Boruch Ber told him, "My *tayare kind*, I am trying to hear, but I cannot rip myself away from the Rashba. I just can't. Go to my son-in-law Rav Reuven. He will help you."

Such was the *dveikus baTorah* that the Rosh Yeshiva strove to emulate — a *dveikus* so strong that nothing else existed. Rav Chaim Elazar Handler, a close *talmid* and relative of the Rosh Yeshiva, quoted the famous *Tosafos* in *Kesubos* (104a): "Ad *she'adam mispallel sheyikaneis Torah l'soch gufo, yispallel shelo yikansu maadanim l'soch gufo.*" Despite the Rosh Yeshiva's all-American background, nothing materialistic took up space in his life. He had absolutely no interest in *maadanim*.

For years, his mother who suffered from a medical condition, as well as his sickly mother-in-law, lived in his tiny, three-room apartment. For years Rav Yitzchok would remain home as much as possible in order to help care for his mother. He converted the hallway into a small makeshift "sefarim room" where he would learn with utmost *simchah*, despite the difficult living conditions. On a number of occasions, wealthy philanthropists encouraged him to move with the offer to foot the bill, but Rav Yitzchok always declined. His *simchah* came exclusively from *limud haTorah*; he simply did not need anything else.

Adam Hayashar

Rav Yisrael Neuman quoted the words of the Yaavetz that "Torah lo sikon ki im b'lev hamalei b'middos tovos." Rochel, wife of Rebbe Akiva, understood that her husband's pure *middos* would enable him to metamorphose from a complete *am ha'aretz* to a *talmid chacham*. Likewise, it was Rav Yitzchok's sterling *middos* that created a heart which was fertile soil for cultivating *chochmas haTorah*.

A *bachur* who had just arrived in Torah Vodaas was still unsure of his decision to forgo college for yeshiva. He was approached by another *bachur* who asked if he had

L-R: Rav Aharon Schechter, Rav Scheiner, Rav Chaim Pinchos Scheinberg (Rav Menachem Savitz standing)

a place to sleep. The new *bachur* replied that he did not, and the older *bachur* promptly brought him to a room and gave him a bed. Later that night, the new *bachur* woke up and was astonished to see that his benefactor, Yitzchok Scheiner, was sleeping on the floor. He had given his own bed to another *bachur* in need.

Rav Baruch Ber Grozovsky related how Rav Yitzchok would often come to Kaminetz Yeshiva in Lakewood to *farher* the 8th grade *bachurim*. He would always praise them effusively with comments like "I never met such great *lamdanim*," or "You know it so well, you are already accepted into my yeshiva!" The *talmidim* would always walk away feeling like a million dollars.

Rav Yitzchok possessed a unique *sechel hayashar*, which found expression not only in his *limud haTorah*, but in his wise insight as well. Rav Elyashiv, with whom he was extremely close, urged him to join the Moetzes Gedolei HaTorah in Eretz Yisrael. His home was constantly flooded with *almanos* and *nitzrachim*, who turned to this fatherly figure, widely recognized for his counsel and advice.

Rav Yitzchok was well known as a tremendous *baal chesed* and *nosei b'ol*. Throughout his life, he utilized his wisdom to help other Yidden in any way possible.

Rav Chaim Elazar Handler recounted how he once saw the Rosh Yeshiva sitting late at night and scribbling down numbers from the Yellow Pages. The Rosh Yeshiva had recently spoken to an American *oleh* who was in the printing business and had lost his *parnassah*. Rav Yitzchok was searching to see if there were any printing businesses that he had connections with. The next day,

he called these acquaintances to ask them to help this Yid get back on his feet.

Another remarkable story is told regarding an incident when he was collecting from a wealthy individual in Manhattan.. This person was upset about the fact that yeshivos in Eretz Yisrael did not teach secular studies and he let the Rosh Yeshiva know his opinion in no uncertain terms. It was clear to those accompanying the Rosh Yeshiva that there would be no forthcoming donation and they signaled to him to leave. Rav Yitzchok, however, had something to say in return.

He turned to this individual and told him, "I had been an excellent secular studies student and could have easily become a successful lawyer or accountant. But I chose to give it up in order to learn Torah. We are both not young, and I want you to try to learn a *sugya* with *Birkas Shmuel*. You will see that nothing in your life is even comparable to the pleasure you will feel. Then, I want you to call me and tell me about it." The man was noticeably moved by these words and it seemed he would now be open to giving a donation, but Rav Scheiner did not ask. The meeting was now about helping this individual appreciate Torah, and nothing else.

If Hillel is *mechayev* the *aniyim*, then Rav Yitzchok Scheiner is *mechayev* the Americans. He modeled for us true *ameilus* and *dveikus baTorah* and showed us that it is possible for a person to attain *gadlus*, no matter what his background may be.

Yehi zichram baruch. 🇺🇸

Chayeinu thanks Rav Menachem Savitz and numerous talmidim and family members for providing information for this article.

LEARNING FROM OUR LEADERS

IT WAS THE LAST EREV SHABBOS OF THE SKOLYA REBBE'S LIFE, WHILE THE DOCTOR WAS WEIGHING THE REBBE...

MY SON, IN SHOMAYIM THEY ARE WEIGHING AND CHECKING ON ME TOO... OY! I NEED A SPECIAL ZECHUS AT THIS TIME... MAYBE, I HAVE THIS ONE ZECHUS...

"I FIRST ARRIVED IN NEW YORK A FEW DAYS BEFORE ROSH HASHANAH. I CAME TO THE UNITES STATES WITH JUST MY TALLIS AND TEFILLIN AND A SMALL BAG. THE BAG CONTAINED A PRICELESS HEIRLOOM BECHER FROM R' BORUCH MEZHIBUZ."

"IMMIGRANTS FROM GALICIA HAD FOND MEMORIES OF MY DAVENING..."

THE REBBE'S AN OUTSTANDING SHLIACH TZIBBUR! HIS SWEET VOICE IS SO FULL OF FEELING OF LOVE AND AWE OF HIS CREATOR!!

REBBE, THE CHEVRA NEED YOUR CHIZUK AT THIS TIME! WILL YOU PLEASE BE OUR SHLIACH TZIBBUR FOR ROSH HASHANAH?

OF COURSE! OF COURSE!

"AFTER SHACHARIS... I WENT HOME TO REST BEFORE TEKIAS SHOFAR AND MUSSAF."

OY VAI! SOMEONE HAS STOLEN R' BORUCHLE'S BECHER ... OY! THE GANOV DOESN'T EVEN KNOW WHAT HE STOLE...

RIBONO SHELO OILOM! HOW WILL I BE ABLE TO DAVEN MUSSAF? MY DEEP PERSONAL LOSS WILL SURELY AFFECT MY DAVENING FOR THE TZIBBUR!

I HELD FIRM AND DAVENED FOR THE TZIBBUR AS IF THE BURGLARY NEVER HAPPENED! I DID NOT THINK ABOUT MY LOSS FOR EVEN ONE SECOND! MAYBE THE ZECHUS OF THAT MUSSAF WILL NOW HELP ME IN SHOMAYIM.

רבי יצחק אביזיק, בנו אחר בן ר' ברוך פנחס, נצי"ל RABINOWITZ WAS BORN IN BRAD, CZECHOSLOVAKIA, TO A DIRECT DESCENDANT, OF THE ZLOTCHOVER MAGGID (נצי"ל) AND תיה איידעל ברכה. AT THE AGE OF 14, YOUNG RECEIVED FROM מֵאִיר אַרִי אַרִי AND OTHER ישראלי. AFTER WWII, HIS FATHER RE-ESTABLISHED THE SKOLYE חסידות IN VIENNA. HE MARRIED דבורה אסתר לנדא, DAUGHTER OF ר' משה זון, THE רב OF BURSHTYN. AFTER HIS FATHER'S פטירה IN 1920, רבי יצחק אביזיק, BECAME THE REBBE. THE חסידות FLOURISHED IN VIENNA UNTIL WWII. IN 1939, AFTER A MIRACULOUS ESCAPE FROM THE NAZIS שָׁמֶם, HE IMMIGRATED TO THE UNITED STATES. IN 1941, THE REBBE ESTABLISHED ONE OF THE FIRST CHASSIDISHE שטיבלעך IN WILLIAMSBURG. IN 1974, THE REBBE GAVE IN TO THE REQUESTS OF HIS CHILDREN AND SETTLED IN BORO PARK. DURING THE LAST FIVE YEARS OF HIS LIFE, HIS בית מדרש ON 48TH STREET HUMMED WITH PEOPLE. THE REBBE WAS KNOWN FOR HIS PIETY, GENIUS AND DEPTH IN תורה LEARNING. HE AUTHORED זון צמח. HE IS BURIED ON הַר הַזֵּיתִים, NEXT TO שְׁלמה ר' שְׁלמה OF ZHVILL, WHO WAS ALSO A בן אחר בן OF THE ZLOTCHOVER MAGGID.

For any inquiries or comments please feel free to call 347-838-0869 • Illustrated by: Yeshaya Suval

6558-5739 1898-1979 ו' שבט

זכרון צבי מרדכי

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד
שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. לאייהי' לך אלהים אחרים עלפני. (כ' ב, ג')

שש מצוות תמידיות קיומם בכל עת

א. שש מצוות תמידיות גדר חיובם וקיומם

כתב המשנה ברורה (סי' א סעי' א ביה"ל ד"ה הוא כלל), מספר החינוך (בהקדמתו), שכתב בזה"ל, שש מצוות חיובן תמיד, לא יפסקו מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו, וכל זמן וכל רגע שיחשוב בהן קיים מצוות עשה, ואין קץ למתן שכר המצוות, עכ"ל. ופירט את שש המצוות, א', מצות 'אנכי ה' אלקיך', והוא להאמין שיש אלוה אחד בעולם שהמציא כל הנמצאות, ומחפצו ורצונו כל מה שהוא עתה, פירושו לידע ולהאמין שיש לעולם אלוה המשגיח העושה הכל בהשגחה פרטית.

ב', שלא נאמין בשום אלוהים זולתו, שנאמר 'לא יהיה לך אלהים אחרים על פני', ואפילו מודה שהקב"ה שולט על הכל רק שידמה בדעתו שמסר הנהגת העולם למלאך או כוכב הרי זה מודה בע"ז, ועובר על לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני. ג', יחוד ה', להאמין שה' הוא השולט היחידי ללא שותף ח"ו. ד', אהבת ה'. ה', יראת ה'. ו', שלא לתור אחר הלב והעיניים כפי שנאמר 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', 'אחרי לבבכם' זו אפיקורסות ובכללה כל מחשבות זרות שהם היפך דעת תורה, 'ואחרי עיניכם' זו זנות לרדוף אחר תאות העולם הזה, עכ"ל. מצוות אלו המובאים בחינוך, הועתקו בהרבה מספרי האחרונים.

והנה יש לדקדק בלשונו הנ"ל שכתב 'חיובן תמיד לא יפסקו מעל האדם אפי' רגע אחד כל ימיו', שמשמעותו הפשוטה שיש חיוב לקיים שש מצוות אלו בכל רגע ממש, ולכאורה קשה האידך יוכל אדם לקיימם בכל רגע, הרי בשעת התפלה והלימוד מחשב בתפלה ובלימוד ולא בהם, נמצא שאי אפשר באמת כל העת לחשב בהם, ועוד גם בשעת הפנאי לא יוכל לחשב באותו זמן בכל שש המצוות, אלא רק באחד מהם בכל זמן, וא"כ אי אפשר לקיים את כולם כאחד כל העת, אלא לכאורה על כרחך צריך לומר דהחינוך לאו דוקא נקט בלשונו שיש חיוב לקיימם 'בכל רגע', אלא הכוונה שבכל עת מצוא יש לקיים אחד משש מצוות אלו.

אמנם לאמיתו של דבר, כבר יישב תמיחה זו ר' צדוק הכהן מלובלין בספר הזכרונות (מצוה ראשונה), שכתב בזה"ל, וכבר בריש ספר החינוך מנה מצוות האמונה בה' מן המצוות התמידיות שחיובן תמיד, ומיהו כוונתו הוא שאין לך רגע אחד שיוכל ליבטל מזה שלא להאמין בהשם יתברך חס ושלום, ולא על תמידות המחשבה באמונה וכו', ועוד יש בזה, שבכל עת שמתבונן בזה הרי קיים מצות עשה, עכ"ל. העולה מדבריו שבכדי לקיים את שש המצוות צריך לחשוב בהם, ואכן לחשוב בהם אי אפשר בכל רגע תמיד לקיימם וכאמור, אך לענין להיבטל מעצם שש המצוות כגון שלא להאמין חלילה וכיוצא"ב שאר המצוות הללו, לגבי זה כתב החינוך שחיובן תמיד בכל רגע כל ימי החיים לענין שלא להתבטל מהם".

ב. קיום מצוה בבית הכסא

בענין קיומם התמידים של מצוות אלו יש להתעורר עוד, האם יחא אפשר לקיימם בבית הכסא, שהוא מקום האסור בהרהור בדברי תורה. הנה, יש להקדים בבירור השאלה, שבדאי אין צד היתר להרהר בפסוקי המצוות הללו כגון בפסוק מצוות האמונה 'אנכי ה' אלקיך', וכן בפסוק מצוות אהבת ה' 'ואהבת את ה' אלקיך', וכן בפסוקי כל שאר המצוות הללו, כי הרהורים אלו נאסרו מצד היותו מחשב בדברי תורה שאסור להרהר בהם בבית הכסא, אך השאלה היא אם יחא מותר להרהר רק בעצם המצוה ומהותה ללא פסוקים.

בהשקפה ראשונה היה נראה לאסור להרהר בהם בביה"כ, ע"פ מה שכתב המשנ"ב (סי' תקפח סעי' ב ביה"ל ד"ה שמע), לענין שאין לתקוע שופר בביה"כ או בגוף שאינו נקי, משום שקיום מצוה הוא עבודת ה', ואין לעשות עבודת ה' בדרך בזיון בבית הכסא, דזהו בזיון מצוה, ע"כ, א"כ לכאורה הוא הדין שאסור להרהר בשש מצוות תמידיות בבית הכסא, דהוה בזיון מצוה. אך מצד טעם זה יש לחלק בין קיום מצוות שופר לקיום מצוות תמידיות, וכפי שכתב בדעת נוטה (ח"א סי' מד) להגר"ח קנייבסקי זצ"ל, שרק במצוה מעשית יש בזיון לקיימה שלא בגוף נקי או שלא במקום נקי, משא"כ מצוה שקיומה במחשבת הלב אין בקיומה בביה"כ משום בזיון.

עוד יש להגביל דברי המשנ"ב הללו, כפי שכתב ההליכות שלמה (תפילה, פ"כ דבר הלכה אות לו) בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, להתקשות על המשנ"ב בכמה קושיות, ומכח אלו הקושיות כתב שנראה לו שכוונת המשנ"ב היתה רק לומר שילכתחלה צריך לדחות קיום המצוה לזמן אחר במקום נקי כדי שתיעשה שלא בבזיון דטפי עדיף כן, ולכן תקיעת שופר שאפשר להמתין מלקיימו בגוף שאינו נקי או במקום שאינו נקי, יש להמתין ולקיימו שלא בדרך בזיון.

אבל מצוה שיש בה קיום בכל רגע ורגע, ואם ימתין עד שיצא ממקום המטונף או עד שיהא לו גוף נקי נמצא שהפסיד כמה מצוות של אותו הזמן, ככה"ג אין לאדם להימנע מלקיים המצוה בגוף ובמקום שאינם נקיים, ולכן בציצית וכדו' שמקיים מצות עשה בכל רגע שהוא לבוש בו, אל ימתין מלהלביש הציצית

^ב ועיי"ש בביאור הלכה שהביא טעם אחר, מפני שמצוות צריכות כוונה, וא"כ עצם זה שמחשב קודם המצוה שהוא בא לקיים המצוה שציוהו הקב"ה עליו מחשבה זו אפשר שנחשבת כהרהור בדברי תורה האסורים בביה"כ, ולכן גם בשש מצוות אלו אסור לכוון בביה"כ שבא לקיים המצוה. אך אפשר לינצל מטעם זה ע"י שיכוון לקיים המצוה בטרם כניסתו לביה"כ, ובביה"כ רק יקיים את גוף המצוה שבפועל יתקע שופר או יהרהר במצוות התמידיות.

^א כן כתב גם בדעת נוטה (ח"א תשובה מב) בביאור חיוב מצוות הללו בכל רגע, שאין צריך לחשוב על השש מצוות הללו בכל רגע, אבל צריך להאמין בהם תמיד, ובה יישב מדוע החינוך לא מנה בכלל המצוות תמידיות את מצוות תלמוד תורה שחייבים כל העת לעסוק בתורה, לפי ששם המצוה היא לדבר ולחשוב בתורה וכאן מנה מצוות שהחיוב הוא להאמין בהם כל העת. ובהו אף יישב מה שלא מנה החינוך את מצוות 'ובו תדבק', עיי"ש.

עד שיצא חוץ למרחץ, אלא ילבישנו בעודו במרחץ כדי שלא להפסיד כמה מצוות, עכ"ד. ולפי"ז פשוט שבשש מצות אלו היות שהם תמידית ג"כ יש לחלק כנ"ל.

ג. לחשוב בבית הכסא אודות הקב"ה

אמנם עדיין יש לדון לאסור לחשוב בביה"כ בשש מצוות, מכיון שמחשבה אודות השש מצוות כוללת בתוכם בהכרח מחשבה אודות השי"ת, שמאמין בה' שהוא שליט יחידי וכיוצא"ב, וא"כ יש לידע אם מותר לחשוב אודות השי"ת במקום מטונף.

הנה, לכאורה מצינו בזה מחלוקת אחרונים מפורשת, הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל כתב בהגהותיו על השו"ע - חכמת שלמה (סי' פה סעי' ב), להסתפק אם מותר להרהר במציאות ה' ויכולתו במקום מטונף, עיי"ש צדדי הספק, אך הסיק לנטות להכריע שמוותר להרהר בו יתברך והביא לכך ראייה, ע"כ. וכן כתב בהגהות נחל אשכול על ספר האשכול (הלי' תפלה וקרי"ש סי' יב אות כח), וז"ל, שמעתי מגדול אחד, בגדלותו של הקב"ה מותר להרהר, וזהו כוונת המשורר בשיר היחוד ליום ג' (במחזור ליוה"כ), 'אף כל טנופת לא טננפך', עכ"ל. גם הגר"מ אריק בהגהות מקור חסד על ספר חסידים (סי' קנז אות ו) מדייק מלשון הספר חסידים להתיר. וכן פסק בשו"ת משנה שכיר (מהדו' חדשה-תשע"ד, ח"א סי' כח).

אולם הלבושי מרדכי (ווינקלר, יו"ד תנינא סי' קעא), אסר לחשוב בביה"כ מהשי"ת, וכתב לדחות את ראיית הגר"ש קלוגר להתיר, עיי"ש.

עתה נביא עוד כמה ראיות לאיסור שדנו בהם האחרונים לדחות, בילקוט הגרשוני (או"ח קו"א אות כב), הקשה מהגמ' מנחות (מג:), שם מבואר שדוד כשהיה רוחץ במרחץ נצטער שראה עצמו ערום ללא מצוות. ולכאורה אילו מותר לקיים שם שש מצוות תמידיות, מדוע הרגיש ערום בלא מצוות, והניח בצע"ג. וכתב הלבושי מרדכי (שם) לדחות קושייתו, ע"פ המבואר בישיבת משה שמצוות מעשיות מקדשות את האדם יותר ממצוות שמקיימים אותם במחשבה, ולכן בודאי היה אפשר לדוד לקיים שש מצוות אלו אלא היה מצטער שלא היה לו שום קיום מצוה שבגופו.

עוד יש שהוכיחו לאסור להרהר בביה"כ בשש מצוות תמידיות, מהא דהמשנ"ב (סי' פה סק"ו) כתב, שבביה"כ יחשב חשבונות הוצאות ביתו כדי שלא יבוא לידי הרהור תורה, ובשבת שאין לחשוב חשבונות אלו, יחשוב בבנינים וצירורים נאים, עכ"ד. ומהא דהמשנ"ב לא הציע לחשוב בשש מצוות תמידיות הרי שאין להתיר להרהר בהם שם. אך יש שדחו, שהמשנ"ב נתן עצה להמון העם במה לחשוב ולהם יקשה לחשוב בשש מצוות ולכן נקט דברים אחרים.

גם יש שכתבו להוכיח ממה שכתב המשנ"ב (שם סק"ה), שמוותר לחשוב בביה"כ בשפלות עצמו, ע"כ. ואמאי לא אמר שמוותר גם לחשוב בשש מצוות, גם זה יש לדחות כנ"ל שלהמון העם שאין זהירים לשמור מחשבתם, אין נכון לומר להם לחשוב בביה"כ בשש מצוות, כי עלולים הם לבוא להרהר בפסוקי המצוות ונמצא שכוונו בהפסדו. אבל מצד עצם הדבר אין כל איסור בהרהור בשש מצוות תמידיות, והיועד ליהרר במחשבתו שלא לחשוב בפסוקים שלהם אלא רק במצוות עצמם, הרי זה מקיים מצוות דאורייתא ושכרו רב. העולה מכל הנ"ל שאין להוכיח מדברי המשנ"ב לאסור לחשוב בביה"כ בשש מצוות תמידיות.

ד. לחשוב בביה"כ בדברים שעלול לבוא מהם להרהר בפסוקים

יש שכתבו לאסור בביה"כ להרהר בשש מצוות תמידיות מטעם גזירה, שמא יבואו מתוך כך לחשוב בפסוקי התורה מהם נובעים אלו המצוות. אך דברים אלו מיוחדים הם וצריכים לראיה, דמנין להם לגזור גזירות חדשות מעצמם שלא גזרו חז"ל הקדושים.

וראיית בספר תשובה מאהבה - שו"ת מהגר"ח קנייבסקי זצ"ל, שם כתב (עמ' קיג), ששאל להגר"ח"ק שהוא מסופק אם מותר להרהר במצוות תמידיות כאהבה ויראת ה', והשיבו הגר"ח"ק שאינו רואה מקום ספק בזה. ושוב שאלו (שם בהע' ח), האם כוונתו להיתר או לאיסור, והשיבו שפשוט שמוותר. וכן בדעת נוטה (שם תשובה מד ובהע' 41), כתב הגר"ח"ק שאם מכיר בעצמו שיוכל ליהרר שלא יבוא להרהר בפסוקים רשאי להרהר בעיקרי עניני המצוות, עכ"ד.

פסקי דינים

א. שש מצוות תמידיות, חיובן בכל רגע שלא להתבטל מהם, דהיינו שלא להיות מופקע מהם, אך אין חיוב לחשוב בהם בכל רגע, מיהו המחשב בכל אחד מהם מקיים מצוה דאורייתא. **ב.** בבית הכסא וכל מקום המטונף, אסור להרהר בדברי תורה. **ג.** לכתחלה אין לקיים מצוות בביה"כ משום בזיון, כגון לתקוע שם שופר וכדו'. במה דברים אמורים במצוות מעשיות, אבל במצוות התלויות בלב, אין בהם משום בזיון. וגם במצוות מעשיות ההימנעות הוא רק דין לכתחלה היכן שאין מפסיד את המצוה בהמתנתו עד לאחר יציאתו מביה"כ, אך במצוות שמקיימים אותם בכל שעה כגון מצות ציצית, שאם יאחרם עד לאחר יציאתו מביה"כ, נמצא שהפסיד את קיומם באותו זמן, יהא מותר לקיימם בביה"כ. **ד.** נחלקו האחרונים אם מותר לחשוב בביה"כ אודות הקב"ה [ובכללם שש מצוות תמידיות], והכרעת רוב האחרונים להתיר. **ה.** הרהור בדברים שאין המחשבה בהם מכרחת לבוא לחשוב בפסוקים, מותר לחשוב בהם, אמנם צריך כל אחד להכיר בעצמו אם יודע לשמור מחשבתו מלהרהר בדברים כאלו שמחשבותיו לא ימשכוהו לבוא להרהר בפסוקי תורה.

^י אציין כאן שיחה נאה ששמעתי, אחד שאל את הגר"א מיללער זצ"ל, אם מותר להרהר אודות ה' בביה"כ, והשיבו יזכיר אתה סבור שאפשר בלא ה'.

^י לא מצאתי בישיבת משה, אך עצם היסוד מובא בהרבה ספרים, ראה תניא (פלי"ה) שבכדי להמשיך אור והארת השכינה גם על הגוף והנפש הבהמית, צריך לקיים מצוות מעשיות הנעשים ע"י הגוף ממש, ע"כ. וראה גם בספר שם משמואל (פ"י וירא תרפ"א), וז"ל דאיתא בזוה"ק (ח"ג קיב, ב), שמחשבה בלי עובדא איננה מעוררת בעליונים, ובמקום דלית עובדא, מילולא במקום עובדא. והרי מחשבה היא יותר נכבדת ומקורה בראש ובמוח שהוא כלי יותר נכבד, למה בענין ההתעוררות למעלה היא גרועה מעשייה בכלי ידים. ועוד הלא רבי שמעון מארי דספר הזוה"ק אזיל בתר כוונה ומזהיר תמיד על רעותא דלבא ומחשבה וכל ספר הזוהר מלא מזה, ובענין ההתעוררות למעלה מבכר את המעשה על המחשבה אתמהא, וכ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה [-האבני נור זי"ע] הגיד הכרעה בדבר, שגוף ההתעוררות למעלה תלויה יותר במחשבה, אך ההמשכה למטה תלויה במעשה, עכ"ד. ושפתים ישק משיב דברים נכונים, עכ"ל. הרי שבכדי שיתקדש הגוף אי"א אלא ע"י מצוות מעשיות.

^י אולם ראה שם להמחבר בהערותיו שפירש תשובת הגר"ח"ק באופן הנוטה לגמרי מפשטות דבריו. ואין טעם לפרש כן. ואף מהדעת נוטה המובא בפנים בסמוך, מוכח שהגר"ח"ק אכן סבור דברים כפשוטן להתיר בביה"כ להרהר בשש מצוות תמידיות.

^י במה שכתב המשנ"ב שאין ראוי לקיים מצוות בדרך בזיון, ובמש"כ הגרשו"א שאין זה אלא לכתחילה, יש לציין למש"כ הרב חיד"א בספרו טוב עין (סי' יח אות לו), להביא מהזהר הקדוש להצריך לראות שמקום קיום המצוות יהא נקי וטהור, ונטה דעתו שאין דברי הזהר אמורים לעיכובא, ולכן באופן המדובר שם שאין לו ברירה כי אם לקיים המצוה במקום המטונף יהא מותר לקיימו כד, עיי"ש.

^ד ראייתו היא מהגמ' (יומא ז:), שהביאה שם שיטת ר' שמעון לגבי ציץ, שמה שכתוב בו (שמות כח, לח) 'והיה על מצחו תמיד', בהכרח אין תיבת 'תמיד' מתפרשת כפשוטה, שהרי הכהן נכנס לבית הכסא ללא ציץ על מצחו, אלא 'תמיד' היינו שהציץ מרצה תמיד. משמע מהגמ' שבמקומות אחרים שתיבת 'תמיד' מתפרשת כפשוטה, היינו תמיד ממש אפי' בבית הכסא, וא"כ מה שכתוב בפסוק (תהלים טז, ח) 'שויתי ה' לנגדי תמיד' היינו שאפי' בביה"כ צריך שישים האדם את ה' לנגדו, עכ"ד.

^ה זה לשון הספר חסידים שם, ללמדך שלא יהא אדם במקום הטינופת ויחשב דברי תורה כו' או ידבר לחבירו שום דיבור מן הקב"ה, עכ"ל. ודקדק הגר"מ אריק במקור חסד, שלענין דברי תורה כתב 'יחשב' ואילו לענין הקב"ה כתב 'ידבר', משמע שאין איסור לחשוב מהקב"ה בביה"כ כי אם לדבר הימנו.

פרשת משפטים

דיני קשר

סעודת ליל שבת

א. אסור לקשור קשר כפול בשבת, כלומר, קשר ומעליו קשר נוסף, שהוא קשר של קיימה [ויש להיזהר בדינים אלה במיוחד בשעת קשירת מטפחות ראש או בקשירת סרטים בשערות ובשמלות (ש"י פט"ז ס"ק נג)]. ב. כל קשר שאסור לקשרו בשבת אסור להדקו כשהתרופף, ועל כן יש להיזהר שלא להדק בשבת את קשרי הציציות שהתרופפו. חוטו ציצית שהסתבכו זה בזה, אין להפרידם בשבת משום תיקון כלי (ש"ק נג, נד).

סעודת יום שבת

א. מותר לקשור קשר יחיד, לפי שאין זה קשר של קיימה, ואם יש קשר אחד שכבר קשור מבעוד יום, אסור להוסיף עליו קשר שני כדי לעשותו קשר כפול, וכן אסור להוסיף קשר שלישי על קשר כפול כדי להדקו יותר (ש"ק נז). מותר לקשור קשר עניבה, דהיינו קשר ומעליה קשר עניבה, כגון זו שאנו רגילים לקשור בנעליים, ובתנאי שיתיר את קשר העניבה בתוך עשרים וארבע שעות, ואם אין בכוונתו להתיר הקשר בתוך עשרים וארבע שעות אסור לקושרו, ובמקום הצורך כגון במקום צער או מצוה התירו לקשרו (ש"ק נ"ו). קשר עניבה שהסתבכה והפכה לקשר כפול [כמו שמצוי בשרוכי הנעליים] מותר להתירה (ש"ק ס). ב. קשר שאסור לקשור בשבת, אסור להתירו בשבת, וקשר שמותר לקושרו בשבת, מותר גם להתירו (ש"ק נח).

סעודת שלישית

א. מותר לתחוב סיכה בבגד כדי להצרו, או כדי לחבר שני חלקי בגד שנקרע, ואם אפשר אל יתחב את הסיכה בבגד פעמיים אלא פעם אחת בלבד (ש"ק עז). רוכסן העשוי לחבר שני חלקי בגד, או שני בגדים, כגון המחבר ביטנת מעיל למעיל גשם, מותר להשתמש בו בשבת, שכן דרך שימוש, ואין בזה משום איסור תופר. חוט שנתפס ברוכסן ואי אפשר להשתמש ברוכסן בשל כך מותר להוציאו (ש"ק עח). ב. מותר לענוד עניבה ולקושרה בשבת אם רגיל לפתח את הקשר במוצאי שבת, ואם אין דרכו לפתוח את הקשר, יש לו לקשור את העניבה לפני שבת (ש"ק פט"ז ס"ק ס).

גיליון מס' 550 פרשת משפטים
תשפ"ד שנה שנים עשרה

גליון זה יוצא
לזכות סבי היקר
ר' יוסף יעקב בן בלומה
לרפו"ש בתושח"י

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות - שבת ראש חדש אדר א'

יוצא במה שקורא פסוקי הקרבן בתפילה, והשיב, לא, (שם אות י, והיינו דהתקנה היה לקרא בציבור דוקא).

לומר יעלה ויבא בקול באמצע שמרע

נשאל רבינו זצ"ל, אם מותר להגביה קולו באמירת יעלה ויבא באמצע שמרע להזכיר הציבור שהוא ר"ח, והשיב יש מקילין (דעת נוטה תפילה ס' קמ"ו וע"ש בהערות שמרן החזו"א אמר דא"ז דרך ארץ אבל אין איסור בדבר, ולמעשה אמר רבינו זצ"ל שהעולם מיקל בזה, וכן מובא שם תשובה שכ' המנהג להקל (אע"פ שיש מחמירים), ועי' בס' שמענו כן ראינו (פ"ו סי' ס"ט), ובקר' הזכרונות ממרן החזו"א (סי' ה' אות י"ט).

התחיל במוסף ה' שפתי תפתח לפני שחלץ תפילין

נשאל רבינו זצ"ל, במי שהתחיל בטעות ה' שפתי תפתח דמוסף דר"ח קודם חליצת תפילין, האם ימשיך התפילה, או יסיר התפילין קודם אבות, והשיב, יסירם ויתחיל עוד פעם ה' שפתי תפתח, (שאלת רב ח"ב פל"ז ז', ועי' במשנ"ב (סי' קי"א סק"א) ודעת נוטה (תפילה ס' קנ"ט) דנחשב התחלת שמרע ואין להפסיק לקדושה ואיש"ר אחר שהתחיל ה' שפתי תפתח, וי"ל דכאן שאני דה"ז התחלה בטעות).

שתיית יין בר"ח

בראש חודש בבוקר לאחר התפילה היה רבינו זצ"ל שותה מעט יין לכבוד ראש חודש, (עי' ס' אלא פ"מ ס"ה ואמר שכן נהג אביו מרן הקה"י זצ"ל ובראש חדש אב לא שותה משום תשעת הימים, וע"ש ס"ו שלא היה נוהג בלבישת בגדי שבת בראש חדש עי' מע"ר סי' קנ"א).

אמר הלל בתהלים לפני התפילה בר"ח

שאלתי מרבינו זצ"ל, מי שאמר תהלים לפני התפילה בר"ח ובכללן מזמורי הלל האם יש לחוש שיצא כבר יד"ח הלל, והשיב לא, (מצות צריכות כוונה), ע"כ, (מכתב מיום א' דר"ח אדר רטשון תשע"ו אות ז).

בנדפס בסדורים על כונת השם במוסף ר"ח

רבינו זצ"ל היה מתפלל רוב השנים בסדור תפילת כל פה, שנדפס שם אחר מוסף ראש חדש מה לכוין בציורפי השם, בחתימת ברכת מקדש חדשים, ורבינו זצ"ל היה מעיין בזה בשמו"ע, ושאלתי, אם אני לא מבין בזה כלל, אם גם יש ענין להסתכל בזה בעת אמירת השם, ואמר, תסתכל זה לא מזיק, ועי' בס' אלא ד"א של הלכה (פ"מ ס"ו).

אמירת ואברהם זקן כו' בין הלל לקדיש

וכן בנדפס בסדור היעב"ץ והשל"ה (מס' ארץ צדיקים סי' כ"ו) אחר הלל בר"ח, סגולה לאריכות ימים לומר ג"פ הפסוק ואברהם זקן כו', ואח"כ לומר זבדיה ישמרני כו' קודם קדיש, אמר לי, דאין בזה חשש הפסק ששם מקום תפילה זו ואפשר לאומרה, ואמר דאין חשש בהזכרת שם זבדיה שהוא שם אדם בדה"א (א' כ"ז ז') והביא מש"כ מהאריז"ל (שעה"כ פל"ז ז') דשם זבדיה מותר להזכיר מפני שהוא גם כן שם אדם בתנ"ך (עזרא ח ח) והוי כמו השמות מיכאל וגבריאל כמו שכתוב בספר נגיד ומצוה (סדר הקריאה בכל יום) שאם שם המלאך כשם אדם מותר להזכירו בשמו, [אבל בשמות מלאכים שמוזכר בתיקון ליל שבועות בכל סוף סדר אמר לי רבינו זצ"ל שרק מעיינים במחשבה ולא מוציאים השם בפה], ועי' בס' שמות בארץ (פ"ב עמוד ל"ב).

מדר זה נכתב לעילוי נשמה

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל חנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

משנכנס אדר מרבין בשמחה מא' דר"ח אדר א'

שאלתי מרבינו זצ"ל במכתב, האם משנכנס אדר מרבין בשמחה הוא מיום א' דר"ח שהוא ל' שבט, השיב רבינו זצ"ל, בשתיחה. ושאלתי, האם נוהג גם באדר ראשון וא' דר"ח שלו, והשיב רבינו, כנ"ל. (מכתב מיום א' דר"ח אדר ראשון תשע"ו). וכ"כ רבינו בתשובה בקובץ מה טובו אהליך יעקב (ח"ט עמוד ע"ה) שהוא מאדר א'.

במה מרבין בשמחה

שאלתי מרבינו זצ"ל, באיזה דבר מרבין בשמחה, ואם בעי בשר ויין כיו"ט, או סגי בכל שמשמחו, והשיב רבינו זצ"ל, ישנה קצת יין, (מכתב שם אות ג' וכ"כ בקובץ מה טובו אהליך יעקב ח"ט עמוד ע"ט שישנה קצת יין, וכ' דכל החדש ראוי, וכ' דהוא נוהג רק בר"ח ולא בכל החדש כמש"כ בגמ' 'משנכנס', וכ' דאינו יוצא בבשר ללא יין, וכ' דאם קשה לו יין אולי יוצא במיץ ענבים, ולענין אם ר"ח יוצא במוצ"ש ושותה יין בהבדלה, כתב שם במכתב שיחשוב ע"ז ג"כ בהבדלה, וישנה קצת יותר להרבות בשמחה, וכ' דלנשים סגי במיץ ענבים, ולילדים אולי יתנו קליות ואגוזים כדאי' בגמ' פסחים ק"ט א', וכ' שם דאין ראוי לספר לתבירו דבר של צער בחדש אדר אא"כ יש לו תועלת בזה, וע"ש קובץ כ' עמוד קמ"ט).

ובקונטרס חידושי מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל על פורים כ' בהקדמתו ששמע מרבינו זצ"ל שריבוי השמחה בחודש אדר הוא ע"י שלומדים תורה יותר וכמו שאמר דהע"ה בתהלים פיקודי ה' ישירים משמחי לב.

ובדרך שיחה פ' מקץ (שם) נשאל רבינו זצ"ל, משנכנס אדר מרבין בשמחה במה מבטאים את ההלכה מלבד עצת חז"ל שהוא זמן מסוגל לדון עם העכו"ם, והשיב רבינו, אם יש לו סיום או שמחה יראה שיעשנה בחודש אדר ואם אין לו שמחה ישנה קצת יין בכניסת החודש, אבא מרן הקה"י זצ"ל נהג כל ראש חודש לשתות מעט יין, ובר"ח אדר הוסיף קצת יותר מכל ר"ח.

ובס' ענפי משה (פורים סי' י"א) מביא ששאל מרבינו זצ"ל בהא דמשנכנס אדר מרבין בשמחה, היאך מקיימים זה, ואמר, דמי שיש לו דין עם גוי ידחה לאדר, ושאל, במי שאין לו גוי מה יעשה, והשיב, שיחפש גוי ויעשה משפט עמו. (ובקובץ מה טובו אהליך יעקב ח"ט עמוד ע"ה כ' רבינו דדין עם גוי יעשה בראשון דזריזין מקדימין, אבל חתונה יעשה בשני כמו פורים, ובמכתב אחר כתב שם גם לגבי גוי זעדיף לדון בשני).

מאכל מיוחד לשבת ר"ח

רבינו זצ"ל היה נוהג להרבות בסעודה של יום ראש חודש ע"י שמוסיף מאכל לכבוד ר"ח, וגם כשחל ר"ח בשבת מוסיף מאכל (היה אומר שמנהגם להכין פלפל ממולא) לכבוד ר"ח, (עי' בס' אלא פ"מ ס"ד ועי' משנ"ב סי' תל"ט סק"ב כתבו האחרונים דהמדקקים נוהגים כשחל ר"ח בחול עושים מאכל אחד יותר מבכל הימים לכבוד ר"ח וכשחל בשבת עושים מאכל אחד יותר ממה שנוהגים בכל השבתות כדי שיהיה ניכר כבוד של ר"ח, ואמר לי שאביו מרן הקה"י זצ"ל היה דוחה הסיומים שלו לשבת שיש סעודה חשובה ומוסיף מאכל לכבוד הסיום כמו בר"ח).

שואלין ודורשין בראש חדש

שאלתי מרבינו זצ"ל, האם יש דין שואלין ודורשין בראש חדש ואם כן אם יוצאין בקריאה"ת דר"ח, והשיב, צריך ומקיים, (ר"ח כסלו תשע"ו אות ט), ושאלתי, האם בדיעבד בדליכא קריאה"ת

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדדים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדדים פלוס 7630585-03 שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה - 4310

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל בנה (רש"י)

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • משפטים תשפ"ד 648

האפשרות להתעלות עם כוחות חדשים

*הבעל הטורים בפרשת משפטים (כ"א, יט) מביא את מה שאמרו חז"ל (נדרים מא, א) שחולה שנתרפא מוחלין לו על כל עוונותיו, ולמדו כן מהפסוק הסולח לכל עוונתי הרופא לכל תחלואי (תהלים קג, ג), שיש סליחה עם הרפואה. ויש להתבונן מה השליכות בין הדברים, ומדוע עם הרפואה יש סליחה, הרי חולה שנתרפא זה בחסדי שמים, ומדוע אם מן השמים נתנו לו רפואה יש גם מחילת עוונות?

והמאירי בנדרים ב"ד מ' ביאר בזה, כי דרך החולה לשוב בתשובה ולהתפלל, ולכן מוחלין לו על כל עוונותיו.

והנה מצינו עוד בגמרא (סנהדרין יד, א) כל העולה לגדולה מוחלין לו על כל עוונותיו, ובמדרש אמרו (מדרש שמואל פ"ז) שלוש מוחלין להם על כל עוונותיהם: העולה לגדולה, גר שנתגייר, והנושא אשה. וצריך ביאור מה הטעם בשלושה אלו שזוכים למחילת עוונות. ובגר שנתגייר אפשר להבין, כי הוא קיבל קדושת ישראל, והוא כבר במדרגה אחרת ממה שהיה קודם, אבל בעולה לגדולה וכן חתן הנושא אשה צריך ביאור מדוע יש מחילת עוונות.

ובמאירי בסנהדרין שם כתב כי אדם שעולה לגדולה זהו סימן על "התחדשות הנהגותיו ועילוי מידותיו על צד התכלית", והיינו שמן השמים נותנים לו כוחות חדשים ומידות טובות יותר, כדי שיוכל להשתמש בהם לצורך תפקידו. 'התחדשות הנהגותיו' היינו שמקבל כוחות להתנהג באופן יותר טוב עם מעשים טובים יותר, 'ועילוי מידותיו' גם המידות שבפנימיות הלב משתנות ומתעלות, 'על צד התכלית' בשלמות.

וזהו הטעם בשלושת אלו שנמחלים עוונותיהם, כגון גר שנתגייר, שמקבל כוחות וקדושה, וממילא כל החסאים שעשה קודם הוא לא יעשה אותם, כי יש לו כוחות חדשים, וכוח הבחירה התחזק אצלו, וגם הטבע השתנה על ידי הגירות, שיש בו עכשיו אהבת האמת, אהבת הטוב, אהבת המצוות, ונתעלה גם במידות טובות ובאהבת הבריות, והרי זה כמו תשובה, שנעשה כמו אדם אחר, עם הנהגות אחרות ומידות טובות יותר.

וכן עולה לגדולה נותנים לו מן השמים כוחות חדשים ומידות טובות יותר, ובגמרא בסנהדרין מדובר לגבי סמיכה, שאדם שנעשה 'סמוך' הוא עולה לגדולה, שמקבל כוח לדון בדיני קנסות, וזו מדרגה רוחנית ותוספת קדושה, שנעשה בה כאדם אחר, עם כוחות חדשים, ושינוי הטבע.

אבל לא רק בגדולה של סמיכה, אלא גם כל עולה לגדולה, שמקבל תפקיד שהוא אחראי לנהל עניינים, ויש אנשים שכפופים לו, ובידו תלוי להכריע לזכות או לחובה, ויכול לעשות טובות או רעות, אם מן השמים נתנו לו גדולה זה סימן שנתנו לו גם כוחות חדשים להתנהג לפי הצורך, כפי מה שהגדולה מחייבת.

[ובמקום אחר נוסף: ומאחר שקיבל כוחות חדשים הוא כמו בריה חדשה בדרגה גבוהה יותר, וכל העבירות שעשה קודם זה מפני שהיה בדרגה נמוכה, אבל עכשיו בדרגתו החדשה הוא אדם אחר, ולא יחטא שוב באותן העבירות. וזה כמו תשובה ועייבת החטא, כי הוא עומד במצב שלא יחטא עוד, ולכן זוכה למחילת עוונות].

וכך גם חתן הנושא אשה הרי הוא כמו עולה לגדולה, שנעשה כבר 'בעל בעמיו', שמנהל את הבית, ויש לו עזר כנגדו, ונותנים לו מן השמים כוחות חדשים לזה, ומקבל מדרגה חדשה של שלמות רוחנית.

ואמנם כמובן הוא עדיין בעל בחירה, ועדיין נשאר היצר הרע ויכול להיכשל, ובידו לבחור בטוב או ברע, ורק אם ישתמש בכוחות החדשים שקיבל ויבחר בדרך הטוב, אזי באמת יזכה למחילת העוונות.

ועל פי זה אפשר להבין גם בחולה שנתרפא, כי הרי כשאדם חולה הוא חלש עם כוחות חלשים ואינו יכול לתפקד ואינו יכול ללמוד כמו צריך,

* מתוך שיחה בישיבה, פרשת משפטים תשע"ו.

וגם כל המעשים הטובים והמידות הטובות קשה שיהיו בשלמות, כי הוא טרוד בסבלו, וכשנתרפא נתנו לו מן השמים כוחות חדשים, וממילא שייך בו מחילת עוונות, כמו גר שנתגייר. ואמנם הוא גם יכול להיות רשע, אבל יש לו עכשיו כוחות חדשים שיכול להשתמש בהם להוסיף זכויות יותר ממה שהיה קודם, והוא כמו אדם אחר שאינו שייך למה שהיה קודם.

ובמה זה נוגע לנו? זה נוגע לכל אחד ואחד, כי בכל דרגה שאדם מקבל ברוחניות, הוא גם כן נעשה כאדם אחר, עם כוחות חדשים, וכל חיזוק שאדם מתחזק, כגון כשלומד מוסר חצי שעה, הוא מתחזק קצת ומתעורר קצת, ועכשיו הוא בעל בחירה יותר חזק, עם 'התחדשות הנהגותיו ועילוי מידותיו', וכך יכול להיות כל הזמן בכל יום ויום במצב של עלייה! וזהו שאמרו (סוכה מה, ב) ראיתי בני עלייה והם מועטים, יבני עלייה שנמצאים כל הזמן במצב של עלייה, על ידי התחזקות שמקבלים ועולים עוד ועוד מדרגות, ואין סוף למדרגות בכל המעלות.

שנה מעוברת - קושי נוסף?

והנה נודע לי כעת שיש כאלה שדואגים מכך שאנו עומדים בשנה מעוברת, שזמן החורף ארוך יותר מכל שנה, ומהיכן יהיו הכוחות להמשיך ללמוד כל כך הרבה זמן... עוד חודש... ומחפשים עצות כיצד יוכלו להתמודד ולהתגבר על 'החולשה' שיש מחמת המאמץ הנוסף.

ובאמת אמרו חז"ל (סנהדרין כו, ב) שתורה מתשת כוחו של אדם, אבל שמעתי לפרש בזה כי תורה מתשת רק את הכוח הגשמי שבאדם, שנקרא 'אדם' מלשון עפר מן האדמה, והתורה מחלישה את הכוחות הגשמיים, את אהבת הגשמיות, אבל הכוחות הרוחניים לא נחלשים מעסק התורה (עין מים ימות במרשת בשלה על הפסוק ויבאו מרתה וגו').

ויש פסוק במשלי (ח, יד) "לי עצה ותושייה אני בינה לי גבורה", ושמעתי בשם הגרי"א שביאר בזה כי כל זמן שהלימוד הוא רק בגדר 'עצה' אבל הלימוד, שקיבל את העצה ללמוד והוא רוצה אבל עדיין לא התחיל ללמוד, אז זה 'תושייה' שמתיש ומחליש את הכוחות, כמו שכתוב ברות (א, יח) ותרא כי מתאמצת היא ללכת ותחל לדבר אליה, והיינו שכאשר ראתה נעמי שרות צריכה להתאמץ כדי ללכת ואין לה כוח, הבינה מזה שקיבלה באמת עול תורה, כי על ידי קבלת עול תורה נחלשים הכוחות. אבל כשהאדם הוא בדרגה של 'בינה' שכבר התחיל ללמוד, אז אדרבה 'לי גבורה' וגם כוחות הגוף מתחזקים! ויש כוח להמשיך הלאה, וכבר לא קשה.

וכעין זה איתא בחז"ל (זוהר חדש בראשית ה' ע"ב במדרש הנעלם) "התורה נקראת תושייה בתחילה ואחר כך גבורה שנאמר לי עצה ותושייה אני בינה לי גבורה. תדע לך כי בתחילה נקראת תושייה שמתשת כוחו של אדם מפני שיש לו להילחם עם יצר הרע ולכתת כל גופו בבית המדרש עד שירגיל אותו בתורה, כיון שהוא רגיל לעסוק בתורה אז יש לו שמחה וגבורה שנאמר אני בינה לי גבורה", עכ"ל.

ובאמת זה תלוי גם בדרך הלימוד, איך ובאיזה צורה לומדים, האם לומדים בצורה מעניינת ומושכת, שיש בה ערבות ומתיקות. ומי שלומד בצורה שאינה מעניינת ואין לו טעם בלימודו, זה באמת קשה ללמוד ארבע וחצי שעות בסדר אי ועוד שעות על גבי שעות בהמשך היום, ללמוד כל הזמן בלי טעם צריך כוחות לא טבעיים, אבל אם לומדים בצורה הנכונה שדברי התורה ערבים, לא קשה ללמוד שעות רבות ברציפות, ואדרבה נהנים מרוב המתיקות שבוה.

ואין זה כמו מתיקות של דברים גשמיים כגון מיני מתיקה שאחרי שאוכלים מהם הרבה זה נמאס, אלא אדרבה, בתורה ככל שלומדים עוד זה יותר ונענג והנאה גדולה יותר.

וכבר הזכרנו מה שביאר ההפלאה בהקדמה לכתובות את מה שאומרים בתפילת שבת כולם ישבעו ויתענגו מטובך, ומזכר כאן 'ישבעו' ואחר כך 'יתענגו', שיש עונג אחרי השביעה, והרי

החזק במוסר

יש דבר שהוא מסדר הישיבות, אך לא כולם יודעים להחשיב את זה. סדר לימוד המוסר. כתוב בפוסקים שזה חיוב גמור, כי האדם מצד טבעו בלי לימוד המוסר הוא לא בשלמות, ואינו יכול להיות בשלמות ולצאת ידי חובתו בכל העניינים אם אינו מתעורר על ידי חיזוק תמידי.

ואצל מרן הרב שך ראו את זה, איך שגם בתקופה האחרונה הוא היה עולה לסדר המוסר שבישיבה, והייתה הדרך נמשכת הרבה זמן מביתו לישיבה, כחצי שעה, היה עולה עוד פסיעה ועוד פסיעה, להגיע לישיבה ללמוד בסדר המוסר, וגם בצוואתו ביקש על מחשבה של מוסר.

מדברי רבינו בהספדו על מרן הגרא"מ שך זללה"ה בהיכל ישיבת בית מתידה.

לעילוי נשמת ראש הישיבה הנאין הגדול רבי ברוך ב"ר משה ויסבקר זללה"ה שנלב"ע השבוע

בגשמיות ידוע שכל העונג הוא לפני השביעה, וכשרעבים ואוכלים את הטשולנט זה עונג שבת, אבל אחרי ששבעים כבר אין עונג.

וביאר ההפלאה כי 'מטוב' הכוונה לדברי תורה וכמו שאמרו (אבות ו, ג) אין טוב אלא תורה, והתורה גם כן משביעה כמו שאמרו (ברכות יד, א) המשביע עצמו מדברי תורה, שהתורה משביעה את הנפש ונותנת הרגשה נעימה של סיפוק, ובוזה התענוג נמשך גם לאחר השביעה! ואדרבה ככל שלומדים יותר זה עוד יותר תענוג.

וכן ידוע ממרן החזון איש שתיאר את גודל מתיקות התורה, שכל שעה נוספת שלומדים ברציפות עוד שעה ועוד שעה יש מתיקות יותר גדולה שאין לשער, ובאור החיים פרשת כי תבוא כתב שאם היו בני אדם מרגישים את מתיקות התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה.

אך כל זה כמובן כשלומדים בצורה הנכונה שיש בה מתיקות, כל אחד לפי טבעו ולפי כוחותיו, אבל מי שלומד לא לפי הכוחות ולא לפי הטבע שלו, הלימוד קשה לו ואינו מתענג.

ועל זה מבקשים 'יהערב נאי' שדברי התורה יהיו ערבים, ויש לעסוק בהם מתוך 'סקרנות' כמו שפירש רש"י על הפסוק (דברים ו, ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך, שלא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה, ע"כ, זו הדרך ללמוד, מתוך סקרנות ומתיקות, ובצורה מעניינת, וזה שייך רק כשלומדים כל אחד לפי טבעו, בצורה המעניינת ומושכת אותו.

וגם בלימוד המוסר, ההשפעה היא רק כשלומדים ספר מוסר שמעניין, כל אחד לפי טבעו, ומה שמעניין משפיע!

בענייני הפרשה / "אם כסף תלוה את עמי"

הגילאים, זה נקרא חסד, וכל אחד יכול לתת הרגשה נעימה לשני, בסדר פנים יפות, לדבר בצורה נעימה, ולהתעניין מה שלומך, וגם לעזור בלימוד, אם אחד מבין יותר מהשני ומסביר לו, הרי השני כמו תלמידו, ועל זה אמרו (תענית ז, א) מתלמידי יותר מכולם!

~ ~ ~

מצד שני הוהיר רבינו בענין לקחת הלואה, יך אמר בחודש ככלו תשפ"ג:

שנינו בפרקי אבות (ב, ט) איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם? הלווה ואינו משלם, מי שאין לו ממה לשלם, ואף על פי כן הוא לווה, זוהי דרך רעה שצריך להתרחק ממנה, כי על סמך מה הוא לווה אם אין לו ממה לשלם, זה מפני שאינו רואה את הנולד, ואינו עושה חשבון מה יהיה אחר כך, וצריך לראות את הנולד, שלא ילווה אם אין לו ממה לשלם, ואף אם יהיו מחמת זה קצת קשיים, צריך להסתדר עם מה שיש, ולא ללוות כשאין לו ממה לשלם.

ומה שיהיו קצת קשיים זה לא נורא, וכבר הפליגו חז"ל במעלת מי שלומד תורה מתוך הדחק, וכן שמעתי מפי מרן החזו"א שאמר לי על תורה מתוך הדחק 'דער אויבערשטער האט דאס ליב', כלומר שאם יש לאדם קשיים והוא לומד עם הקשיים זה אהוב להקב"ה! ועל כל פנים צריך להיות רואה את הנולד, שלא ללוות אם אין לו ממה לשלם, ואם יהיו קצת קשיים יזכה למעלת תורה מתוך הדחק, אבל לא ללוות. [א"ה. כמדומה שהכוונה הייתה להלוואות לדברים שאפשר להסתדר בלעדיהם, ולא לאותם הזקוקים לכן לצורך נישואי הילדים וכד"ל].

~ ~ ~

יבחרדש אדר תשע"ה בשיחה לבני הישיבה:

יש צעירים שמתרגלים לקחת הלוואות, ולווים כסף אחד מהשני, אבל בשביל מה צריכים הלוואה, בשביל אוכל יותר טוב? ואף על פי כן מתרגלים ללוות, או שעושים חשבון בנק שזה כבר יותר מסוכן, כי הבנק מעוניין שייקחו מה שיותר ובסוף הוא יגבה ריבית על הכל. והיצר הרע מתחזק בזה מאד, יצר הרע של בזבז.

אבל בברכת המזון מבקשים ונא אל תצריכנו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם, וזו תפילה שלא לקבל הלוואות, מפני שהלוואה זה כמו צדקה, שהוא נצרך, ומתבזה לבקש הלוואה.

ופעם אמר לי אדם אחד 'הלוואה זה כמו הכנסה', כשמתרגלים ללוות חושבים שזה כמו הכנסה... כי כרגע יש את הכסף, אבל זה לא נכון! ומבקשים ונא אל תצריכנו וכו' שלא להזדקק לזה.

~ ~ ~

עיד סיפר רבינו: שמעתי מהג"ר הירש מלצר בן מרן הגרא"ז זצ"ל מעשה בבעל הבית אחד שהיה עוסק במסחר, אבל היה נזהר שלא לקחת הלוואות, עד שפעם אחת היה ניסיון גדול, שנזדמן לו רווח ממון גדול, שאם היה לו את הכסף היה יכול להרוויח המון, וחשב שבשביל רווח גדול כזה כדאי לקחת הלוואה, ואכן הוא לקח הלוואה, והסוף היה שמאז הוא תמיד היה חייב חובות, וכל הזמן הוצרך לקחת עוד הלוואות כדי לשלם הלוואות קודמות, ולא יצא מזה, והיינו מפני ששבר את הגדר, כי זה גדר ומנהג טוב שלא ללוות, שהרי מבקשים ונא אל תצריכנו וכו', ואם מבקשים ומתפללים על זה סימן שזהו מנהג טוב, וכיון שעבר וביטל את הגדר שהיה לו, נענש שכל הזמן נצרך להלוואות.

סיפר רבינו: פעם נזקקתי להלוואה, וביקשתי ממרן המשגיח רבי יחזקאל לווינשטיין שהיה לו גמ"ח, והוא חשב בתחילה שאני צריך מאה לירות, והיו לו רק חמישים, ואמרתיו לו כי אני זקוק רק לחמישים ואיני צריך יותר מזה, ושמו ואמר שהרי הרשעים אין טובתם שלמה, ואמרו חז"ל (בראשית רבה פט, ז) ארורים הרשעים שאין טובתם שלמה, רשע עושה טובה לא בשלמות, ואם אני צריך מאה והוא יכול לתת רק חמישים, לא תהיה טובתו שלמה, ושמה זה סימן שאין לו זכות להיות צדיק, והוא כמו רשע, לכן כששמע שהייתי צריך רק חמישים, שמח, שהוא יכול לעשות את הטובה בשלמות.

(מתוך דברים בשמחה משפחתית בשידוך צאצאי רבינו עם צאצאי מרן המשגיח זצ"ל, אב תשע"ג)

~ ~ ~

ותמיד היה מעיד רבינו שמי שיש בידו כסף בצד, עדיף להפקיד בגמ"ח להלייאיות, שבכך זוכים לפיריתיהן בעולם הזה.

ובאחת השיחות אמר: יש הנהגה של טעות, שמי שיש לו קצת כסף ורוצה להרוויח עוד, הוא מפקיד את זה בבנק, שבבנק יש רווחים, עם ריבית והיתר עיסקא שזה גם כן לא פשוט.

אבל הרי יש משנה מפורשת בפאה, אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה כיבוד אב ואם וגמילות חסדים, לכן מי שרוצה להרוויח בעולם הזה, כדאי שיתן ויכניס את כספו לגמ"ח, שלווה ויעשה חסד עם ממנו, ואז המשנה מביטחה פירותיהן בעולם הזה! ובודאי העולם הזה הכי טוב הוא מה שמובטח מהמשנה, ואילו העולם הזה של הבנק אי אפשר לדעת מי יעני ומי יעשר... ולא כולם מבינים את זה.

~ ~ ~

ובשיחה אחרת אמר: כל אחד שיש לו רכוש, ראוי שינצל אותו למצוות ומעשים טובים, כגון אם יש לו כסף בצד שאינו משתמש בו, במקום שיהא מונח בבנק סתם ללא תועלת, עדיף להפקיד בגמ"ח! שיעשו בו מעשים טובים ויסייעו בו לנצרכים, ויש גמח"ים שמנוהלים בידי אנשים ישרים מאד, וכל כסף שנכנס לקופת הגמ"ח מעבירים מיד לנצרכים, ולא מחפשים לצבור כסף להגדיל הגמ"ח.

~ ~ ~

היה רבינו רגיל לספר: הכרתי בעל גמ"ח אחד שהיה מלווה כסף לאנשים, ולעת זקנתו הפסיק להלוות באומרו כי צריך שיהא הרבה כסף בגמ"ח... ובכונן זה אמר פעם מרן הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל כי כשם שאמרו חז"ל מתוך שלא לשמה בא לשמה, כך יש להיפך 'שממתך בא לידי שלא לשמה', כי מטרת הגמ"ח היא להלוות, ואצלו הגמ"ח עצמו נהיה המטרה, לא החסד שבגמ"ח, אלא הגמ"ח נהיה העיקר, שיהיה הרבה כסף בגמ"ח, שבכך מרגיש יותר חשיבות שיש לו גמ"ח גדול...

~ ~ ~

פעם נשאל רבינו אידות בחזרת מבוגרות הזקוקות לשידוך, מה הזכיית שיכולות לעשות כדי לזכות לשידוך, יביר ישראל האם הן עובדות יש להם כסף? ומשאמרי שכן, אמר שלא יימנו את הכסף בבנק, אלא יפקדו בגמ"ח, ובוה יזכו לזכויות רבות. וכשאמרי שניתנות את הכסף להורים, אמר שזה הכי טוב.

~ ~ ~

ובשיחה אחרת הסיף יאמר: אמנם חסד זה לא רק מי שיש לו גמ"ח ונותן הלוואות, אלא גם לעשות נחת רוח לשני, עם מבוגרים או צעירים, בכל

נדבת ידידינו הרב נפתלי יצחק אורלנצ'יק שליט"א
לעילוי נשמת הר"ר שמואל זאב ב"ר יוסף מאיר ז"ל - נלב"ע ח"י שבט
וחמותו מרת איטה ב"ר יעקב ע"ה - נלב"ע ל" שבט

לעילוי נשמת גיס רבינו הרה"ח רבי יצחק דוד ברייטשטיין זצ"ל
ב"ר אברהם מרדכי זצ"ל - נלב"ע ל" שבט תש"פ
נדבת נכדו ידידינו רבי ירחמיאל גרשון ברייטשטיין שליט"א

לעילוי נשמת מרת כאתון בת רחמים ע"ה
נלב"ע ג' אדר א' תשע"א - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרה"ג מנחם מנדל יגלניק זצ"ל
ב"ר מרדכי נתן דוד זצ"ל - נלב"ע ה' אדר א' תשע"א - תנצב"ה

וְדַבֵּר דְבָר

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לגרו שליט"א

פרשת משפטים

תשפ"ד

גליח מס' 4

פשר דבר | בעניני הפרשה

מענה דבר

במוצ"ש דיבר רבנו בשבתו והספדו של השכן [כלשונו] מרן הגאון רבי ברוך ויסבקר זצוק"ל

והזכיר בדבריו שלש נקודות

א. זכותו הגדולה בהנחלת תורת ראשי הישיבות ובפרט ראש הישיבה שהעמיד את הרבצת התורה בעם ישראל אתר השואה 'הגאון רבי שמואל רחובסקי'.

רבנו מדבר תמיד על כך שהגר"ש רחובסקי היה המרביץ תורה הגדול שהנחיל את לימוד התורה לצעירי הצאן, אחרי השואה, ומסיף שהגר"ש ז"ל היה בן של משפחת רבנים, ולכן היה לו ישרות בלימוד יותר מכולם, וגם אישיותו הייתה מאד בנויה מטעם זה, ותכונות אלו שידש מאבותיו הפכוהו לראש הישיבה הגדול.

מאידך בניחום אבלים של הגרמ"ש ברמן סתו בניו לרבנו שהגרמ"ש ברמן היה מבקר את האבן האזל כל תורה ויהיה אומר שהוא רבן של בני הישיבות לפי שהוא הביא לארץ ישראל את שיטת הישיבות.

ורבנו מצייץ עובדא זו כדבר חידוש.

זה הזכות הגדולה של רבי ברוך ויסבקר זצ"ל שהיה תלמיד של הגר"ש רחובסקי וינק מדרכו הבהירה והישרה והרביץ תורה לאלפי תלמידים במשך השנים.

ב. התמסרותו המיוחדת להצלחת התלמידים ועלייתם.

ג. יראת שמים ודקדוקו בהלכה, והוסיף שחיה שואל את כל השאלות ההלכתיות שלו את הגאון רבי יחזקאל ויאיר שליט"א, וזה יראת שמים ויראת הטא מיוחדת.

במשך השנים היה רבי ברוך שולח בחורים כשהיוניים משיבתו שהלך לימודם מתאים לגאונות של רבנו לעלות לשוחח עם רבנו בלימוד, והיו בחורים שנבנו מזה.

כמו כן היה נועץ עם רבנו לפעמים בעניינים השייכים לשיבה, ופעם היה נגרטור לשיבת בית מתהיה שהשכנים התלוננו שזה עושה רעש אז רבי ברוך אמר בואו נעלה לרבי דוב והשמיעו את טענותיכם ונעשה מה שיאמר, רבי דוב אמר שהשבת יקרה וחשובה וצריך להתמסר אליה, ולא ח"ו להתלונן שהיא מרעיהו!

אם עבד שיש לו בן עובד נרצע

ארהבתי את אדוני את אשתי ואת בני וגו', נשאל מורינו שליט"א האם שייך לומר ארהבתי את בני בן עובד שאכתי לא נולד, האם חשיב בנו אף שאינו ילוד עדיין.

והשיב, מסיבה אחרת אינו יכול לומר ארהבתי, שהרי אם אינו ארהבו באמת אינו יכול לומר ארהבתי וגו', לא שייך לומר על עובד ארהבתי שהרי אינו מזכירו עדיין, ולא שייך שיארהבו.

מכר בקנין ד' אמות

כי יגנוב איש שור או שיה וטבח או מכרו וגו' מבוואר בתוס' ב"מ י' א' ד"ה ארבע שלא תקנו רבנן קנין ד' אמות בגניבה. ויל"ע בגנב פרה ומכרה בקנין ד' אמות, האם חשיב שעבר על מכירה ויהיה חייב ד' וה', או שגם לגבי זה לא תקנו קנין ד' אמות. ולמ"ד שהייב במכירה קודם יאוש אף שלא אהנו מעשיו (ב"ק ס"ה א'), א"כ חייב על עצם המכירה, ולכאן אף אם לא תקנו קנין ד' אמות יהיה חייב כיון שעשה מעשה מכירה שמועיל מדרבנן.

טבח ומכר לצורך פיקוח נפש

שאלו מה הדין אם אדם גנב, ואח"כ טבח ומכר לצורך חולה שיש בו סכנה, האם יתחייב בד' וה', אף שהיה מותר לו לטבח ולמכור סוף סוף שנה בחטא.

אמר, לא שייך לומר שאדם יתחייב ד' וה' שהם קנס על מצוה שמוחייב לעשות (א"ה ע"י משנת ר' אהרן שו"ת יו"ד סי' י"ח).

טבח ומכר בשוגג

עוד שאלו מה הדין באדם שגנב, ואח"כ טבח ומכר בשוגג שלא ידע שהשור שהוא טבח ומכרו הוא השור הגנוב. אמר, יש על זה תוס' מפורש בב"ק ה' א' שהייב בד' וה', שהרי מבוואר בגמ' שם כ"ד אבות זניקין הם וכו', ובהם תשלומי ארבעה וחמישה, והגמ' נוקשה אמאי לא תנין מוטבא ומדמיע ומנסך, ומותרצת מושום היזק שאינו ניכר וכו', וכתבו התוס' שם היה מוצי' למימור דלא תנא להו מושום דלא מייחייב בשוגג. עכ"ד.

מבוואר שכל הכ"ד אבות זניקין שנשנו בברייתא חייבים גם בשוגג, וכיון שמיכללם גם תשלומי ד' וה', א"כ מבוואר בתוס' שגם טובה ומוכר בשוגג חייב (א"ה וכן מבוואר שם לענין גזילה, ומוכח שגזלן בשוגג חייב דלא כהקצה"ח סי' כ"ה סק"א, אך ע"י נש"כ בזה ר' שמואל גיטין שכו"ג).

דבריו הקצה"ח שגונב מן הגנב פטור מקרן

גונב מבית האיש

יב"ק ס"ט ב' ולא מבית הגנב

האחרונים נקטו שגונב מן הגנב פטור מכלל, אבל קרן חייב. אך הקצה"ח [ל"ד ג'] כתב שגונב מן הגנב פטור גם מקרן, אינו עובר כלל על לאו דלא תגזול וכשר לעדות.

ותמוה דהא תינח שאינו עובר על לאו דלא תגזול, אבל על לאו תחמוד לכאן עובר (שכל גזלן עובר גם על לאו דלא תחמוד כמבוואר בתוס' ב"מ ה' ב' ד"ה בלא וברמ"ב סופ"א מהלכות גזו"א, ואף אם נתמעט מוגונב בית האיש לכאן אינו אלא כלפי הלאוין של גניבה), וא"כ שיהיה פסול לעדות מושום שעבר על לאו דלא תחמוד וצ"ע.

עוד שאלו על הקצה"ח מהשמטת השו"ע בהלכות גניבה את הדין שגונב מן הגנב פטור (והיינו שלפי השיטות שגונב מן הגנב אינו פטור אלא מן הכסף ולא מן הקרן, אין קושיא אמאי השו"ע השמיט את הדין של גונב מן הגנב, מושום שאין נפ"מ בדין גונב מן הגנב בזמן הזה, שהרי בלא"ה אינו חייב אלא בקרן, שהרי בזמן הזה לא דנים דיני קנסות, אבל לפי הקצה"ח נפ"מ גם בזמן הזה שהרי פטור מקרן ולא רק מכלל). והאחרונים נקטו שלא כקצות החושן.

ספק שומד חיינם ספק שומד שכר בטוען טענת גנב

על כל דבר פשע וגו' ישלם שנים לדעוהו. וברש"י, הטוען בפיקדון לומר שנגנב מוכני, ונוצא שהוא עצמו גנבו, מושלם תשלומי כפל.

יל"ע מה הדין בספק שומד חיינם וספק שומד שכר שטען שנגנבה הימנו ונוצא שהוא גנבו, מוחד גיסא, בשעה שטען שנגנבה הימנו ושבע, אי אפשר לחייבו מוספק לשומד שכר, שמוא שומד חיינם הוא ופטור מוגניבה ואבידה, אמנם כשבאו עדים שהוא הגנב, כיון שנושבע ופטור כשומד חיינם, ונוצא שהוא הגנב, חייב לשלם כפל לבעלים, וא"כ הקולא עכשו לחייבו קרן כדון שומד שכר שטוען שנגנבה הימנו שאינו חייב אלא קרן וצ"ע.

(והיינו שספק שומד חיינם ספק ש"ש הדין הוא לקולא, וצ"ע מה הדין אם הכרעת הדין לקולא מביאה לידי חומרא, דהיינו כיון שנפטור בהתחלה מודין שומד חיינם חייב לשלם כפל בסוף, האם נאמר שהיות ומתברר שהחומרא היתה לפטור בהתחלה, נחייב לבסוף את הקרן מודין שומד שכר, מושום שהקולא עכשו היא לחייבו מודין שומד שכר קרן, כדי שלא יתחייב בכפל כדון שומד חיינם שטוען שנגנבה הימנו).

גדלותו של ר' ברוך

לאחרונה לצורך כינוס בגורי ישיבת סלבודקה נשאל רבינו: בעולם הישיבות שואלים כמה זכו בישיבת סלבודקה שיש כאלו יחסי חיבה ורעות בין ראשי הישיבות, מאז ומעולם - ועד היום לאוי"ט, מה שאיננו מובן מאליה תמיד?

והשיב: **אולי זה קשור עם הדברים הקודמים שאמרנו. לתת כבוד. לא כבוד מלאכותי. אני לא יודע לגמרי מאיפה זה נובע. כי בזמן שרבי מרדכי - שולמן היה ראש ישיבה הוא היה לבד ראש ישיבה. אחר כך היה את ראש הישיבה שהיה גברא רבא, רבי ברוך (רוזנברג) זצ"ל. הוא היה ראש ישיבה בפני עצמו.**

אני זוכר שהוא היה אומר שיעור, וכאשר התחלנו להגיד גם שיעורים, הוא אמר 'זה לא בסדר שאת השיעורים שלי מרפסים, ואת שלכם לא'. זה היה רבי ברוך. היה יחס של כבוד, הערכה.

וסיפרו הנוכחים: יש סיפור על רבי ברוך, שפעם הייתה הכנסת ספר תורה לפני שבועת להיכל הישיבה, ועמדו לקרוא בספר תורה החדש בחג. יבי ברוך היה ראש הישיבה, ואחריו בסדר ההנהגה בישיבה היה רבי עמרם זקס. משכך, היה הנוהג שרבי ברוך מקבל שלישי ורבי עמרם מקבל מפטיר. יבי ברוך אמר אז שבגלל שרבי עמרם התעסק הרבה עם הספר תורה, לא הוגן שיתנו לו את העלייה הראשונה. הוא ביקש שיתנו לרבי עמרם שלישי, והוא יקבל את המפטיר..

(רבינו מהנהג בחיוב, ומפטיר): "זה רבי ברוך!"

וכשנשאל רבינו: מתי ראש הישיבה שליט"א התחיל להגיד שיעורים?

והשיב: **בשנת תשכ"ד, רבי ברוך ביקש שאני אתחיל למסור חבורות. בהתחלה מסדרת בימי שני רביעי ושישי, בשעה תשע בבוקר. אחד פעם טען לי 'אתה שיטה מקובצת, אומר עוד 'ראשון', ועוד 'ראשון', הרשב"א אומר ככה, זה אומר ככה'.**

אצל החזון איש

מסופר שאחרי שהתמנה רבי ברוך לראש ישיבת סלבודקה מיד בתום השיעור חזר לספסל בענותנותו וכאחד האדם. לאחר שמסר את שיעורו הראשון בהיכל הישיבה סר לבית מרן החזון"א שהתעניין אצלו איך התנהל השיעור הראשון. ובידו בלבביות על המינו. ורבו העיד כי אהה כיצד מרן החזון"א מבקש מהגר"ב ז"ל שיחזור בפני על השיעור הראשון שאמר בישיבה. הגר"ב כמוכן נענה החזון"א האזין בהתעניינות לכל מה שחידש ואמר. שנים לאחר מכן הביע בדברים את דגשי תודתו למרן הגר"מ שולמן זצ"ל שהעמידו למסור שיעורים כלליים בגיל כה צעיר אינו דומה הכנת שיעור כללי בגיל שלושים להכנת שיעור כללי בגיל ארבעים כשאדם צעיר מכין שיעורים הוא מרכז את כל כוחותיו בלימודו והוא בעצמו מתעלה ע"ז מאד. (המבשר תרומה תשע"ד)

הדפיס את שיעורי ראשי הישיבה

מערכת "שיעורי הרמז"ם" פעלה בישיבת סלבודקה עוד משנת תשל"ט. באותן שנים נדפסו שיעוריהם של רה"מ הגר"מ שולמן, ושל הגאון הגדול רבי ברוך זצוק"ל. לאחר פטירת הגר"מ שולמן, במשך עוד כחמש עשרה שנים נדפסו רק שיעוריו של הגר"ב, תחת השם "לקט שיעורים", בהיותו המבוגר מבין ראשי הישיבה זצ"ל ויבלחט"א.

עד שביום אחד בהיר, קרא הגר"ב לאחראים על מערכת "לקט שיעורים", וללא כל הקדמה, תיאום או פניה משום גורם שהוא, שאל: "מדוע רק שיעורי נדפסים, ומדוע לא נדפסים שיעוריהם של כל ראשי הישיבה?"

ומאותו יום, אכן החלו בהדפסת שיעורי כל ראשי הישיבה, הגאונים הגדולים, רבי עמרם זקס זצ"ל, ויבלחט"א מרן הגאונים הגדולים רבי דוב לנדו, ורבי משה הלל הירש שליט"א.

רבנו בשיח עם הגר"ב רוזנברג

מתוך רצון שיוותר עדין סימן היכר מן השיעורים הנדפסים, מפני כבודו של הגר"ב, שעד כה שיעוריו בלבד נדפסו, התקיים בכונה תחילה שינוי מסוים בתארים הנלווים לשמות ראשי הישיבה שהתנוססו בראש כל שיעור מודפס.

אך הדבר לא ארך זמן רב. הגר"ב זצוק"ל, מלבד שיזם את הדפסת שיעורי כל ראשי הישיבה, ביקש בתקופה הראשונה להופעתם שהשיעורים יובאו לעינו, כדי לראות שאכן הם מודפסים כראוי לכבודם של ראשי הישיבה. עינו החדה קלטה מיד שתואר נלווה לשמותיהם של עמיתיו ראשי הישיבה הושמט, והוא הורה מיידית לתקן מכאן ואילך.

וכך, קמה והיתה אותה הפצה מבורכת, שמפרסמת עלי - ספר את שיעורי ראשי הישיבה, מזה חמש עשרה שנים, המוכרים בישיבת סלבודקה ובעוד היכלי תורה רבים, באח ובחור"ל, בשם "לקט שיעורים".

בקשת רשות

כשנתיים לפני פטירתו ארע שלא יכל לומר את שיעורו הקבוע ביום ראשון בשבוע. משום כך היה בליבו לאמרו ביום שלישי. אף שיום ג' היה יום שיעורו הקבוע של רבנו, באותו שבוע נוצרה אפשרות שהגאון יבי ברוך אכן יאמר ביום ג' - זאת משום שנמסר לו כי יבנו לא יאמר באותו שבוע את שיעורו.

לכאורה, מובן מאליה. על פניו, מה יוכל להיות טוב יותר מהיווצרותה של תמונת מצב כזו. לא! לא אצל רבי ברוך זצ"ל. זהירות, בן אדם לחברו. רק לאחר שוודא כי רבנו שליט"א אכן לא יאמר באותו שבוע את שיעורו ביום ג', נטל בזדונו את תלמידו ויחד באו לבית רבנו. וביקש בפה מלא רשות לומר השיעור ביום זה. רבנו היה מופתע: 'רשות? אבל רק אחרי שהרשות ניתנה, החליט לומר את השיעור.

ציאה ללויה מבית האבל

בעת סילוקו של הגאון רבי ברוך זצ"ל היה רבנו שרוי באבילות על אחותו ע"ה, ושאל לחכמים והורו לו שמותר לו לצאת ללויה ולהספיד, ואלו דבריו: קשה עלי מאוד להספיד את ראש הישיבה, מורינו הגאון רבי ברוך זכר צדיק לברכה, והקושי כפול, כי להספיד אדם גדול צריך שתהיה שייכות לנפטר, זה קושי במספד, וקושי שני כי הנני נמצא לא עליכם באבילות ואף שהורו לי כי הנני רשאי יש חיוב לצאת להספד זה אף בג' ימים ראשונים בכל זאת קשה להתרכז לומר את אשר יאוי לומר וכמו שנפסק בשרע י"ד ס' שד"מ וביותר אמרו שם בשו"ע על הכם וחסיד שמזכירים להם חכמתם וחסידותם. אבל אין אפשר להתעצל בהספדו של אדם הגדול גדול משיירי גדולי תורה שנסארו לנו מדור העבר, אשר המרוחק ממנו - מאנשי הדור הזה לבינו - רב מאוד מכל הבחינות, בתורה, בעמל התורה, בעיון התורה, בהשגת התורה ובלל מעלותיה וקניניה, ביראת שמים, יראה פנימית, בזכות הנפש וברוממות הנפש, איך אפשר שלא לקשור מספד מר על ראש הישיבה הגדול שזכינו שהרביץ כאן תורה, יראת שמים טהורה, זה יותר מיובל שנים, והעמיד דורות דורות של תלמידים, ושומעי לקח, אשר תורת רבם בקרבם וצדקת דרכיו במשכיות לבבם, איך אפשר שלא לשאת קינה על הדוגמא החיה והמורמומת של מסירת תורה מדור לדור בטוהר ובוהר כך כל נפלא, איך אפשר שלא לקוץ על גדולת הנפש ומעשי חסד נפלאים שנים על גבי שנים ששמענו וגם חזינו בעינינו ונאמרו כולנו בבכי וי להאי שופרא, להאי שופרא דשופרא דבלי בארעא, וי וי למה שחסרנו ואין לנו תמורה, וי למה שהיה לנו ואבדנוהו אבירה בלתי שבה ובלתי חוזרת... ובמלאת י"ב חדש להסתלקותו ער"ח אד"א התשס"ה נשא רבנו יבדלח"ט דברי מספד בהיכל הישיבה ואכמ"ל.

א"ה בשבועות הבאים נכתוב א"ה אודות זקנו של רבנו - הגר"ק רבי אברהם לנדא מטשטנב. והגאון רבי יחזקאל בטרלד זצ"ל. והגאון רבי ברוך יוסבך זצ"ל נשמח לקבל חומר עובדות הליכות ותמונות על הקשר שהיה לרבנו יבדלח"ט עמם.

ציירות | 054-8487449

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת משפטים תשפ"ד (17)

כי לי בני ישראל עבדים

שנתחייב אדם - שהגיע לכלל מצוה דהיינו י"ג שנה, נתחייב בכל המצוות - ולהכי אתא עיקר מילתא עכ"ל. ויש להתבונן, איך כל המצוות תלוין בחיוב ציצית יותר מושאר מצוות, דכע"ז י"ל על כל מצוה ומצוה שכיין שנתחייב בה אדם בהגיעו ל"ג שנה הרי נתחייב בכל המצוות.

יש לבאר עפ"י דברי הגמ' שם: תניא הו' רבי מאיר אימר גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת. משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו, לאחד אמר הבא לי חותם של טיט ולאחד אמר הבא לי חותם של זהב, ופשעו שניהם ולא הביאו, איזה מהן עונשו מרובה, הוי אומר זה שאמר לו הבא לי חותם של טיט ולא הביא ע"כ, וכתבו שם החוס': מזה שמדומה חותם של טיט לציצית, שכן עושין לעבדים, והציצית מעיד על ישראל שהם עבדי הקב"ה כדאיתא בשבת דנ"ז ב' 'כבלא דעבדא תנן' (ויפרש"י שם: חותם שעושין לעבד בכסותו, לסימן הוכחה שהוא עבד) עכ"ל. ומוכן מאד שמצות ציצית היא חותם העבדות של בני ישראל לקב"ה והיא מעידה עליהם שהם עבדיו, ורק כשמגיע האיש לחיוב ציצית נקרא עליו שם 'עבד' ומתחייב בכל המצוות ע"י חותם עבדות שיש בו.

"ורצע אדוניו את אזנו במרצע" - עומק התביעה

ואם אמר 'אמר העבד וגו' ורצע אדוני את אזנו במרצע ועבדו לעלם (כ"א, ה-ו)

רש"י הביא את מאמר הגמ' קידושין, ומה ראה און להרצע מכל שאר אברים שבגוף, א"ר יוחנן בן זכאי און זאת ששמעה על הר סיני 'לא תגנוב' והלך וגנב - תרצע. ואם מוכר עצמו, און ששמעה על הר סיני 'כי לי בני ישראל עבדים' והלך וקנה אדון לעצמו - תרצע ע"כ. ודעת רש"י כמ"ד שגם מוכר עצמו נרצע.

לכאורה יש לתמוה על הטעם שנרצע משום שקנה אדון לעצמו, א"כ כדוע נרצע העבד רק כעת ולא בשעת מכירה. ועל הטעם שכתב רש"י לרציעת גנב שמכרהו ב"ד, יש לתמוה דהרי אונם של ישראל שמעה על הר סיני עוד מצוות רבות חוץ מאיסור גניבה, ולכאורה על כל עבירה צריך לרצוע את אונם ולזכור 'און ששמעה איסור זה - תרצע?

הנה כ' התוס' בקידושין: יש במדרש דמרצ"ע בגימטריא ד' מאות (שנה), ולפי שהי ישראל עבדים ארבע מאות שנה וגאלם הקב"ה הלך זה וקנה אדון לעצמו, לפיכך ירצע במרצע"ע העולה כך עכ"ל. יצריך לבאר מה שייכת התביעה כלפי עבד זה שקנה אדון לעצמו למספר השנים שהיו בני ישראל במצרים?

אמנם בפירוש חזקוני על התורה הוסיף: שמעתי מדרש, אמר הקב"ה אני גורתי על ישראל שעבוד של ארבע מאות שנה ואה"כ דלגתי את הקץ בשבילם וקצרתי את השעבוד, והלך זה ושעבד את עצמו, ירצע בכלי שהוא עולה בגימטריא ד' מאות, והוא מרצע עכ"ל. דברי החזקוני הינם חידוש נורא: התביעה כלפי העבד אינה

כי תקנה עבד עברי וגו' וכי ימכר איש את בתו לאמה (כא, א,ז) המהרי"ל דייסקין זצ"ל עמד על מה שדקדק הכתוב 'כי תקנה עבד עברי' כביכול כבר היה 'עבד' בשעת הקנין, אבל בפרשת אמה עבריה נאמר 'וכי ימכר איש את בתו לאמה', שרק ע"י המכירה נעשתה אמה. וביאר דעבד עברי ר"ל שהוא כבר גדול והייב במצוות והוא עבד לקב"ה, אבל דין אמה עבריה שייך רק בעודה קטנה ויוצאה בסימנים, ולא היתה אמה קודם מכירתה.

בזה יש לבאר פי' רש"י על לשון חז"ל מנחות דמ"ג ע"ב לענין מצות ציצית, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' - כיון שנתחייב אדם במצוה זו נתחייב בכל מצוות מולו, וכתב רש"י: כיון

כי את אשר יאהב - יוכיח

ורצע אדוניו את אזנו במרצע (כ"א, א)

בפרשת השביע רואים יסוד גדול בחינוך, יסוד שצריכים לדעת אותו כשרוצים לחנך ילד, ושהוא יקבל את התוכחה כראוי.

הרמב"ם ה' עבדים פ"ג ה"ט כתב, "האדון הוא שרועע בעצמו שנאמר ורצע אדוניו לא בנו ולא שלוחו ולא שליח ב"ד". עכ"ל. וכתב הכס"מ שהמקור לזה הוא, וז"ל, "במכילתא ורצע אדוניו למה נאמר לפי שמציעו בכ"ו שישלוחו של אדם כמותו אבל כאן הוא ולא שלוחו". עכ"ל. וצריך להבין טעם הדבר.

ועי' בפירוש העמק דבר לנצי"ב ז"ל "והגישו אדוניו אל האלוקים. שיוכיחו ויעמידנו על דרך הישר, שאין כדאי בשביל אהבת אשה כנענית וכנים זרים לקפח כבודו, שהרי אחר הרציעה לא ישוב ליחס אבותיו, ונפגם לעולם (שהרי שוב אינו יכול לצאת רק ביובל ובמיתת האדון). וכדומה דברי תוכחה, ואם לא ישית און לשמוע תוכחת חיים והגישו וגו'". עכ"ל.

וזהו הטעם שהתורה מיעטה כאן שלוחו של האדון, דבשביל שחוטא יקבל תוכחה ומוסר ממי שמוכיחו צריך שיהגיש אהבה מן המוכיח. ועל כן, כפי שמבאר העמק דבר, שהאדון צריך להוכיחו וללמד את העבד מוסר, א"כ רק האדון הוא מתאים ללמדו מוסר ותוכחה, שהרי העבד אימר אהבתי את אדוני, נמצא שרק האדון שהעבד מרגיש ממונו אהבה הוא המתאים ביותר להוכיחו, ולכן מיעטה כאן התורה שליח שרק האדון עצמו ולא שליח.

נתבונן בזה כי זהו יסוד גדול: אם באים לחנך ילד, אם זה בבית ואם זה בת"ת, הרי כבדי שהילד יקבל את התוכחה מאבא שלו או מהמחנך שלו הילד צריך להרגיש אהבה מהם, שהאבא או המחנך אוהבים אותו, שהתוכחה מגיעה מתוך אהבה אליו, ורק על ידי כך תתקבל אצלו התוכחה ותפעל את פעולתה.

רק על עצם המכירה שמכר עצמו לעבד, אלא עיקרה הוא תביעה על העדר הכרת הטוב. הקב"ה עשה, כביכול, 'טובה' לבני ישראל וקיצר את זמן השעבוד, וממילא הוכה על כל איש ישראל להחזיק לקב"ה טובה על כך. אך אם עבד עברי עושה את ההיפך מקיצור השעבוד, ואדרבה, רוצה להמשיך להיות עבד ולהשתעבד לאדונו, יש בכך כפיות טובה נוראה, כי בכך שהוא מפיל עצמו לעבדות, שהיא המצב שבו היו בני ישראל לפני שעשה עמהם הקב"ה טובה, מראה העבד שאינו זקיק כלל לטובה שעשה עמו אדונו, וזו היא כפיות טובה.

כפיות הטובה שיש במעשיו של העבד טמונה גם בעצם המכירה שמכר עצמו לעבד, ולא רק בכך שאינו רוצה להשתחרר ממוגת. אמנם עד עכשיו לא היתה כלפני תביעה על עצם מה שמכר עצמו לעבד, וכמו שנאמר 'לא יבוז לגנב כי גנב למלא נפשו כי ירעב' (משלי ו), אך זה נוגע רק לשיש השנים שאליהן מכר עצמו מלכתחילה. אך אם מגיע העבד לסיום שש השנים, ובמקום להשתחרר היא מעדיף להשאיר עבד, יש כלפני תביעה על אי-הכרה בטובתו של מקום, כי עכשיו מתברר שגם עצם המכירה

לא נעשתה מהמת שהיה רעב, אלא רצה להיות עבד. בדבר זה טמונה כפיות טובה באופן נורא כלפי הקב"ה שקיצר את השעבוד כדי שלא יהיו בניו עבדים.

זהו ביאור התביעה על האו"ן 'ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים'. כשקנה הקב"ה את בני ישראל לעבדים, היתה בכך טובה עצומה עבורם, כי יחד עם זה הוא שחרר אותם מעבדות מצרים. כאשר אדם מוכר עצמו לעבד זה הוא זלזול בטובתו של מקום. ימה שאמרו בגמ' 'או"ן זאת ששמעה על הר סיני לא תגנב, יש לומר שכיון שכבר תיבעים ממנו על כך שאינו מכיר את הטובה שעשה הקב"ה כשישחרר את בני ישראל מהעבדות למצרים, מוסיפים על כך תביעה על כפיות הטובה המונחת בעצם האיסור של הגניבה שגנב. ואמנם בכל איסור תורה שאסר הקב"ה יש כפיות טובה לאדם העובר עליו, אך במעשה גניבה מונה זלזול גדול יותר בהכרת הטוב, שהרי גניבה עשויה לגרום לו להמכר לעבד בעל כרחו, וכך שאינו נותר מכך יש מושום זלזול וכפיות טובה כלפי הקב"ה שגאל את בני ישראל מעבדות מצרים.

מזן ראש הישיבה הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל ראש ישיבת פוניבז'

מתוך משא הספרו של רבינו מזן שליט"א בישיבת פוניבז' אחר מיטתו -- במלאות חצי יובל להסתלקותו - ו' אדר תשנ"ט --

"רכב ישראל ופרשיו" - להעריך את רבותינו

נלקה מואתנו צדיק יושב בישיבה עשרות בשנים, בהתמדה רבה כזו, אוי מה ה' לנו. זכרנו שלפני הרבה שנים סיפר לי בני הגאון ר' אברהם ישעי' שיחי, שבהיותו בהור צעיר ה' עולה בשבת בבוקר באשמורת בעוד לילה בישיבה ללמוד, והי' שם הראש ישיבה ר' דוד זצ"ל, והגנראמור נכבה והי' הושך ועלטה בישיבה, נגיש ראש הישיבה לחלון עם הגמרא ולמד לאור הלבנה. דמות גדולה זו נעקרה ונשרפה מן הישיבה כמה צדיק לצעוק "אוי מה ה' לנו". הגמ' בנוסחת מועד קטן (כ"ו ע"א) אומרת שעל רבו שלימדו תורה, קרע קריעה שאינו מתאחה, ולומדים זאת כמה שאלישע צעק הוואה [בשעה שנפרד ממנו רבו אליהו הנביא, שעלה בסערה השמים]. "רכב ישראל ופרשיו" וכדמרתגם רב יוסף 'רבי רבי דטב להן לישראל בצלותי' מרתיכין ופרשין'. וצריך ביאור היכן כתוב כאן "רבו שלימדו תורה" ועמד על זה המהרש"א, וכתב שהוא ע"פ מה שאמרו חז"ל בבבא בתרא מי שיש לו הוליה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו החמים. וכבר עמדו על זה ששם אמרו 'הכם' ומאי שייכותו לרב שלימדו תורה.

ונראה ביאור הדברים דהנה סיפר לי ידידי הרב ר' יעקב לויסון שיחי, הצדיק מלונדון, שהי' מאד מקורב עם הרב מפוניבז' זצ"ל, ששאל פעם את הרב זצ"ל בנוסחה עמו במכונת, על אדם גדול מאד מאד, האין ה' מגדיר את ההבדל בינו לבין החפץ חיים זצ"ל, והרב מפוניבז' השב רבע שעה. ולבסוף אמר לו בני היקר, אמנם הגאון הזה ה' גדול מאד וצדיק גדול, אבל החפץ חיים ה' מלאך. עד כאן דברי הרב מפוניבז' זצ"ל.

אומר לכם רבותי, כששמעתי את הסיפור השבתי שהסיבה מה שהגאון הרב מפוניבז' זצ"ל הגדיר כך מפני שהרב מפוניבז' למד אצל החפץ חיים, והי' לתלמידו, ולכן ראה בו בחינת מלאך. חז"ל אומרים על הרב שלמד תורה לתלמידים "אם הרב הומה למלאך ה' צבקות תורה יבקשו מפיהו", אבל האמת שכל זה נאמר על תהילת הלימוד, אבל תלמיד שכבר למד תורה מן הרב, יכול התלמיד לראות בהרב שהוא גדול ממלאך. והרי שמעון העמסוני כשפירש מלדרוש "את ה' אלקיך תירא", ובא ר' עקיבא ודרש "את ה' אלקיך תירא" לרבות תלמידי חכמים, ומפרשים התוס' דקא' על רבו מובהק. ובספר חוש המשולש מובא ששאלו את החתם סופר זצ"ל על רבו רבי נתן אדלר זצ"ל, מה היא דרגת רבו, אמר החתם סופר שהוא יותר ממלאך והתסרהו מעט מאלקים. ונמצא שם סיפור, שבנו של החתם סופר ר' שמעון סופר זצ"ל שאל פעם את אביו החתם סופר זצ"ל על רבו ר' נתן אדלר זצ"ל, קם החתם סופר ואהו בבסא ואמר, "תדע שאיני מן המגוימים אבל רבי ר' נתן אדלר יודע בשבילי דרקיעא יותר מן המלאכים". וזהו כה התורה התלמיד שלמד תורה מן הרב, ונתגדל מהרב, יכול לראות את הרב כדרגא יותר גדולה ממלאך, כי רק תלמיד שלמד תורה מן הרב יכול לראות את הרב בדרגא אלקית זו.

ומעתה נראה שכשאלישע ראה שנסתלק רבו כשהרכב וסוסי אש הפרידו בין שניהם צעק מנהמת לבו דטב לישראל בצלותי' מרתיכין ופרשין, הצעקה שלו היתה, שרבו גדול מהרכב וסוסי האש, וזהו בחינת מלאכים, ומכאן ראי' ברורה, שאלישע ה' תלמיד אליהו, שאליהו ה' רבו שלימדו תורה, והי' יכול לראות שרבו יותר גדול מהמלאכים, וזהו הראי' על קריעה שאינו מתאחה על רבו שלימדו תורה.

אף שיש הרבה והרבה דברים ללמוד מראש הישיבה הגאון זצ"ל, שהי' גאון עולם, אבל הבה וניקח נקודה זו להעריך את רבותינו, כמו שראש הישיבה ה' מעריך, ובכל דבר ה' מתבונן מה היו רבותיו אומרים על זה, והם הם היו נתני עצותיו והדרכותיו בכל ענין וענין. כמה פעמים משה' מתעוררת שאלה היו שומעים ממנו שיושב ודן ושוקל מה ה' ר' ירוחם זצ"ל אומר על זה, זה יהי' גם לזכות ראש הישיבה זצ"ל ע"י שנדלה מדרכיו.

(נכתב ונערך ע"י אחד השומעים)

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת משפטים תשפ"ד

הוראת שעה

חיזוק בתורה - מול הכפירה

השבוע, במסעו של מרן שליט"א לארה"ב, במעמד קבלת הפנים, הקשה מרן סתירה, מהר גיסא אמר (שמות י"ח) 'ויבוא עמלק וילחם עם ישראל בפיניקים', ודרשו חז"ל שהיה זה משום 'שפרו ידיהם מן התורה', ומאידך, הביא רש"י שם מדברי חז"ל, שאמר שאמרו 'היש ה' בקרבנו' (שם י"ג), וכפרו בטובתו של הקב"ה, אז 'ויבוא עמלק', וכמו של הבן שהיה מורכב על כתפי אביו, ונתן לו כל אשר שאל, וכשראה אדם אחד שאלו 'ראית את אבא', אמר לו אביו 'איך יודע היכן אני?' השליכו מעליו, ובא הכלב ונשכו. וצריך להבין, האם החטא של ישראל היה רפיון מן התורה, או חיסרון באמונה ובהכרת הטוב?

והנהיג [על פי המלבי"ם], שייקמר מטרתו של עמלק היתה להחזיר כפירה בעולם, ולקדר את האמונה שנתחזקה עקב יציאת מצרים וקריאת ים סוף, ועל כן רצה להילחם בישראל ולנצחם, ובכך לשכנע את האומות שלא יד' ה' עשתה זאת, אלא רק הכמה וכישוף.

אמנם כל זמן שהיו ישראל הזקים בתורה ובאמונה הדבר השפיע גם על האומות, ולא היה עמלק יכול לקרדם, אבל אחר שרפו ידי ישראל מן התורה, נתקרו גם באמונה, ואז הגיע עמלק.

וכאן נעק מרן שליט"א מנהמת ליבו, העולם היום כולו צועק 'כפירה', לא מאמינים בשום דבר, כל מה שהיו האומות מאמינים במשך מאות בשנים, את הכל העולם מאס והשליך, הכל כפירה, ומהמת כן נעשה רפיון גם אצל עם ישראל.

ישנם בתורים יש להם שאלות באמונה ויורדים מן הדרך, וזאת משום שרופו את עצמם מן התורה, שכן בזמן שלומדים מקושרים לתורה, וממילא מקושרים גם לקדוש ברוך הוא, שהיה 'קודשא בריך הוא' ואורייתא חד הוא, וכאשר מקושרים לקב"ה אין שאלות של אמונה כלל וכלל.

וכיום מרן שליט"א, שהקבלה שכולנו צריכים לקבל היא להתחזק בלימוד התורה בכמות ובאיכות, וזה ישיפיע שיפע גדול של אמונה בכלל ישראל, ומהם יתפשט לשאר העולם, ובכך יהיה ריבוי של קידוש השם וכבוד שמים.

'נעשה ונשמע' או 'כפה עליהם הר כגיגית'

שהתחילו להקל בכל מיני עניינים הוא בגלל שלא חיים כמו שצריך. אמנם צריך לחיות נורמלי, אבל לא יותר מזה!

וכך גם ביישוב, בחור שיש לו קושי קטן מיד סוגר את הגמרא... קשה לו... מו אמר שהלימוד צריך להיות קל? זה לא נכון, זה קשה! וכפי שראינו במדרש 'התורה שבעל פה היא קשה ללמוד ויש בה צער גדול', אמנם אחר כך מגיעה ההנאה, אבל בתחילה אכן קשה להבין את הסוגיא עם כל הדקויות שיש בה, אבל צריכים להתבטל לקדוש ברוך הוא, ולעסוק בתורה אפילו כשקשה.

ובזה יש לבאר את דברי המדרש שם [כן היא במסכת אבות פ"ו ג"ד], 'כך דרכה כל תורה, פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמול'. ולכאורה יש לתמוה, אחר שכבר פירש התנא את כל אופני הצער שיש, לאכול 'פת במלח', לשתות 'מים במשורה', ולישון 'על הארץ', מה כוונתו עוד באמרו 'חיי צער תחיה'?

אמנם התשובה כתובה בתוך דברי המדרש שם, שהובאו לעיל, שהתורה שבעל פה 'היא קשה ללמוד ויש בה צער גדול', אלו הם חיי הצער! פעמים ישנן סוגיות קשות שצריך להשקיע בהם עמל וזע, מבלי לקבל את הברק וה'הישמאות' של הסוגיא, אלו הם 'חיי צער תחיה'. וזה קצין הכרחי להשגת התורה, שני שאינו מוכן ללמוד מתוך 'חיי צער' שהתורה דורשת מאתנו, אינו יכול להגיע לדרגות בתורה.

[עוד יתכן לפרש בדור ימו את דברי התנא 'חיי צער תחיה', טאף על פי שאהר' ח' חיי צער', בכל זאת 'תחיה' תלמוד בחיות ובשמחה, שכי כאשר מתבטלים לקדוש ברוך הוא מבימים שכן צריך להתחזק, וממילא שמחים בה כטיס חיי צער].

יסוד זה, שכדי לזכות לתורה צריך להתבטל לקדוש ברוך הוא ולוותר על כל עניני עולם הזה, עד כדי נסירת נפש, יש ללמוד מדברי הגמרא במסכת גיטין (נ"ט), הדורשת את הפסוק (הגלים נ"ד) 'כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחתי', ומביאה כמה שיטות בביאור המקרא. רב יהודה מפרש, שמוקרא זה: אמר על חנה ושבעת בניה, שנסרו עצמם למיתה כדי לא להשתחוו לפסל. רבי יהושע בן לוי אומר, שמדובר בניילה שניתנה בשמימי 'שפעם היה בזה סמל'. רבי שמעון בן לקיש אומר, שהמוקרא עוסק בתלמידי חכמים שמואץ הלכות שחיטה על עצמם [שיש בכך סכנה], לעשות על 'הצואה סימן על סמך'. רב נחמן בר יצחק אומר, 'אלו תלמידי חכמים שנומיתין עצמם על דברי תורה, כדרכי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש, אין דברי תורה מותקיימין אלא בניי שמומית עצמם עליהם, שאמרו זאת התורה אדם כי ימות באהל'. ומבאר מדברי הגמרא, שלימוד התורה צריך נסירות נפש גמורה, כמוש כמו חנה ושבעת בניה, ועל זה נאמר הפסוק 'כי עליך הורגנו כל היום'.

אמנם כדי לקיים את זה אדם צריך לחיות עם מחשבה, לא לחיות כפי שמוזדמן, אלא לחשוב, מה המטרה שלי בחיים, ומה אני צריך לעשות כדי להגיע אל המטרה. ואף שלא נגיע מניש למדרגה של המדרש תנחומא, מכל מקום אפשר להגיע למדרגות גבוהות מאוד.

יעזור ה' שננסה כולנו להתבונן אין צריך לחיות, להתבטל לקדוש ברוך הוא, ועל ידי זה זכה לסייעתא דשמיא, ונוכל ללמוד תורה כראוי, ונזכה בע"ה לגאולה בקרוב.

מצינו לכאורה סתירה לגבי ההתייחסות של בני ישראל לקבלת התורה. מצד אחד, כתוב בפרשה (שמי"ד כ"ד) 'ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם, ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע', ומשמע מוכן שעם ישראל קבלו את התורה ברצון, אף הקדימו 'נעשה' ל'נשמע', כמו שדרשו חכמים במסכת שבת (פ"ח). אבל מאידך, דורשת הגמרא שם את המקרא 'ויתיצבו בתחתית ההר' (שם י"ג), ואומרת, 'אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכהן הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לא כים תהא קבדיתכם'. ומתבאר מוכן שקבלת התורה היתה בכפייה לא ברצון. הרי מצינו לכאורה סתירה לגבי ההתייחסות של בני ישראל לקבלת התורה, האם קבלו את התורה בכפייה או ברצון.

על קושי זה כבר עמד המדרש תנחומא (נ"ח ס"ג), ופתח תחילה בדרשת הכתוב באיוב (מ"ח) 'העוסק במעלת התורה, ואומר 'לא תמציא בארץ החיים'. ותמה על כך המדרש, 'וכי בארץ הנזמים תמצא'. והיטיב, 'לא תמצא תורה טבעל פה אצל מי שישקע ענה העולם תאוה וכבוד וגדולה בעולם הזה, אלא בניי שמומית עצמו עליה, שאמרו (במדבר י"ד) 'זאת התורה אדם כי ימות באהל. וכך דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמול'.

מוסיף עוד המדרש לבאר את חשיבות התורה טבעל פה 'לפי שלא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא על התורה שבעל פה, שהיא קשה ללמוד, ויש בה צער גדול, שהיא מושלה לחושך, שאמרו (ישעיה ט"א) 'העם ההולכים בחשך ראו אור גדול'.

ועל פי זה מיישב המדרש את הסתירה שפתחנו בה, כיצד יתכן שמוצד אחד קיבלו ישראל את התורה בשמחה ואמרו 'נעשה ונשמע', ומוצד שני הוצרך הקדוש ברוך הוא לכפות עליהם הר כגיגית. ומבאר, שעל קבלת התורה שבכתב אכן ענו כולם ואמרו 'נעשה ונשמע' מרצונם, 'מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט', אבל על קבלת התורה שבעל פה היה צריך לכפות עליהם הר כגיגית, מפני 'שיש בה דקדוק מוצות קלות וחפורות, והיא עזה כמות, וקשה כשאל קאתה, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקדוש ברוך הוא בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאוודו, שאמרו (זכריה י"ח) 'ואהבת את ה' אלהיך, בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאוודך'.

ומתבאר מדברי המדרש יסוד גדול, שכדי לזכות לתורה שבעל פה צריך שהאדם יבטל את כל עצמיותו לקדוש ברוך הוא. לא תענוגים, לא תאוה, לא כבוד וגדולה, כלום! ורק על ידי כך זוכים לעמל התורה.

ויסוד זה צריך לשנן היטב, מאחר והוא נוגע לאחד החסרונות העיקריים של דורנו, והוא שכיום כולם רוצים חיים קלים של תענוגים, ומצוי אפילו אצל הבני תורה שלא מוכנים להתמודד עם קשיים. ולא מודעים לכך שכדי לזכות לתורה צריך להסכים לחיות חיי צער ודחק.

והסרוך זה הוא גם השורש להרבה מהבעיות שיש היום, כיון שבגלל מצב זה, ישנם אברכי כוללים שיש להם בעיות של פרנסה, כיון שהם לא מוסתקים במה שיש להם, ואינם מוכנים לוותר על תענוגי עולם הזה, וחיים כמעט כמו 'בעלי בתים'. וזה גורר בעיה נוספת, שכיון שהפרנסה לא מוספיקה, יש שעושים כל מיני פעולות להשיג כסף, פעולות שאינן ראיות לבני תורה. והסיבה

לא חשיב מודה במקצת, וממילא י"ל דבאמר הילך בחלק שהודה בו בטלה תביעתו מכאן ולהבא ולכן זה נחשב כסוג אחר של תביעה ואינו מצורף כבר עם יתר התביעה שכפר בה, וכיון שזה נחשב שתי תביעות נפרדות הכפירה בחלק השני של התביעה היא כפירה בכל התביעה ואין בזה חיוב שבועת מודה במקצת.

ומעתה י"ל דהא דבטענו חטים והודה לו בשעורים וחזר ותבעו שעורים פטור ובמערים חייב, הביאור בזה דבכה"ג אפשר לדון את הכל בתביעה אחת ואפשר לדון את זה כב' תביעות נפרדות, והאופן איך דנים את זה תלוי בדעת הנתבע דאם הוא מקבל את תביעת החטים כתביעה אחרת נחשב כב' תביעות ואם הוא מקבל את זה כהמשך התביעה דנים את הכל כתביעה אחת, ובעלמא אמרינן דמסתמא זה נחשב אצל הנתבע כב' תביעות ולכן דנים את זה כב' תביעות ולא חשיב מודה במקצת, והא דבמערים חייב היינו משום דבמערים אמרינן דבתביעת החטים הנתבע הבין שהוא עומד לתבוע ממנו השעורים ולכן העדים להורות בזה כדי שתהיה הודאה קדמה לתביעה, וכיון שאצל הנתבע תביעת השעורים היא המשך תביעת החטים דנים את הכל כתביעה אחת וממילא הודאתו היא הודאה במקצת התביעה וחייב שבועה.

ועפ"ז אפשר ליישב דברי בעל התרומות, דלהמבואר י"ל שגם בהילך מה שדנים את החלק שהודה בו ואמר עליו כתביעה נפרדת מהחלק שכפר בו, היינו משום דבעלמא כשהנתבע מודה במקצת ואומר הילך דעתו היא דבחלק שהודה עליו אין להם דין ודברים כלל, וממילא זה נחשב אצלו כסוג תביעה אחרת מהתביעה על החלק שבו הוא כופר, אבל אם הוא מעיר א"כ בדעתו לדון עם התובע על כל תביעתו יחד ולהודות במקצת ולכפור בשאר התביעה, אלא שכדי שלא להתחייב בשבועה הוא אומר הילך על מקצת התביעה, ובכה"ג אפי' שהוא אומר הילך דעתו היא שיש לו איתו דין ודברים על כל התביעה והכל נחשב אצלו אותו סוג תביעה, ולכן דנים את הכל כתביעה אחת ומתחייב שבועה מדין מודה במקצת.

חיובו אין על דבריו שם הודאה כלל, וכיון דבהילך נתחדש דחשיב כמאן דנקיט נחשב שהודאתו היא על חיוב שכבר נתקיים ואין ע"ז שם הודאה לחייב שבועת מודה במקצת, ומה"ט נמי לגבי העזה חשיב ככופר הכל דכיון דגם בחלק שמודה לא חשיב הודאה לתביעת התובע, א"כ בכפירתו בשאר התביעה הוא כופר בכל תביעת התובע ויש בזה העזה כמו בכל כופר הכל.

יהנה המחבר בסימן פ"ז (סעיף ג') כתב "אם נראה לדין שהוא מערים לומר הילך לדחות שבועת התורה מעליו, חייב לישבע שבועת התורה", ומקורו בדברי הטור שהביא כן מדברי בעל התרומות בשם ר"י הלוי ור"ח, וכתב הב"י דהמקור לזה הוא מהא (שבועות דף מ' ב') דאמר רב ענן אמר שמואל טענו חטים וקדם והודה לו בשעורים אם כמערים חייב ואם לאו פטור.

ודבריהם צריכים ביאר דהא לכאוי הסיבה שבטענו חטים וקדם והודה בשעורים אמרינן דאם כמערים חייב, היינו משום דבסתמא היכא דטענו חטים והודה בשעורים וחזר ותבעו שעורים, התביעה של השעורים נחשבת תביעה נפרדת מתביעת השעורים ולכן ההודאה בשעורים לא נחשב הודאה במקצת של תביעת החטים, ובמערים אמרינן דכיון דהתובע נתכוין לתבוע הכל כאחת לא מהני הודאת הנתבע שנעשית בהעדרה לחלק את התביעה, וא"כ אין זה שייך כלל לגבי הילך דלפי מה שנתבאר טעם הפטור הוא משום דנחשב שהתביעה לא היתה על חלק זה, או דלא חשיב הודאה בחיוב או שההודאה אינה מחייבת.

ולכן נראה לבאר דגדר הפטור בהילך הוא דדנים את התביעה של החלק שהודה ואמר הילך והתביעה של החלק שכפר כב' תביעות נפרדות וממילא הוה ככופר הכל באחד התביעות ומודה בכל התביעה השניה, דהא דבעלמא כשתובע בבת אחת כמה דברים נחשב הכל תביעה אחת וכשהודה בחלק מהתביעה נחשב מודה במקצת, אין זה רק מתמת שתבע הכל יחד בב"ד אלא בגלל שבכל משך התביעה כל מה שתבע הוא אותו סוג תביעה, ולכן איכא מ"ד בטענו חטים ושעורים והודה באחד מהם

פרק כ"ב (ח) על כל דבר פשע על שור על תמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיצו אלהים ישלם שניהם לזהו: וברשי"י "ורבותינו ז"ל דרשו כי הוא זה, ללמד שאין מחייבין אותו שבועה אלא אם כן הודה במקצת לומר כך וכך אני חייב לך, והמותר נגנב ממני".

בגמ' ב"מ דף ד, א איתא פלוגתא אמוראי בהודה במקצת ואמר הילך על מה שהודה, ולשיטת רב ששת דקיי"ל כותיה באומר הילך פטור משבועה, ובטעם הדבר נקט הקצוה"ח (פ"ה) בדעת הרמב"ם דחייב מודה במקצת ילפינן מצי הוא זה והתם צריכים ההודאה כדי לחייבו, ובאמר הילך כיון שנותן לו החוב מיד כבר אין צריכים להודאתו ובכה"ג אין חיוב שבועת מודה במקצת, ולדבריו טעם הפטור משום דלא חשיבא ההודאה לחייבו.

ובתוס' (ד"ה ושי"מ) כתבו דהא דבמודה במקצת: אמר הילך על מקצת הודאתו אינו נאמן במיגו שהיה מודה רק בחלק שאמר עליו הילך, היינו משום דכיון דהילך פטור הוה כמיגו דכופר הכל, [דלא מהני כיון שאין אדם מעיז פניו], ומבואר מזה דהא דהילך פטור אין זה משום דלא חשיב הודאה לחייב אלא בגלל שעי"ז חשיב ככופר הכל, והביאור בזה נראה כמו שכתב המאירי (ד"ה מנה) דתמנן שהודה בו ואמר עליו הילך נחשב כאילו היה בידי התובע, וא"כ יוצא שכל טענתו היא רק במה שכפר והוה כופר הכל.

מיהו בתוס' הרא"ש (ד.ב ד"ה ושי"מ) כתבו כהתוס' דהילך הוה ככופר הכל, ולכן אם הודה במקצת ואמר הילך על מקצת הודאתו אינו יכול להפטור במיגו שהיה מודה רק במה שאמר עליו הילך דהוה כמיגו דכופר הכל, ובדבריו מבואר (ד.א ד"ה הגי') דטעם הפטור בהילך משום דהוה כמי שלא הודה שום דבר.

ונראה דס"ל להרא"ש דעיקר תביעת התובע אינה על המאריץ המחייב אלא על זה שהנתבע עדיין עומד בחיובו, ולכן לא נחשב הודאה יק אם מודה שתחוב עדיין קיים והוא מחוייב לפירוע לו, אבל אם מודה שהיה חייב לו חוב זה אבל כבר קיים

משנת הישיבה

הדרך להשגת מתיקות בתורה ולהצלחה בלימוד - תלק א • נאמר במסע באר"ה

השקיעות בתענוגים מונעת את השגת התורה

ושוכח, עד שניתנה לו במתנה, וביאר המהר"ל (מדינת ארזות שם ד"ה ואמר), שמכיון שהתורה היא דבר רוהני ממילא היא לא נכנסת לדבר גשמי, אלא שהקבי"ה נתן לנו מתנה מיוחדת, שלמרות שאנחנו גשמיים התורה יכולה להיכנס בנו, ובתנאי שלא נהיה גשמיים יותר מדי, אבל אם הגשמיות מתחזקת אצל האדם התורה לא יכולה להתחבר בו. איננו אומר חלילה שאסור לאכול ולהנות ולהתענג, אבל יש איזו רמה של ריבוי גשמיות, אם בתאות האכילה או בענייני קדושה, שמהיה סתירה להשגת התורה. עוד מצאנו יסוד זה בפרשת יתרו, שמשם שלא את יתרו חותנו קודם מתן תורה, שילך לו אל ארצו, והסיבה ששלח אותו מבוארת בדברי חז"ל (פסיקתא דרב כהנא פ"ט יב אות טו), 'אמר הקב"ה, בני השתעבדו בטיט ובלבנים, ויתרו ישב לו בשלוה בהשקט בארצו, ובא להיות בשמחה של תורה, הוא יהנה מהתורה? וביאר הרמב"ל, שמכיון שכלל ישראל הזדככו על ידי השיעבוד, התמעט בהם הכח הגשמי, ולכן היו יכולים לזכות לשמחת התורה, אבל יתרו שלא היה השתעבד במצרים ולא הזדכך לא זכה לתורה.

לפעמים רואים בחוד שנכנס לישיבה ומתחיל ללמוד היטב, ורצה ללמוד ומתאמץ, ובכל זאת קשה לו, מכיון שאין לו געשמאקי בלימוד. יש אמנם בחורים שדוחפים את עצמם יותר ומפצליחים, אבל יש גם בחורים שאין להם חשק, ומתנייאשים מהלימוד. יצריך להבין מה הסיבה למצב הזה, הרי התורה בעצם משמחה, 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב' (החיים י"ט ט), ומדוע אם כן יש בחורים שאינם שמחים בלימוד התורה? התשובה היא, שפיקודי ה' ישרים ונותנים שמחה רק למי שמבין בהם, כמו - להבדיל - לגבי מאכלים, שיש דברי מאכל שונים שרק מי שמבין בהם מכיר את טוב המאכל. ומצאנו בחז"ל שלש נקודות, שעל ידם ניתן לזכות להצלחה בתורה, וחשוב מאד לדעת אותם, כדי לסלק את המפריצים ולזכות לגעשמאקי בלימוד. הנקודה הראשונה, חז"ל אומרים במסכת אבות (פ"ב י"ב) 'התקן עצמך ללמוד תורה'. דהיינו, שצריכים להתכונן ללימוד התורה, ואיך מתכוננים? מבאר רבינו יונה שם, 'יש בכלל התקן עצמך ללמוד תורה למעט התענוגים, כדי שילמוד תורה הרבה, כמו ששינונו כך היא דרכה של תורה, פת במלה תאכל ומים במשרה תשתה, ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל, כי המרבה בעידונין לא תשכון בתוכו החכמה'. ויסוד זה מצינו בדברי חז"ל שאומרים (דרים לה), שבתחילה היה משה רבינו לומד תורה

ממדן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת משפטים תשפ"ד

+ תורת חכמו | מענייני הפרשה +

אם אדוניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות וגו' (שמות כא, ד). בגמ' קידושין (דף כ ע"ב) אמרו דרך אם כבר יש לעבד אשה ובנים או רבו מוסר לו שפחה כנענית, אבל אם אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית, ובביאור הדברים שמעתי מהגאון רבי יהושע מנחם אהרונסון זצ"ל (בעמח"ס שו"ת ישועת משה) בשם רבו הגה"ק רבי מנחם זמבה זצ"ל ה"ה, שיהודי אינו רשאי להתחיל לבנות את ביתו, שהוא מעון לשכניה, עם שפחה כנענית, כי הכל הולך אחר העיקר (מעשרות פ"ג מ"י), ורק אם יש לו כבר בת ישראל שקידשה וטיהרה את הבית בראשיתו, או מתיירה התורה לאדון למסור לעבד גם שפחה כנענית, והפ"ח (ברכי נפשי).

וכי ימכור איש את בתו לאמה... אם רעה בעיני אדוניה אשר לא יעדה והפדה לעם נכרי לא ימשול למכרה בכגדו בה (שם כא, ח). הנה דן המנהח חינוך (מצוה מג אות כו) דאם קנה אמה עבדיה ואח"כ נעשה הארון פצוץ דכא או כרות שפחה, דיבוא מ"ע של יעור ויהיה ל"ת של פצוץ דכא, אך נתב שלפ"ד הכסף משנה דהיעוד צריך להיות מרצונה, ובלי שתתצרצה אינה מקודשת ואינו יכול ליעדה, א"כ כמו שלגבי אונס ומפתה אמרינן (כתובות דף מ"ע"א) דאין עשה ד"לו תהיה לאשה' דוחה חייבי לאוין כיון שאם אינה רוצה אינו חייב לישאנה, הכ"נ כאן שאין יעוד אא"כ רוצה, אין יכול העשה לדחות גם כשרוצה, עכ"ד. והנה התו"י (כתובות שם) הקשה למה לי קרא דכיבוד אב אינו דוחה עשה (ב"מ דף לב ע"א), הא תיפול דאם האב מחל על כבודו פטור הבן, והרי זה כמו באונס שאין עשה דוחה לא תעשה מחמת שבידה למחול. ומר"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל אמר לתרץ, דבאונס אם מוחלת ליכא כלל מצוה, כי כל המצוה היא לרצונה ואם מוחלת אין כאן מצוה. משא"כ בכיבוד אב דחוינן שיעקב וענש על שלא כיבד את אביו כשהלך ללבן אף שאביו אמר לו לילך לשם ומחל, וע"כ דאף כשהאב מוחל וזו רק פוטרי מחיובו, אבל עדיין חסר לבן קיום מצוה, ועדיף שהבן יקיים אף שהאב מוחל, ולכן יש בזה דחיית עשה. ולפי"ז יש לרונ דהכא נמי ביעוד גם אם מוחלת מ"מ חסר לארון קיום מצוה וכמו בכיבוד אב, וא"כ יהיה כאן דחיה כדי שיוכל לקיים העשה, ודו"ק (אבני חפץ).

וכי ית שור את איש או את אשה ומת סקיל יסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי (שם כא, כח). הנה הרמב"ן (בראשית ט, ה) הסתפק בשור הממית שנהרג אם הוא בגדר עונש לשור אע"פ שאין בהיה דעת שתענש או שתקבל שכו, או דזה גזירת מלך שכל בהמה ההורגת אדם נהרגת. וראה במורה נבוכים להרמב"ם (ה"ג פ"י) שנקט דכל ענין הגמול לבע"ח שאינו מדבר, לא נשמע כלל באומתנו לפניו וגם חכמי התלמוד לא זכרוהו כלל. וצ"ע דמצוה ענין שכו ועונש לבע"ח, ובגון הוא דכתיב בפרשתו (לקמן כב, ל) 'ובשר בשדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכו אותו', ופי"ש"י מהמכילתא דאין הקב"ה מקפח שכו כל בריה, שנאמר ולכל בני"י לא יחרץ כלב לישונו, אמר הקב"ה תנו לו שכו. ונראה ליישב, דשם היו כלבים רבים וממילא נתן הקב"ה שכו לכל המין כולו של כלבים וזה שייך, אבל נמול שכו או עונש לבעל חי באופן פרטי לא שמענו [והא דאיתא בירושלמי תרומות (פ"ח ה"ג) שאחד הכיר טובה לכלבו שהציל את אשתו, לא שייך לכאן, דהכרת הטוב הוא ענין עצמי כדי שלא ישתרש אצלו כפיות טובה, וכמו שייסד המכתב מאלהו (ה"ג עמ' 101)]. וע"ע במלבי"ם (כב, ל) שביאר באופן דבע"ח אינם בעלי שכו ועונש כי פעולתם טבעית, והשכו הוא שמה ילמד אדם מוסר לדעת דרכי ה' שכ"ש שיש שכו ועונש לאדם שהוא בעל בהירה, ודו"ק.

+ ווי העמודים וחשוקיהם +

שאלה משולחנו של מרן שליט"א

לומר תהלים פעם אחת עבור שני ארגונים ולקבל פעמים שכו

שאלה. אצלנו בשכונה יש מבצעים של אמירת תהילים לילדות, דהיינו יש קבוצות של בנות שכל אחת מהן מקבלת על עצמה לומר כמה פרקי תהלים כל יום, ומקבלים על כך ממתקים ופרסים. בתי משתתפת בשני מבצעי תהלים כאלו, ומשמנים יצא שבשניהם נתנו לה לומר את אותם פרקים. היא שאלה אותי, האם מותר לה לומר את המזמורים האלו, רק פעם אחת כל יום, ולקבל פרסים משני הארגונים, או שמא יש בכך חשש גזל, שכן היא צריכה לומר לכל ארגון במיוחד פעם אחת את התהלים.

שאלה דומה נשאלתי מאברך ת"ח שדחוק בפרנסתו, והוא לומד משניות לעילוי נשמת בשכו, דהיינו שהוא לומד בכל יום פרק משניות, עד שהוא מסיים את כל ששה סדרי משנה לעילוי נשמת הנפטר, ושאלתו היא האם צריך ללמוד פרק משניות עבור כל נשמה שמשלמים לו, או שיכול ללמוד בכל יום פרק אחד, וזה יהיה לעילוי נשמת כל הנשמות גם יחד.

תשובה. לגבי קדיש דנו בזה הפוסקים אם זה מועיל. אנוס לענין אמירת תהילים ולימוד תורה, נראה שאינו מועיל, כיום שעיקר העילוי נשמה הוא מה שמוסיפים ללמוד, וכשלומד מניילא אין בזה הוספה. ולגבי קבלת מילגה על אותם שעות לימוד משני גורמים שונים, יש אופנים שאפשר לעשות כן.

מקורות ונימוקים

כתב ברבני גאונים (כלל פב סעיף יז) בשם בני חיי (סימן רמא אות כה) שאם אחד השכיר עצמו לומר קדיש, ואביו מת, יכול לומר על שניהם, כלומר גם על אביו וגם על אותו אחד ששכרהו, והוא על פי מה שכתב בשו"ת מהראנ"ח (ה"א סימן עז) שבקדיש זכרון אחד עולה לכאן ולכאן, וכן כתב בשו"ת ציץ אליעזר (ה"ז סימן מט) דאפשר לומר קדיש על שני נפטרים למרות שכל אחד שכרו בכסף, דהעיקר שגורם שיתגדל ויתקדש שמהי רבא על ידי אמירתו. ופע"ז זה נשאל מרן הרב מטשעבין זצ"ל בשו"ת דובב מישרים (ח"ב סימן טו), וכתב דנראה שכל קדיש שיאמר עולה לכל אחד ואחד, ועולה גם לזה וגם לזה, אם כוונתו שיעלה לטובת שניהם, דוגמת המבואר בעירובין (דף מ"א) וזכרון אחד עולה לכאן ולכאן... וכן מבואר ברמ"א (יו"ד סימן שעו ס"ד) שאומר קדיש בעד כל מתי ישראל, ולכן נקט דאפשר לומר קדיש גם לשני [ועי"ש בשו"ת המכתב, שדן דאין אדם יכול לכוון דעתו לשתי דברים כאחד, ואולי אין יכול לכוון שיהיה לטובת שני נפטרים].

ונראה שכל מה שדברו הפוסקים בזה הוא רק לענין קדיש, שיש שיעור כמה קדישים אפשר לומר ביוב, וגם שעיקר מעלת הקדיש לנפטר, מבואר באלהי וטא (תשובות שבסוף הלבוש) שהוא משום שיצא מהנפטר זרע שמתקדש שם שמים על ידו [ועי"ש שדן איך זה מועיל בשאר קרובים ובאנשים זרים], ולכן על זה דווקא דנו הפוסקים אם זה שייך בשני אנשים. אבל לגבי לימוד תורה דעיקר עילוי הנשמה בזה הוא שאדם מוסיף ללמוד לזכות אותה נשמה, וכמו שהשיב גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בספר דולה ומשקה (עמוד שג) ובספר שאלת רב (ח"א עמוד טו) שהלומד לע"ז אין נפחת משכרו כי יש זכות גורם, כלומר שהלומד לא מקדיש את שכו הלימוד לטובת אותה נשמה אלא יש לנשמה זכות שגורמה לאותו אדם בעולם הזה ללמוד עוד תורה. ולכן אין זה מועיל בשעות שממילא לומד אלא רק כשמוסיף ללמוד בזמנים פנויים [ודעת גיסי זצ"ל שא"צ להזכיר בפה את שם הנפטר קודם הלימוד, דכלפי שמיא גליא מי גרם לו ללמוד, ראה בשו"ת שיח חיים (עמוד פה)]. וגם אפשר ללמוד כמה שרוצים ואינו כקדיש שיש ענין למועט בהם, ולכן בענינו אם ממילא כבר היה לומד את פרק המשניות עבור נשמה אחרת, אין תועלת לנשמה השניה, ולכן לגבי משניות יש ללמוד לכל נשמה פרק נפרד.

וכן לגבי אמירת תהילים, מסתמא כוונת כל ארגון שהילדה תוסיף ותאמר תהילים, או שזה לעילוי נשמת או לזכות איזה אדם, וזה מועיל רק אם מוסיפים ולא בתהילים שממילא אומרים, ולכן יש לומר את התהלים פעמיים. ומה שטענו דיש חברת משניות ששם לומדים משניות לעילוי נשמת כמה נפטרים, התם הוא משום דמלכתחילה כך מיוסד הדבר ועל מנת כן תורמים להם, כשהתורמים יודעים שהם לומדים לעילוי נשמת נפטרים רבים.

ובעבר נשאלנו בגביר שהודיע על מסגרת לימוד בליל בפורים, בה יתן לכל אברך שילמד במקום מסויים סכום כסף נכדי, ובא אברך ורצה ללמוד שם ולקבל על אותם שעות מילגה נוספת גם מהכולל הקבוע שלו (שהודיעו שניתן ללמוד היכן שרוצים ולקבל), האם שייך לקבל על אותם שעות לימוד מילגה משני גורמים שונים, דאולי כוונת הגביר לתת לאחד כזה שבלי המילגה לא היה יושב ולומד. והשכנו (והערב נא, ה"ד פרשת תרומה), דלא מסתבר שענין של התורם צרה ליתן לאברך בן תורה הדחוק לפרנסתו, ושיהא אכפת לו שהוא מקבל בלא"ה גם מהכולל הקבוע שלו על אותם שעות, ובודאי ינחא ליה בדבר. והגביר הנ"ל יקבל את שכרו ג"כ על שפחתו האברך לומר מתוך השק גדול יותר כי מקבל סכום גדול יותר, ונר לאחד נר למאה, ולכן ניתן לקבל את המילגה הן מהנהלת הכולל והן מהגביר, וכל זה בסתמא, אבל אם התנו להדיא לא כן, אין לעבור על תנאם.

לזכות את הרבים בשיעור באוטובוס ציבורי כשהלך מתגנדים

שאלה. ישנם תלמידי חכמים המזכים את הציבור באמירת שיעור בקול רם באוטובוס ציבורי, והרבה מהנוסעים נהנים ומשתתפים ולומדים תורה ומתעלים, אך לפעמים ישנם נוסעים המעונים 'אנחנו רוצים לישון כי השעה מאוחרת', או שרוצים ללמוד נושאים אחרים, והשיעור מפריע להם. האם מגיד השיעור צריך להתחשב בהם ולבטל את השיעור (שאלת הרב חיים בנימין קידשנביץ שליט"א, תלמידו של ש"ק אדמו"ר מקאליב זצוק"ל הנהוג כך שנים רבות).

תשובה. נאמר במסכת ב"ב (דף כ"א ע"א) דהלך מתקנת יהושע בן גמלא היא שיהיו מושיבים מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר, וקאמר רבא דעל זה אמרה המשנה שם (דף כ"ב ע"ב) שיהיה בהצר לא יוכל למהות בקול תינוקות הלומדים, ואינו יכול לומר 'איני יכול לישן מקול התינוקות'.

ותלמן הראשונים האם זה תקנה מיוחדת לתש"ב? או שזה אמור בכל דבר מצוה, הבית יוסף (תו"ט סי' קנו) הוכיח מרש"י והרמב"ן דרק לימוד תש"ב אין יכול לעכב, ומאריך ביד רמ"ה (שם אות נה) כתב דמסתבר שלא הווקא לימוד התלמידים אלא גם ללמוד תורה משנה ותלמוד ולהתפלל בציבור, אינם יכולים לומר לו אינם יכולים למהות. וכ"כ בשו"ת הרישב"א (סימן כו) דלא הווקא מלמד תש"ב אלא ה"ה לעשות מדרש להרביץ תורה או לדרוש בו להבים כדי להגדיל תורה ולהאדירה ולא תשכח תורה מישראל. דכוליה חד טעמא הוא. והטור הוסיף (הו"ט סימן קנו) דהוא הדין לכל מיילי דמצוה כגון לחלק צדקה או להתפלל בעשרה, וכן פסק בשו"ע (שם סעי' ג) שהוא הדין לכל מיילי דמצוה שאינם יכולים למהות. לאור זאת היה נראה שאין לך מצוה גדולה מללמוד בצוותא באוטובוס, שיש בו זכייה הרבים, ורוב עם הדרת מלך, וחוסך דברים בטלים ודברים אסורים, ולכן אין יכולים למהות ביד המג"ש.

אך נפתחי תשובה (שם סק"ב) כתב בשם הלבוש דהווקא בני מבוי או בני חצר אינם יכולים למהות על קול תש"ב, אבל אותם הדרים בבית חורף אחד כנהוג במדינות שיש חורף שחורף, נראה ודאי שכל אחד יכול למהות בחברו מללמוד תינוקות באותו בית החורף שהוא דר שם עמו, שזה ודאי אין דעת רוב העולם סובלתו, ועל דעת זה לא נשתתף עמו בדירה זו, אם לא שהתנה מתחילה, עכ"ל. לפי זה יש מקום לומר שהאוטובוס דומה לבית המשותף לרבים, שאפשר למהות ביד המלמד.

אלא דיש לחלק, שדברי הלבוש נאמרו על דבר שאין דעת רוב העולם סובלתו, היינו לגור יום ולילה עם מלמד התינוקות, אבל לימוד באוטובוס למשך כשעה, נראה שרוב העולם סובלו ומאד נהנה מכן, ומסתברא דעל כן גוון דא לא אמר הלבוש את דבריו, והדבר חוזר לעיקר הדין שאי אפשר למהות על מיילי דמצוה. עוד יש לחלק, דאם לא ילמדו התינוקות בבית בחורף, יראו להם שילמדו במקום אחר, משא"כ באוטובוס שהזמן נשחק לבטלה ולפעמים מדברים שיחות בטלות ואסורות, לכן הדעת נוטה שמייעוט הנוסעים, לא יכולים למהות ביד מגיד השיעור לומר את שיעורו.

ואמנם נשאל מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל (קובץ קול התורה, גליון מו עמ' רמט) לגבי עשיית 'חברת תהלים' בשבת אה"צ בביתו כשהדבר מפריע לשכנים, דלכאורה זה נחשב צרכי מצוה ואין יכולים למהות, אך השיב מו"ח זצ"ל דפשיטא שאסור לעשות כן בשבת אה"צ, וגם בבה"כ"צ, אם הדבר מפריע לשכנים, דאפילו נימא דהוה דבר מצוה מ"מ אין לקבוע לכתחילה עשיית מצוות בזמן שמפריע לאחרים, וכי מותר לקבוע דבר כזה גם בשעה שתים בלילה, והיינו דהרי אפשר לקבוע בזמן או במקום אחר שלא יפריע לשכנים, עכ"ל. מ"מ בענינו הרי את השיעור הזה שמוסר באוטובוס א"א לקבוע בזמן אחר, ואם לא ינסו יתבטלו מלימודם וחלקם יפסידו ויבזו את זמנם לריק, ומסתבר דבזה גם מו"ח יודה שאין המיעוט יכול למהות.

ומעשה בתלמיד ישיבה שהשקה נשפו בתורה ולמד בישיבה בקול רם והשכנים מסביב מהו בידו, והורה מרן ההו"א זצ"ל ואלה"ה שאי אפשר למהות בידו, כי אין התורה נהנית מפני גול שניה, ואמנם בישיבה זהו מקום המיועד לת"ת משא"כ באוטובוס, מ"מ ראוי להם להשתתף בזכות גדולה זו, ובפרט שהששן מקטרג בדרכים, וזכות גדולה היא ללמוד בצוותא תורה שהיא מגנט ומצלא, וגם אם אינם מבינים את הלימוד אלא רק מסייעים בשב ואל תעשה יש להם זכות. ראה בהגהות העיב"ץ (שבת דף קכו ע"א) דגם מי שאינו לומד אלא רק משמש את הלומד נקרא 'הא חלקי ממושיבי בית המדרש'.

- במעונו של רבינו נערך כינוס ועדת הרבנים למען קדושת השבת בא"י, הרב יהודה ירוב (מזכיר הוועדה) הציג בפני רבינו את פעילות הוועדה להרבות עסקים מפעלים ורשתות שיקבלו ע"ע שמירת שבת, ורבינו הזכיר כמה סיפורים מחזקים על מסיר"ג לשמירת השבת. הגאון רבי צבי אודסר שליט"א (ר"י עטרת התורה, ירושלים וחבר ועדת הרבנים) שאל את רבינו כיצד יש לחזק את נושא הקנייה רק ברשתות שומרות שבת, ורבינו השיב עייש להסביר בדרכי נועם שזה חלק ממשמרת השבת, וכי יעלה על הדעת לקנות אצל מי שתוקע סכין בגב של אביו? כמו"כ עוד רבינו על אותם המחזקים שקיות שעליהן כיתוב של רשתות מהללות שבת וגורמים לפרסומם, ובשופו"א אין להשתמש בשקיות כאלה ויש בזה חשש חילול ה'. והביא מחמיו מרן הגרי"ש זצ"ל שהשיב לשאלת עיתונים שביקשו לפרסם חנויות הסגורים בשבת השייכים לרשת המהללת שבת בסניפים אחרים, ומרן זצ"ל השיב לאיסור, באמרו 'הכל זה עסק אחד, קונים סחורה יחד'. רבינו התבטא שהוא מוכן לכתוב מכתב לכל בעלי העסקים לפתוח ולהשכיר רק לרשתות שומרות שבת, וככל שנגביר את שמירת השבת, זה יהיה שמירה על כלל ישראל.

- מעשה מופלא אירע בשבועות האחרונים, כשלאחר קבלת הקהל הקבועה מדי יום אחד תפילת הנין בביה"ג המרכזי ברמת אלהן, כשעלה רבינו לביתו הבחין בני זוג הממתנינים בצד, כשהתקורבו אמרו שהם באו מהצפון הרחוק עם שאלה נחוצה וממתניני יחידו לדבנו. רבינו מיד כירד מהיכן יצאו, וכששמע שהמדובר במקום רחוק מאד, התפעל בפניהם ואמר 'היי אומר שקמתם באישון לילה, ונסעתם כמה שעות, אם כן מן הסתם לא טעמתם מאומה ולא אכלתם ארוחת בוקר', וצוה עליהם לעלות לביתו. בני הזוג סירבו בנימוס ולא רצו להטריח את רבינו ורק באו להציג את השאלה ולשמוע דעת תורה, אך רבינו לא ויתר ודרש שיעלו עמו לביתו, בעודו מתבטא 'אנחנו צאצאים של אברהם אבינו, איך אפשר לדווק אחים יקרים שבאו מרחוק, בלי להכניס אותם ולדאוג לכל צרכיהם... וביקש מבני ביתו שיתנו להם דברי מאכל ומשקה, כששמע רבינו מהבעל שהוא עוד קודם התפילה (שכן עם המתנין עם רעיינו יחד בחוף), ביקש שישתה דבר מה ושיארוזו עבורו בשקית דברי מאכל, כדי שמייד אחר התפילה יוכל לסעוד ולחזק את ליבו, ורק לאחר כל ה"ל, הסכים להתיישב ולשמוע ביישוב הדעת את שאלתם ולהכריע במאור פנים על ספיקותיהם.

- בשבוע שעבר נערך כינוס חיזוק למאות נשים במודיעין עילית, נכלות השלושים לפטירתה הטראגית בתאונת דרכים של הילדה שושנה קוק ע"ה בת ידידנו הרה"ג ר' רפאל קוק שליט"א, כשהיתה הבת במצב קשה והרופאים קבעו שיש מוות מוחי, סיפר האב לרבינו את הדברים, אך רבינו השיבו בתוקף שהכלל הוא 'כל זמן שנשמה באפ"י יש אפשרות לחיות, ורבינו אמר שמכדי כמה שייצאו מזה ואמנם זה לא מצוי כ"כ אך חייבים להמשיך ולהתפלל בכל הכח, וכשנשאל באיזה נוסח להתפלל השיב שיתפללו 'שהש"ת יעשה מה שטוב בשבילה, עשה למען קדושתך, שתהיה חפצא של קידוש השם בעולם'. יציין שנלב"ע רבינו אף ניסח להם במדוקדק את נוסח המצבה, בזה"ל: 'פ"ג הנשמה הזכה שושנה ע"ה בת הרב רפאל הכהן קוק שליט"א, כמו שנאמר 'ואשי ישראל' ותהא נשמתה מנפדת על עם ישראל, נלב"ע ו' טבת תשפ"ד, בת ה' שנים בפטירתה, תנצב"ה', כשכונת רבינו למש"כ הגר"א בפירושו על 'יעלה ויבוא' (נדפס בסידור הגר"א אשי ישראל, עמ' קצד) דזה קאי על נפשות הצדיקים ותינוקות שלא טטאו שהם עולים לריח ניחוח. רבינו שליווה את המשפחה בכל התקופה, נשא במעונו דברי חיזוק מיוחדים שהוקרו בכינוס, בדבריו חיזק את שמירת השבת, והרעיף טללי נוחם על המשפחה הדגולה והחשובה [ניתן להאזין לדברים בקו שיהי ציחק, שלוחה 2-4].

- ברכת מזל טוב לידידנו האהוב ספדא רבא, תלמידו ומקורבו של רבינו עשרות בשנים, הרה"ג ר' משה מיכאל צורן שליט"א, לדגל השמחה השרויה במעונו בעת נישואי נכדו הראשון, הבה"ח אברהם ישראל נ"י, בן לבנו הרב בנימין צורן, מפארי ישיבת 'ארחות תורה' - 'נתר תורה', יה"ד שייבנו בית נאמן בישראל, ויזכו בני הזוג והוריהם וזקניהם לראות דורות ישרים מבורכים ורוב נחת מכל יוצ"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ורוב ברכה והצלחה בהמשך זכייה הרבים בהפצת דברי תורתו של רבינו בנאמנות ובמסירות, לאורך ימים.

אחודה נא חידה

עשה איסור והתחייב מיתה, אך אם יעשה אותו איסור פעם נוספת, יהיה פטור אף על הקודם? (התשובה לחידה, א"ה כשכוע הכא, החידה בארבות ידידנו הרב א"צ רובי שליט"א)

תשובה להידה משבוע שעבר: כיצד יתכן שהלם חלום, וצריך להתענות עבודו ארבע תעניות?

תשובה. נאמר בשו"ע (או"ח סימן תקסח ס"ה): 'המתענה תענית חלום ביו"ט או בחולו של מועד או ב"ב או בחנוכה ופורים, או בערב יו"ט, צריך למיתב תעניתו לתעניתו, כיון המתענה תענית חלום בשבת'. וכתב רבינו הבן איש חי (שנה ב', פרשת ויקרא, ס"ט, ובשו"ת רב פעלים ח"א ס' ט) שאם התענה בראש זודש שחל בשבת עליו להתענות ב' תעניות נוספות מחמת ב' הקדושות שהתענה בהם (ובשו"ת כצל החכמה ח"ד ס' פב חלק עליו). ועכ"פ לפי"ז אם חלם חלום רע בליל ר"ח טבת שחל בשבת, והתענה בו, הרי שצריך להתענות עוד ג' תעניות נוספות, שכן יש זה מול ג' קדושות: שבת, ראש חודש, וחנוכה.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום מסרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בתלכות שבת ועוד, בקו 'שיח יצחק', 0582-376-04, או 072-580-9348. מדי ערש"ק יעדכן בקו האם יתורה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלהן

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים מסרן שליט"א, ניתן להרשם במייל 0527642209@gmail.com, ובפלאפון הג'ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

יצאורה | 054-8487449